

รายงานวิจัย

เรื่อง

การศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่
อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

A Study of Economy of Rice Growing Farmer Households,
at Moo 9, Baan Mai Sub-district District, Bang Yai,
Nonthaburi Province

โดย

นิตยัระตี วงษ์สวัสดิ์

การวิจัยครั้งนี้ได้รับเงินทุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

ชื่องานวิจัย: การศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ชื่อผู้วิจัย: นิตยระดี วงษ์สวัสดิ์

ปีที่ทำการวิจัยแล้วเสร็จ: 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว 2) เพื่อศึกษารายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว 3) เพื่อศึกษาภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว 4) เพื่อศึกษาทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว และ 5) เพื่อศึกษาเงินออม ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยเก็บตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 82 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว มีรายได้จากการปลูกข้าว เฉลี่ยปีละ 190,071.60 บาท นอกนั้นเป็นรายได้อื่นๆ อีก จำนวน 103,295.45 บาท
2. รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว จำแนกเป็นค่าใช้จ่าย 12 ประเภท ค่าใช้จ่ายหลักเป็นค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าว เฉลี่ยปีละ 81,752.35 บาท
3. ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีภาระหนี้สิน ครัวเรือนที่มีภาระหนี้สิน มีหนี้สินเฉลี่ย 51,628.57 บาท จากแหล่งเงินกู้ทั้งในและนอกระบบ ลักษณะหนี้สินของครัวเรือนจะลดลงเรื่อย ๆ โดยมีระยะเวลาในการเป็นหนี้ 1 ปี
4. ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ทางการเกษตร นอกจากนี้เป็นทรัพย์สินประเภทที่ดิน สำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัย และทำการเกษตร
5. การออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีเงินออมโดยเฉลี่ย 84,587.80 บาทต่อครัวเรือน เป็นการออมกับธนาคาร และเงินฝากสหกรณ์ โดยมีระยะเวลาในการออมไม่แน่นอน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจครัวเรือน เกษตรกร ปลูกข้าว

Research Title: A Study of Economy of Rice Growing Farmer Households, at Moo 9, Baan Mai Sub-district District, Bang Yai, Nonthaburi Province

Researcher: Nitradee Wongsawat

Year: 2020

Abstract

This research aimed to study the rice growing farmer households at Moo 9, Baan Mai Sub-district District, Bang Yai, Nonthaburi Province on the following aspects: 1) the income, 2) the expense, 3) the debt, 4) the asset, and 5) the savings. The researcher collected data purposively from 82 households. The instrument was a questionnaire. The statistics for data analyses were frequencies, percentages, means, and standard deviations.

The results were concluded as follows:

1. The average income of the rice growing farmer households was 190,071.60 baht on average from annual harvest, and 103,295.45 baht from other incomes.

2. The expenses of the rice growing farmer households were divided into 12 groups. The main expense was the investment on growing rice about 81,752.35 baht on average.

3. The debt of the rice growing farmer households at Moo 9, Baan Mai Sub-district District, Bang Yai, Nonthaburi Province. Most households were not in debt. The average debt of some households was about 51,628.57 baht from the loan both in and out of the system. The debt decreases gradually with the length of being in debt one year.

4. The asset of the rice growing farmer households at Moo 9, Baan Mai Sub-district District, Bang Yai, Nonthaburi Province were the tools used in agriculture. The other was land both for domestic use and for farming.

5. The savings of the rice growing farmer households at Moo 9, Baan Mai Sub-district District, Bang Yai, Nonthaburi Province was 84,587.80 baht on average. The savings were deposited in the bank, and cooperative saving bank with unsure saving time.

Keywords: household economics, farmer, rice growing

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยการสนับสนุนเงินทุนในการดำเนินการวิจัย จากมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

ขอขอบคุณ คุณราตรี ใจสะอาด เกษตรอำเภอบางใหญ่ ที่ได้ให้ข้อมูลด้านการเกษตร ข้อมูลเกษตรกรที่ปลูกข้าว ในเขตพื้นที่อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ ครู อาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ได้มีโอกาสได้ใช้ความรู้ในการตอบแทนสังคมและประเทศ ขอขอบพระคุณบิดาและมารดา ผู้ให้ชีวิตและโอกาสทางการศึกษา

นิตยัระตี วงษ์สวัสดิ์

ตุลาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 ประโยชน์ของงานวิจัย.....	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 บริบทพื้นที่ศึกษาและภูมิหลังเกษตรกร.....	7
2.2 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครัวเรือนไทย	12
2.3 แนวคิดทฤษฎี.....	30
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	50
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	51
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	51
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	52
3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	54
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
ตอนที่ 1	56
ตอนที่ 2	58
ตอนที่ 3.....	65
ตอนที่ 4.....	66
ตอนที่ 5.....	68
ตอนที่ 6.....	71
ตอนที่ 7.....	77
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	79
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	79
5.2 อภิปรายผล	81
5.3 ข้อเสนอแนะ	84
5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	84
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	85
บรรณานุกรม.....	86
ภาคผนวก	90
ประวัติผู้วิจัย	97

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 จำนวนและค่าร้อยละจำแนกตามเพศ	56
4.2 จำนวนค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยจำแนกตามอายุ	56
4.3 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามระดับการศึกษา.....	57
4.4 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสถานภาพ	57
4.5 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือน.....	58
4.6 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกเพศชายในครัวเรือน.....	59
4.7 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกเพศหญิงในครัวเรือน.....	59
4.8 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามวัยแรงงานในครัวเรือน	60
4.9 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามวัยแรงงานเพศชายในครัวเรือน	60
4.10 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามวัยแรงงานเพศหญิงในครัวเรือน.....	61
4.11 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร	61
4.12 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือนที่เรียนหนังสือ.....	62
4.13 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น	62
4.14 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามอาชีพเกษตรกรของครัวเรือน	63
4.15 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามการประกอบอาชีพอื่นนอกจากปลูกข้าว	63
4.16 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามการประกอบอาชีพอื่นนอกจากปลูกข้าว	64
4.17 จำนวน ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามลักษณะการปลูกข้าว จำนวนครั้งและระยะเวลา ในการปลูกของครัวเรือนเกษตรกร หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี	64
4.18 รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี.....	65
4.19 แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าวของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภ อบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี.....	65
4.20 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามการจัดทำบัญชีครัวเรือน	66
4.21 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าว ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยง สัตว์ และค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูกต่อปี.....	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.22	ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตและสังคม 67
4.23	จำนวนและร้อยละทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามอุปกรณ์ทางการเกษตร .. 68
4.24	จำนวนและร้อยละทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามทรัพย์สินในครัวเรือน 69
4.25	จำนวนและร้อยละทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามที่ดิน 70
4.26	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามภาระหนี้สินครัวเรือน 72
4.27	จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามแหล่งเงินกู้ในระบบ ... 72
4.28	จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามสาเหตุการมีหนี้สิน 72
4.29	จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามลักษณะของภาระหนี้สิน 73
4.30	จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามระยะเวลาในการเป็นหนี้ ของครัวเรือน..... 74
4.31	จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้... 75
4.32	จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามการใช้ไปของเงินกู้ 75
4.33	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยการออมของครัวเรือนเกษตรกร 76
4.34	จำนวนและร้อยละการออมของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตาม รูปแบบการออม 77
4.35	จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตาม ระยะเวลาในการออม 77

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกรายภาค	12
2.2 รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกรายภาค.....	13
2.3 หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกรายภาค	14
2.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนจำแนกตามสถานะเศรษฐกิจสังคม	15
2.5 รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยจำแนกตามสถานะเศรษฐกิจสังคม	16
2.6 หนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนไทยจำแนกตามสถานะเศรษฐกิจสังคม	17
2.7 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย	18
2.8 ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนไทย.....	19
2.9 หนี้สินเฉลี่ย หนี้ในระบบและหนี้นอกระบบของครัวเรือนไทย.....	20
2.10 หนี้ในระบบของครัวเรือนไทย.....	21
2.11 หนี้นอกระบบของครัวเรือนไทย	22
2.12 หนี้ในระบบของครัวเรือนไทยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	23
2.13 หนี้นอกระบบของครัวเรือนไทยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	24
2.14 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนไทย.....	25
2.15 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนประเภทบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้างเป็นรายภาค	26
2.16 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนประเภทยานพาหนะเป็นรายภาค.....	27
2.17 มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการออมเป็นรายภาค.....	28
2.18 รายได้ การบริโภค และการออม	36
2.19 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	50

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็น “ดินแดนสุวรรณภูมิ” ในน้ำมีปลาในนามีข้าว อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการเกษตรกรรม อาชีพดั้งเดิมของคนไทยจึงอยู่ในวิถีแห่งเกษตรกรรม โดยเฉพาะการการทำนาปลูกข้าว ข้าวจึงเป็นจุดตั้งสายโลหิตที่หล่อเลี้ยงเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ข้าวมิใช่เพียงแค่เป็นอาหารที่ใช้บริโภคภายในประเทศเท่านั้น ข้าวไทยยังเป็นอาหารที่ใช้เลี้ยงประชากรโลก ข้าวจึงเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้เข้าประเทศมาอย่างยาวนาน จากสถิติข้อมูลสินค้าออกสำคัญของไทย พบว่า มูลค่าการส่งออกข้าวในปี พ.ศ. 2559 มีมูลค่า 154,691 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 180,270 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2561 และทำให้ไทยกลับมาเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่งของโลกอีกครั้ง (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, 2562: ออนไลน์) การเปลี่ยนแปลงแห่งวิธีการปลูกข้าวของชาวนาไทย จากเดิมเป็นการปลูกเพื่อยังชีพมาเป็นเกษตรเพื่อการค้าอันเป็นผลมาจากการทำสนธิสัญญาเบารริง ซึ่งเป็นสนธิสัญญาระหว่างราชอาณาจักรสยามกับสหราชอาณาจักร เมื่อปี พ.ศ. 2398 ซึ่งผลของสนธิสัญญาดังกล่าวได้ส่งผลต่อปริมาณการผลิตข้าวจากเดิมที่ผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ส่งส่วยให้รัฐฯ และใช้ข้าวเพื่อการแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าตอบสนองความต้องการบริโภคข้าวของต่างประเทศ วิธีการผลิตที่อาศัยภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น มาเป็นการผลิตที่ถูกซื้อเข้ามาจากตลาดและนักวิชาการต่างประเทศ ซึ่งเกษตรกรต้องใช้เงินลงทุนและต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ปริมาณผลผลิตขึ้นกับสภาวะธรรมชาติที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ปริมาณน้ำฝนและสภาพภูมิอากาศซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่เกษตรกรไม่สามารถคาดคะเนได้ว่าผลผลิตจะเป็นเช่นไร นอกจากนี้โครงสร้างตลาดซื้อขายข้าวเป็นตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ โดยมีลักษณะเป็นตลาดผู้ซื้อน้อยรายแต่มีผู้ขายจำนวนมาก เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาขายได้ จึงมีรายได้ไม่แน่นอนและต้องเผชิญกับภาวะหนี้สินจากการกู้ยืมเงินมาเพื่อการลงทุน เกษตรกรบางรายต้องสูญเสียที่ดินทำกิน ภาระตักกับลูกหลานต้องมาขายแรงงานในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว กล่าวได้ว่าเป็นปัญหา “ระดับชาติ” ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ เช่น ความยากจน การไม่มีที่ดินทำกิน หนี้สิน ปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลต้องดำเนินการแก้ไขโดยการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินไปช่วยเหลือในลักษณะของการแทรกแซงราคา การกำหนดราคาขั้นต่ำ และการประกันราคา วัฏจักรอาชีพปลูกข้าวของเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับ “ราคาข้าวตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง หนี้สิน การสูญเสียที่ดินทำกิน และความยากจน”

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำพระยา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีคูคลองจำนวนมากคลองแต่ละสายเชื่อมต่อกันและใช้เป็นเส้นทางในการสัญจรไปมาระหว่างหมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด เกิดเป็นชุมชนที่หนาแน่นตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและจากสภาพภูมิประเทศที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์จึงมีความเหมาะสมสำหรับการเกษตร อาชีพส่วนใหญ่ของประชากรจังหวัดนนทบุรี คือ การทำเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำสวนผลไม้ และปลูกผัก จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งตะวันออกมีพื้นที่ 1 ใน 3 ของจังหวัด ได้แก่ เขตเทศบาลนครนนทบุรีและเทศบาลนครปากเกร็ด มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองประชากรอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น ในขณะที่พื้นที่ด้านฝั่งตะวันตกมีพื้นที่ 3 ใน 4 ของจังหวัด มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมถึง มีคูคลองขนาดต่าง ๆ เชื่อมโยงกันหลายสายเหมือนใยแมงมุม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ และปลูกผัก พื้นที่บริเวณนี้มีลักษณะเป็นชุมชนชนบทกึ่งเมือง ได้แก่ อำเภอบางกรวย บางใหญ่ บางบัวทอง และไทรน้อย เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองบริวารของกรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่สำหรับรองรับการขยายตัวด้านที่อยู่อาศัย มีการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ การสร้างอาคารสำนักงาน ห้างสรรพสินค้า หมู่บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรม และอาคารพาณิชย์จำนวนมาก มีการขยายตัวของสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีความต้องการใช้ที่ดินเป็นจำนวนมาก ทำให้พื้นที่การเกษตรของจังหวัดนนทบุรีลดลง ปัจจุบันจังหวัดนนทบุรี มีพื้นที่ทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 30 ของพื้นที่จังหวัด (สำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี, 2562: ออนไลน์) เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง ควรจะใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรกรรม แต่เนื่องจากความไม่แน่นอนในการจัดการด้านผังเมือง ในการกำหนดขอบเขตพื้นที่ จึงนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากที่ดินผิดประเภท จากที่ดินที่มีความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ในการทำเกษตร ถูกนำมาใช้ประโยชน์ด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และอสังหาริมทรัพย์

เกษตรกรรมนั้นมีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศชาติ เป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงคนในประเทศ ประเทศที่มีประสิทธิภาพการผลิตสูงย่อมหมายถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน การลดลงของพื้นที่ทางการเกษตรจึงส่งผลถึงความมั่นคงของประเทศด้วยการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดินจากเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และอสังหาริมทรัพย์ ส่งผลให้ราคาที่ดินจังหวัดนนทบุรีสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตร และต้นทุนที่สูงขึ้นส่งผลให้เกษตรกรจำนวนมากตัดสินใจขายที่ดิน จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ปัญหาของเกษตรกรที่ปลูกข้าวภาคกลาง คือการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เกษตรกรต้องเช่าที่นาซึ่งเจ้าของที่นาสามารถยกเลิกการเช่าเวลาใดก็ได้

ได้ รูปแบบการทำนาที่เปลี่ยนไปของเกษตรกรปลูกข้าว คือเกษตรกรขายที่นาของตนเองให้นายทุน แล้วมาเช่าที่นาของนายทุน (ซึ่งเคยเป็นของตนเอง) การคงอยู่ของอาชีพเกษตรกรทำนาในปัจจุบันเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เกษตรกรทำนาจะยังคงประกอบอาชีพทำนาต่อไปหรือไม่ ภายใต้สถานการณ์ที่ 1) ข้าวเป็นสินค้าเกษตรที่มีโครงสร้างตลาดผู้ซื้อน้อยรายแต่มีผู้ขายจำนวนมาก เกษตรกรที่ปลูกข้าวไม่สามารถกำหนดราคาขายข้าวได้ ราคาข้าวถูกกำหนดโดยผู้ซื้อ รายได้จากการขายข้าวจึงไม่เป็นที่พอใจของเกษตรกร 2) ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น การปลูกข้าวในปัจจุบันต้องใช้เงินลงทุนที่สูงมาก ต้นทุนการผลิตถูกกำหนดโดยนายทุนและเป็นสิ่งที่เกษตรกรไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ 3) ภาระหนี้สิน เมื่อมีรายได้น้อย ต้นทุนการปลูกข้าวสูง สิ่งที่เกษตรกรต้องเผชิญคือการกู้เงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตและการลงทุน วัฏจักรแห่งหนี้สินของเกษตรกรยังคงอยู่ต่อไป 4) ความต้องการที่ดินของนักลงทุนต่างชาติที่เข้ามากว้านซื้อที่ดินด้วยราคาสูง ประกอบกับความไม่แน่นอนของรายได้เป็นสิ่งที่ทำให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวตัดสินใจขายที่นา 4) นโยบายด้านผังเมืองที่ไม่แน่นอนในทางปฏิบัติ ความเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และอสังหาริมทรัพย์ ที่ทำให้พื้นที่ทางการเกษตรเหลือน้อยลง 5) การเพิ่มขึ้นของราคาที่ดินอย่างรวดเร็วประกอบกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ความอุดมสมบูรณ์ของดินน้อยลงไม่เหมาะสมที่จะปลูกข้าวอีกต่อไป 6) การที่เกษตรกรปลูกข้าวสนับสนุนให้บุตรหลานได้เข้ารับการศึกษาระดับสูงและประกอบอาชีพตามการศึกษาทำให้ไม่มีผู้สืบทอดอาชีพปลูกข้าว ด้วยเหตุผลข้างต้นดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ว่ามีเศรษฐกิจครัวเรือนเป็นอย่างไร

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

1.2.2 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

1.2.3 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

1.2.4 ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

1.2.5 เงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษารายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.3.2 เพื่อศึกษารายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.3.3 เพื่อศึกษาภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.3.4 เพื่อศึกษาทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.3.5 เพื่อศึกษาเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยสรุปเป็นตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

ตัวแปรอิสระเป็นการศึกษาตัวแปรด้านเศรษฐกิจ คือ รายได้ รายจ่าย ทรัพย์สิน หนี้สินและเงินออม

ตัวแปรตาม คือเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว (ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปี พ.ศ. 2562) หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 83 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรอำเภอบางใหญ่, 15 พ.ค. 2562) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าวมากที่สุดของตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านรายได้ รายจ่าย ทรัพย์สิน ภาระหนี้สิน และเงินออม ปีเพาะปลูก 2562/2563

1.4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือพื้นที่หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 เศรษฐกิจ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องการผลิต การบริโภค และการจำหน่าย รายได้ รายจ่าย ทรัพย์สิน หนี้สินและเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.5.2 รายได้ หมายถึง รายได้ที่ครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกเป็น รายได้ที่ได้จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร รายได้จากการประกอบอาชีพรองและรายได้อื่น ๆ

1.5.3 รายจ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกเป็น ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและค่าใช้จ่ายในการลงทุนปลูกข้าว

1.5.4 ทรัพย์สิน หมายถึง ทรัพย์สินต่าง ๆ ทั้งอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ที่ครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าวหมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ถือครองอยู่

1.5.5 หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันอันเกิดจากการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกเป็นหนี้สินเพื่อนำมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตและหนี้สินเพื่อการลงทุนในการปลูกข้าว ทั้งหนี้สินในระบบและหนี้สินนอกระบบ

1.5.6 เงินออม หมายถึง รายได้ส่วนที่ไม่นำมาใช้จ่ายหรือรายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภค ทั้งเงินสดและเงินฝากธนาคารของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.6 ประโยชน์ของงานวิจัย

- 1.6.1 ทำให้ทราบถึงแหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
- 1.6.2 ทำให้ทราบถึงค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าวหมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ทั้งค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าว
- 1.6.3 ทำให้ทราบถึงภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
- 1.6.4 ทำให้ทราบถึงเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
- 1.6.5 ทำให้ทราบถึงทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
- 1.6.6 ทำให้ทราบถึงสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
- 1.6.7 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี สามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อประกอบการวิจัยในเชิงลึกต่อไป
- 1.6.8 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร สามารถใช้ข้อมูลทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ในการเป็นแนวทางสร้างรายได้ และลดรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกร ดังนี้

- 2.1 บริบทพื้นที่ศึกษาและภูมิหลังของเกษตรกร
- 2.2 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครัวเรือนไทย
- 2.3 แนวคิดทฤษฎี
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 บริบทพื้นที่ศึกษาและภูมิหลังของเกษตรกร

บริบทพื้นที่ศึกษาและภูมิหลังของเกษตรกรเป็นการนำเสนอข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้และภูมิหลังของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ดังนี้ (สำนักงานเกษตรอำเภอบางใหญ่, 2562: ออนไลน์)

2.1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขตอำเภอบางใหญ่

อำเภอบางใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกค่อนไปทางใต้ของจังหวัด ห่างจากตัวจังหวัดนนทบุรี 8.11 กิโลเมตร มีจำนวน 6 ตำบล มีจำนวน 69 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอไทรน้อยและอำเภอบางบัวทอง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมืองนนทบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบางกรวย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

2.1.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอบางใหญ่มีสภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีคลองสำคัญได้แก่ คลองอ้อม คลองบางกอกน้อย คลองบางใหญ่ คลองบางม่วง และมีคลองเล็กคลองน้อยกระจายทั่วพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสวนและไร่นา ปัจจุบันพื้นที่บางส่วนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนที่อพยพมาจากทุกภาคของประเทศและยังเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรม

2.1.1.3 ลักษณะภูมิอากาศของอำเภอบางใหญ่

ลักษณะภูมิอากาศส่วนใหญ่เป็นแบบร้อนชื้น อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ อากาศมีลักษณะค่อนข้างเสมอตลอดพื้นที่ ภาวะอากาศและปริมาณน้ำฝน โดยเฉลี่ยเป็นดังนี้ อุณหภูมิเฉลี่ย 25.0-33.2 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปีโดยเฉลี่ยประมาณ 1,228.1 มิลลิเมตร เดือนกันยายน เป็นเดือนที่มีฝนตกมากที่สุด และเดือนที่มีฝนตกน้อยที่สุดคือ เดือนมกราคม สภาพภูมิอากาศในลักษณะมรสุมเขตร้อน แบ่งฤดูกาลออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-เดือน พฤษภาคม ฤดูฝน ระหว่าง เดือน มิถุนายน - เดือน ตุลาคม ฤดูหนาว ระหว่าง เดือน พฤศจิกายน-เดือน มกราคม

2.1.1.4 สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

อำเภอบางใหญ่เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในด้านเกษตรกรรม แต่ในปัจจุบันมีการจัดสรรพื้นที่เพื่อก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัย หมู่บ้านจัดสรร คอนโดมิเนียม โรงงานอุตสาหกรรม และสถานประกอบการ ธุรกิจเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากอย่างรวดเร็ว ทำให้พื้นที่การเกษตรลดลง ในขณะที่ธุรกิจต่าง ๆ โรงแรม ภัตตาคาร ห้างสรรพสินค้า สถานบันเทิง การขนส่ง ภาคอุตสาหกรรม รวมถึงสถานบริการสุขภาพที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อำเภอบางใหญ่จึงเป็นพื้นที่หนึ่งที่เป็นแหล่งรายได้ของประชาชนที่อพยพมาจากทุกภาคของประเทศและแรงงานต่างชาตินที่อพยพเข้ามาทำงาน อาชีพที่สำคัญของประชากรในอำเภอบางใหญ่คือ การเกษตรกรรม และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน 334,878 บาท รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 161,234 บาท

2.1.1.5 แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

อำเภอบางใหญ่ เป็นอำเภอที่มีคลองธรรมชาติ กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ของอำเภอ และมีพื้นที่อยู่ในเขตโครงการชลประทาน โดยเป็นพื้นที่ความรับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล คลองต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการทำการเกษตร ได้แก่ คลองบางใหญ่ในตำบลเสาชงหิน คลองลัดบางใหญ่ในตำบลบางม่วง คลองบางม่วงในตำบลบางม่วง คลองบางสะแกในตำบลบางเลน คลองบางศรีราษฎร์ในตำบลบางเลน คลองเสาชงหินในตำบลเสาชงหิน คลองวัดมะเตือในตำบลเสาชงหิน และคลองลัดม่วงในตำบลบางม่วง

2.1.1.6 การใช้ประโยชน์ในที่ดิน

การใช้ประโยชน์ในที่ดินของอำเภอบางใหญ่ ส่วนใหญ่ใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 19,398 ไร่ ร้อยละ 32.19 ของพื้นที่ทั้งหมด การใช้ประโยชน์ของพื้นที่เกษตรกรรม แบ่งเป็นพื้นที่นาข้าว 14,574 ไร่ ไม้ดอกไม้ประดับ 1,988 ไร่ ไม้ผล 1,969 ไร่ และปลูกพืชผัก 472 ไร่

2.1.1.7 การผลิตข้าวในพื้นที่อำเภอบางใหญ่

อำเภอบางใหญ่มีพื้นที่ปลูกข้าวจำนวน 14,574 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดที่ตำบลบ้านใหม่ จำนวน 8,539 ไร่ ร้อยละ 59 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งอำเภอ รองลงมาคือ ตำบลบางแม่นาง ร้อยละ 19 และตำบลบางใหญ่ ร้อยละ 14 ได้ผลผลิตข้าว 10,348 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 710 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นข้าวขาว 14,494 ไร่ ร้อยละ 99.54 และข้าวสี 80 ไร่ ร้อยละ 0.55 เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวขาวพันธุ์ กข 31 ร้อยละ 95.22 กข 41 และ กข 47 และข้าวขาวพันธุ์อื่นๆ ร้อยละ 4.32 ส่วนข้าวสี เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์ไรซ์เบอร์รี่ ร้อยละ 0.55

การปลูกข้าวของครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้วิธีการทำนาหว่านน้ำตม มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมดิน โดยการไถ 1 ครั้ง เรียกว่าการตีเทือกดินครั้งที่ 1 ต่อจากนั้นเป็นการคราดเพื่อปรับหน้าดิน เรียกว่าลုပ်เทือกครั้งที่ 2 เกษตรกรจะทิ้งเทือกนี้ไว้ 1 สัปดาห์

ขั้นที่ 2 การเตรียมเมล็ดพันธุ์ โดยการนำเมล็ดพันธุ์มาแช่น้ำไว้ 1 คืน ต่อจากนั้นหุ้มเมล็ดข้าวไว้ 3 วัน ก่อนนำไปหว่าน ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวหว่าน อัตราส่วน 25-30 กิโลกรัมต่อไร่

ขั้นที่ 3 การดูแลรักษาหลัง หลังจากเกษตรกรหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวแล้ว 3-5 วัน จะทำการฉีด ยาคุมวัชพืช ยาฆ่าวัชพืช เมื่อข้าวมีอายุได้ 20-25 วัน เกษตรกรจะใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 ในอัตราส่วน 25 กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อข้าวอายุได้ 60 วัน ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 ผสมกับปุ๋ยยูเรียสูตร 46-0-0 ในอัตราส่วน 2:1 ใส่ในปริมาณ 30 กิโลกรัมต่อไร่ ในระหว่างนี้ถ้ามีแมลงศัตรูพืชรบกวน ก็อาจมีการใช้ยาควบคุมแมลงศัตรูพืชโดยเกษตรกรจะหมั่นตรวจแปลงทุกวัน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการการเก็บเกี่ยว เมื่อข้าวมีอายุได้ประมาณ 110-120 วัน ก็พร้อมที่จะเก็บเกี่ยว ในการเก็บเกี่ยวข้าวเกษตรกรจะใช้วิธีการว่าจ้างรถเกี่ยวข้าวมาเก็บเกี่ยว ซึ่งผลผลิตที่ได้ประมาณ 760-1,000 กิโลกรัมต่อไร่ หรือผลผลิตเฉลี่ย 760 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตที่ได้นี้เกษตรกรจะจำหน่ายเป็นข้าวสดให้กับโรงสีทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 5 การขนย้ายข้าวจากที่นาไปโรงสีเพื่อจำหน่าย เกษตรกรทำการขนส่งโดยการจ้างรถบรรทุก

ต้นทุนการผลิตข้าว

ในการปลูกข้าวของเกษตรกรมีต้นทุนการผลิต ดังนี้

1. ค่าเมล็ดพันธุ์		460.00 บาท
2. ค่าปุ๋ยเคมี		700.00 บาท
- ปุ๋ยยูเรีย	350.00 บาท	
- ปุ๋ยสูตร 16-20-0	350.00 บาท	
3. ค่าสารเคมี		921.00 บาท
- ยาคุมหญ้า	100.00 บาท	
- ยาฆ่าหญ้า	175.00 บาท	
- ยากำจัดแมลง	220.00 บาท	
- ยากำจัดโรค	336.00 บาท	
- ฮอร์โมน	90.00 บาท	
4. ค่าแรงงาน		1,410.00 บาท
- เตรียมดิน	380.00 บาท	
- ค่าหว่านเมล็ด	60.00 บาท	
- ค่าหว่านปุ๋ยเคมี 2 ครั้ง	120.00 บาท	
- ค่าฉีดยาและพ่นสารเคมี		
- หญ้า 2 ครั้ง	120.00 บาท	
- โรคและแมลง 4 ครั้ง	240.00 บาท	
- ฮอร์โมน 1 ครั้ง	60.00 บาท	
- เก็บเกี่ยว	430.00 บาท	
5. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง		130.00 บาท
6. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าเช่าที่นา		1,000.00 บาท
รวมต้นทุนการผลิต		4,621.00 บาทต่อไร่
ผลผลิตต่อไร่		760.00 กิโลกรัม
ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัม		6.08 บาทต่อกิโลกรัม
ราคาผลผลิต (บาท/ตัน) (ความชื้น 25%)		7,000.00 บาทต่อตัน
ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/กก.)		0.90 บาทต่อกิโลกรัม
ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ไร่)		684.00 บาทต่อไร่

การผลิตข้าวของเกษตรกรจะแบ่งเป็น 2 ฤดู คือ การทำนาปีและการทำนาปรัง โดยฤดูนาปี จะเริ่มปลูกตั้งแต่ 1 พฤษภาคมถึงวันที่ 30 ตุลาคม มีพื้นที่ปลูก 14,574 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 14,574 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 710 กิโลกรัมต่อไร่ และฤดูนาปรัง 15,577 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 15,577 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 707 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งในแต่ละปีจะมีพื้นที่เก็บเกี่ยว 30,151 ไร่ และมีผลผลิตออกสู่ตลาด ปีละประมาณ 21,361 ตันข้าวเปลือก

สภาพปัญหาของเกษตรกรที่ปลูกข้าวในอำเภอบางใหญ่

ปัญหาและอุปสรรคในการทำนาของเกษตรกรที่ปลูกข้าวในอำเภอบางใหญ่ จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ปัญหาด้านการผลิต

- ผลผลิตข้าวมีคุณภาพต่ำ เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนนำพันธุ์ข้าวอายุสั้นมาปลูก เมื่อสีแปรสภาพข้าวแล้วไม่ได้มาตรฐานข้าว 5 %

- เกษตรกรประสบปัญหาต้นทุนในการผลิตสูง

- ผลผลิตต่อไร่ต่ำ

2. ปัญหาด้านการตลาด

- ข้าวที่ผลิตได้มีคุณภาพต่ำ ความชื้นสูงเมื่อขายจะมีปัญหาถูกหักความชื้น

- ราคาผลผลิตต่ำเมื่อเทียบกับปัจจัยการผลิต

- ขาดอำนาจการต่อรอง

3. ปัญหาด้านการจัดการไร่นา

- เกษตรกรใส่ใจโดยขาดความเข้าใจ

- เกษตรกรขาดความรู้การใช้เมล็ดพันธุ์มากเกินไปจนความจำเป็น

- เกษตรกรใช้แรงงานและเวลาสำหรับการดูแลไร่นาน้อย

- ไม่มีลานตากข้าวทำให้ต้องขายข้าวที่ระดับความชื้นสูง ส่งผลให้รายได้ต่ำเพราะถูกโรงสีตัด

ราคา

จากการศึกษาบริบทของพื้นที่และภูมิหลังของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว ชี้ให้เห็นว่า รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรไม่แน่นอนและค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ซึ่งจะส่งต่อเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นตำบลที่มีการปลูกข้าวมากที่สุดของอำเภอบางใหญ่ และพื้นที่หมู่ที่ 9 เป็นหมู่บ้านที่มีครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าวมากที่สุดของตำบลบ้านใหม่

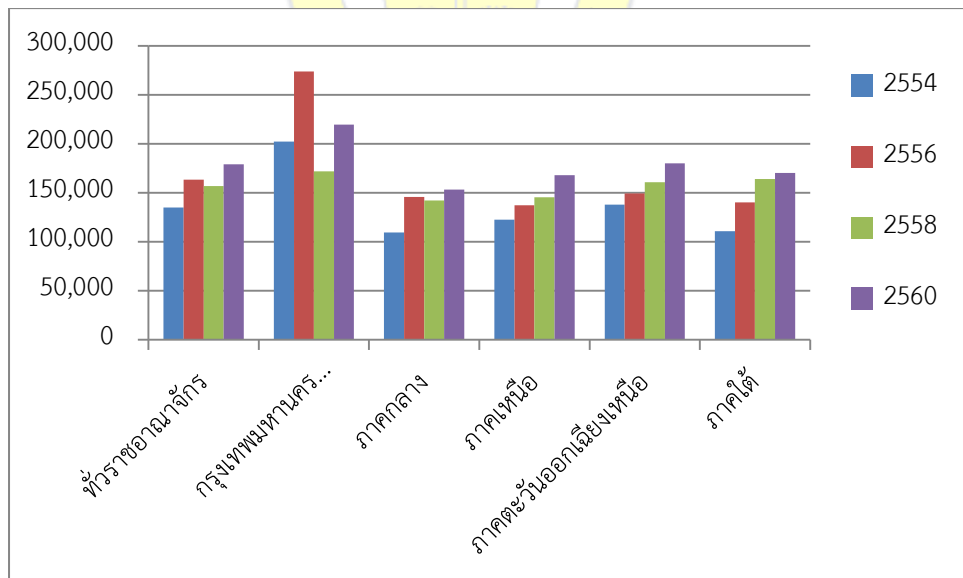
2.2 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครัวเรือนไทย

การศึกษาในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562: ออนไลน์) ด้านรายได้ รายจ่าย การบริโภค หนี้สิน ทรัพย์สินและการออม เพื่อนำเสนอสถานการณ์เศรษฐกิจครัวเรือนไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2554 – 2560 ดังนี้

2.2.1 รายได้ รายจ่ายและหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกรายภาค

2.2.1.1 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย

เมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย จำแนกตามรายภาค (ภาพที่ 2.1) รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักรเพิ่มสูงขึ้นจาก 23,236 บาท ปี 2554 เป็น 26,946 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2560 ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรีและปทุมธานีเป็นพื้นที่ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงถึง 41,897 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งมากกว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักรและครัวเรือนไทยทุกภาค เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค โดยไม่รวม กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี พบว่า ครัวเรือนภาคกลางเป็นภาคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด 27,042 บาทต่อครัวเรือน รองลงมา ครัวเรือนภาคใต้และ ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 26,913 และ 20,270 บาทต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนภาคเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุด 19,046 บาทต่อครัวเรือน

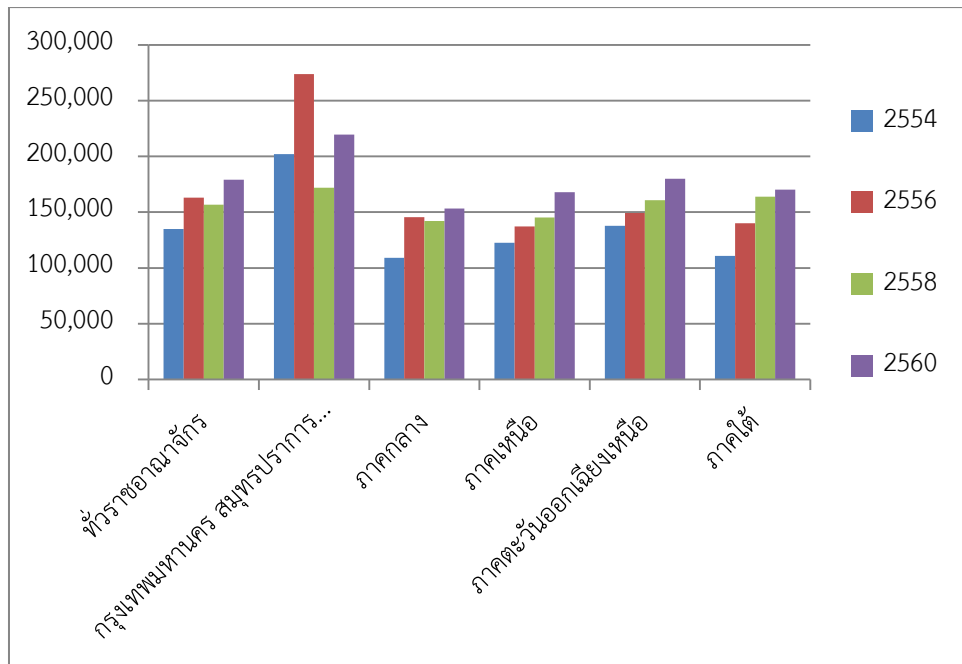

ภาพที่ 2.1 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกรายภาค

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2.1.2 รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย

จากภาพที่ 2.2 รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย จำแนกตามรายภาค พบว่า รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยเพิ่มสูงขึ้นจาก 17,403 บาทต่อเดือน ในปี 2554 เป็น 21,436 บาทต่อเดือน ในปี 2560 ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรีและปทุมธานี เป็นพื้นที่ที่ครัวเรือนมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงถึง 33,126 บาทต่อเดือน และเป็นรายจ่ายที่สูงกว่ารายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักร และครัวเรือนไทยทุกภาค เมื่อพิจารณารายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยโดยไม่รวม กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี พบว่า ครัวเรือนภาคใต้เป็นภาคที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด 21,381 บาทต่อเดือน รองลงมา เป็น ครัวเรือนภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 21,119 และ 16,513 บาทต่อเดือน ตามลำดับ โดยครัวเรือนภาคเหนือเป็นภาคที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำที่สุด 15,329 บาทต่อเดือน

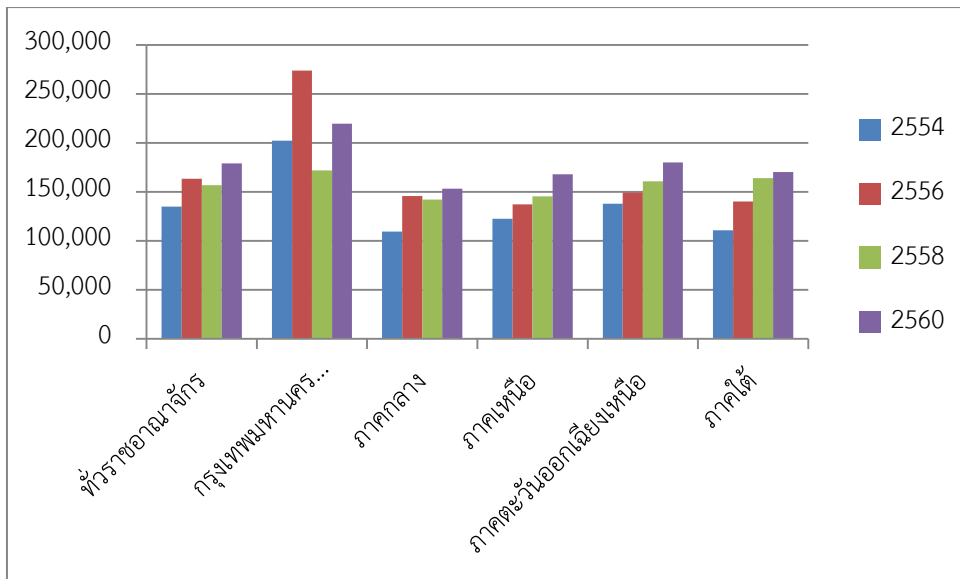

ภาพที่ 2.2 รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกรายภาค

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2.1.3 หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนไทย

เมื่อพิจารณาหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย จำแนกตามรายภาค จากภาพที่ 2.3 พบว่า หนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักรเพิ่มสูงขึ้นจาก 134,900 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2554 เป็น 178,994 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2560 โดยครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด 179,923 บาทต่อเดือน รองลงมา เป็นครัวเรือนภาคใต้ และภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือน 170,177 และ 167,952 บาทต่อเดือน ตามลำดับ ครัวเรือนภาคกลางเป็นภาคที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุด 153,243 บาทต่อเดือน และถ้าพิจารณาเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรีและปทุมธานี เป็นพื้นที่ที่ครัวเรือนมีหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนสูงถึง 219,505 บาทต่อเดือน ซึ่งสูงกว่าหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักรและครัวเรือนไทยทุกภาค

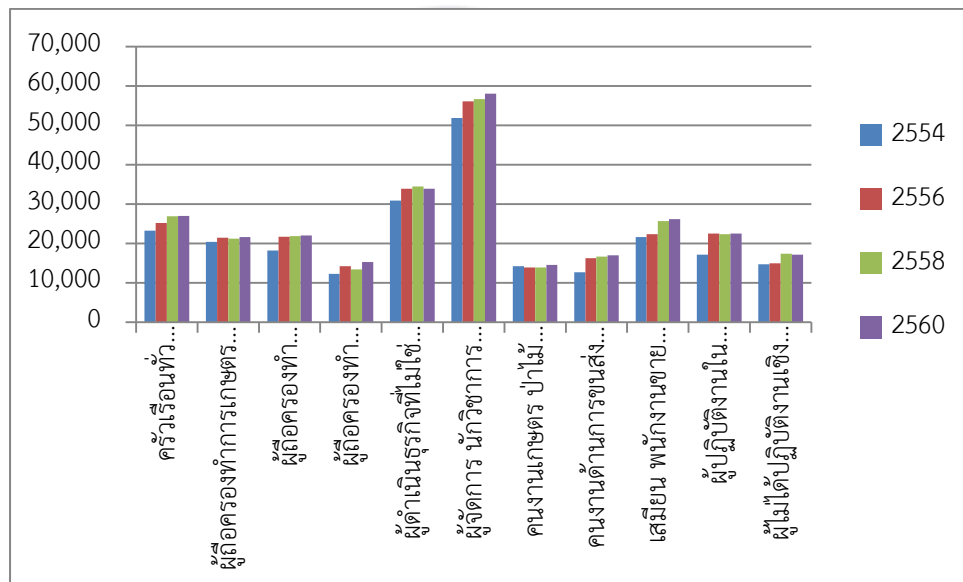
ภาพที่ 2.3 หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกรายภาค

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2.2 รายได้ รายจ่ายและหนี้สินเฉลี่ย จำแนกตามสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน

2.2.2.1 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย เมื่อพิจารณาจำแนกตามสถานะเศรษฐกิจสังคม (ภาพที่ 2.4) พบว่า กลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการและผู้บริหารงานวิชาชีพ เป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุดและมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มสูงขึ้นจาก 51,866 บาทต่อเดือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 58,019 บาทต่อเดือน ในปี 2560 รองลงมา ผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร มีรายได้เฉลี่ย 33,880 บาทต่อเดือน ทั้งสองกลุ่มข้างต้นเป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่สูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักร (26,946 บาทต่อเดือน) และลำดับที่สาม เสมียน พนักงานขายและให้บริการ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 26,160 บาทต่อครัวเรือน เป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนใกล้เคียงกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักร โดยกลุ่มคนงานเกษตร ป่าไม้และประมง เป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุด 14,565 บาทต่อเดือน

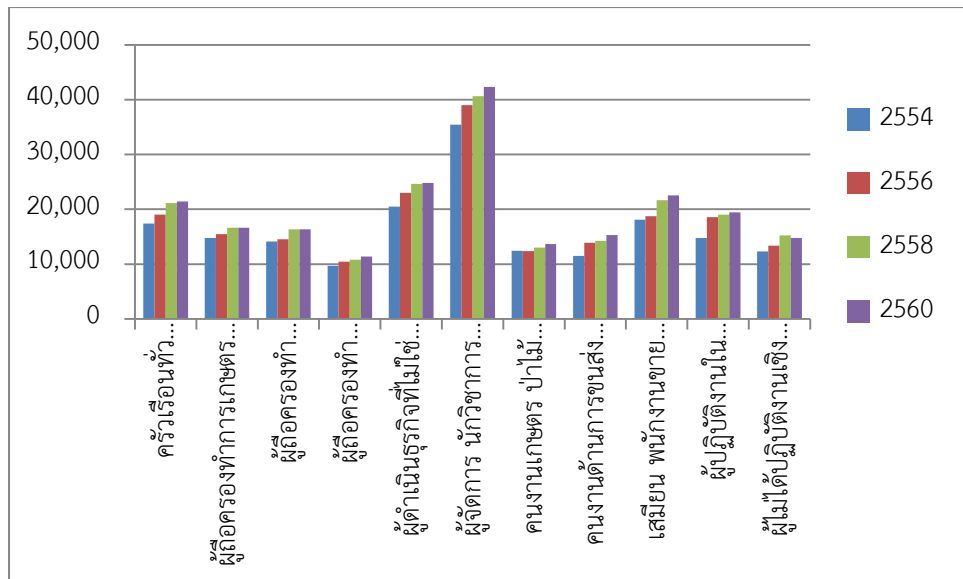

ภาพที่ 2.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยจำแนกตามสถานะเศรษฐกิจสังคม

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2.2.2 รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย

เมื่อพิจารณารายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย จำแนกตามเศรษฐกิจสังคม (ภาพที่ 2.5) พบว่า กลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ เป็นกลุ่มที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุดและมีรายจ่ายเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 35,426 บาทต่อเดือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 42,343 บาทต่อเดือน ในปี 2560 รองลงมา เป็นกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 24,829 บาทต่อเดือน ทั้งสองกลุ่มนี้มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนที่สูงกว่ารายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักร (21,437 บาทต่อครัวเรือน) และลำดับที่สาม กลุ่มเสมียน พนักงานขายและให้บริการ มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 22,519 บาทต่อเดือน โดยกลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร/เพาะเลี้ยง ประมง ป่าไม้ ลำสัตว์ หางของป่า บริการทางการเกษตร เป็นกลุ่มที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุด โดยมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 11,359 บาทต่อเดือน

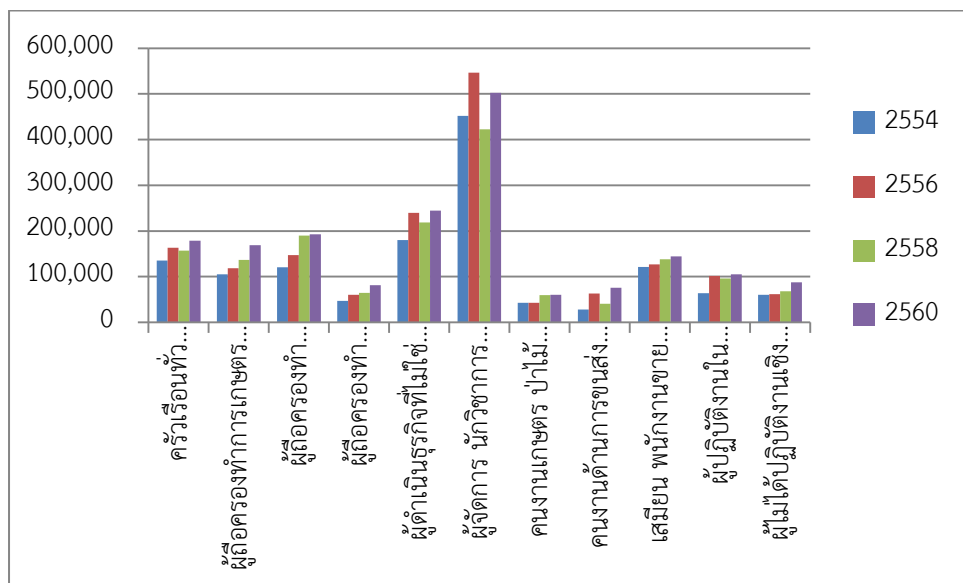

ภาพที่ 2.5 รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยจำแนกตามสถานะเศรษฐกิจสังคม

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2.2.3 หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนไทย

เมื่อพิจารณาหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนไทย จำแนกตามเศรษฐกิจสังคม (ภาพที่ 2.6) พบว่า กลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินเฉลี่ยสูงที่สุดและมีแนวโน้มหนี้สินเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นจาก 452,167 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 502,104 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2560 รองลงมาคือ กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร มีหนี้สินเฉลี่ย 244,664 บาทต่อครัวเรือนและลำดับที่สาม กลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร/เพาะเลี้ยง ที่เช่าที่ดิน/ทำฟาร์ม มีหนี้สินเฉลี่ย 192,692 บาทต่อครัวเรือน โดยกลุ่มคนงานเกษตร ป่าไม้และประมงมีหนี้สินเฉลี่ยน้อยที่สุด 60,107 บาทต่อครัวเรือน

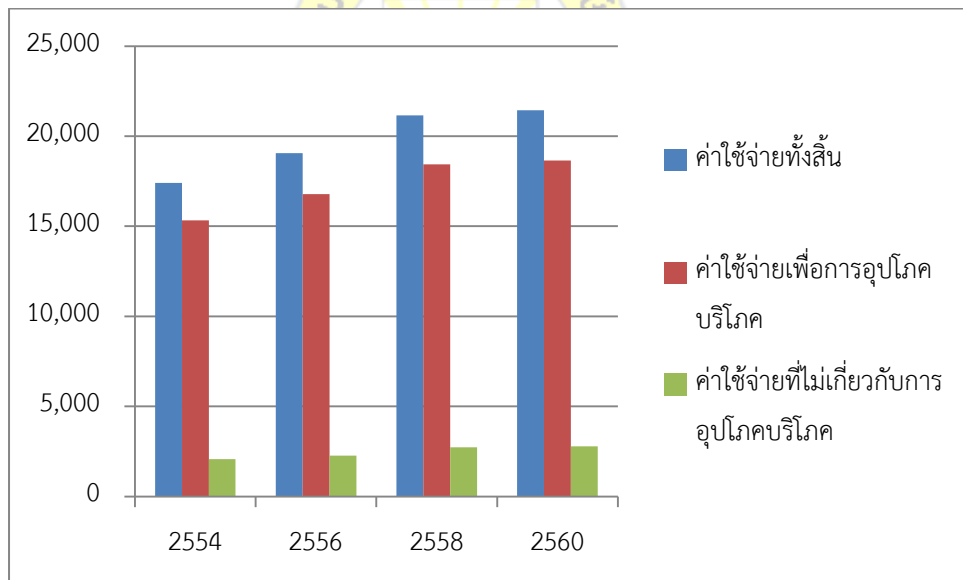

ภาพที่ 2.6 หนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนไทยจำแนกตามสถานะเศรษฐกิจสังคม

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

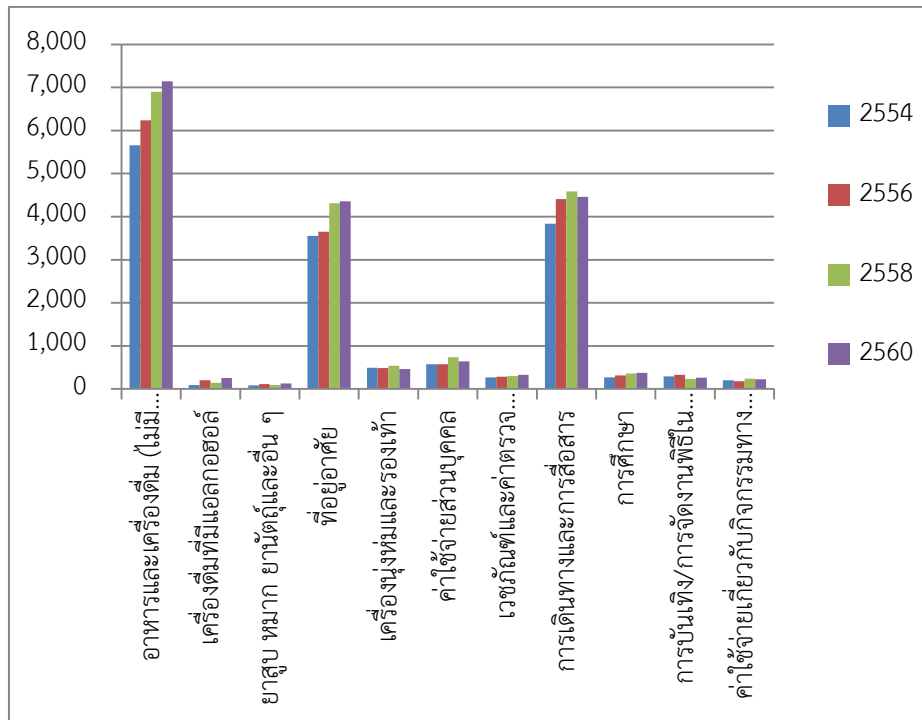
2.2.3 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยจำแนกตามประเภทของค่าใช้จ่าย

การพิจารณาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย (ภาพที่ 2.7) พบว่า ครัวเรือนไทยมีค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้นจาก 17,403 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 21,437 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2560 ครัวเรือนไทยที่วราชอาณาจักมีค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นจาก 15,328 บาทต่อเดือน เป็น 18,642 บาทต่อเดือน ในปี 2560 และเมื่อพิจารณาในรายด้านของค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ แล้วจะเห็นว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ภาพที่ 2.8) เมื่อเรียงลำดับค่าใช้จ่ายที่ครัวเรือนไทยใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค สามอันดับแรกที่มีการใช้จ่ายมากที่สุด พบว่า ค่าอาหารและเครื่องดื่ม (ไม่มีแอลกอฮอล์) เพิ่มขึ้นจาก 5,660 บาทต่อเดือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 7,142 บาทต่อเดือน ในปี 2560 รองลงมา ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและการสื่อสาร 4,463 บาทต่อเดือน และค่าที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งบ้านและเครื่องใช้ต่าง ๆ 4,359 บาทต่อเดือน ในขณะที่ค่าเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า และการบันเทิง/การจัดงานพิธีในโอกาสพิเศษมีแนวโน้มลดลง และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 2,075 บาทต่อเดือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 2,794 บาทต่อเดือน ในปี 2560

ภาพที่ 2.7 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย

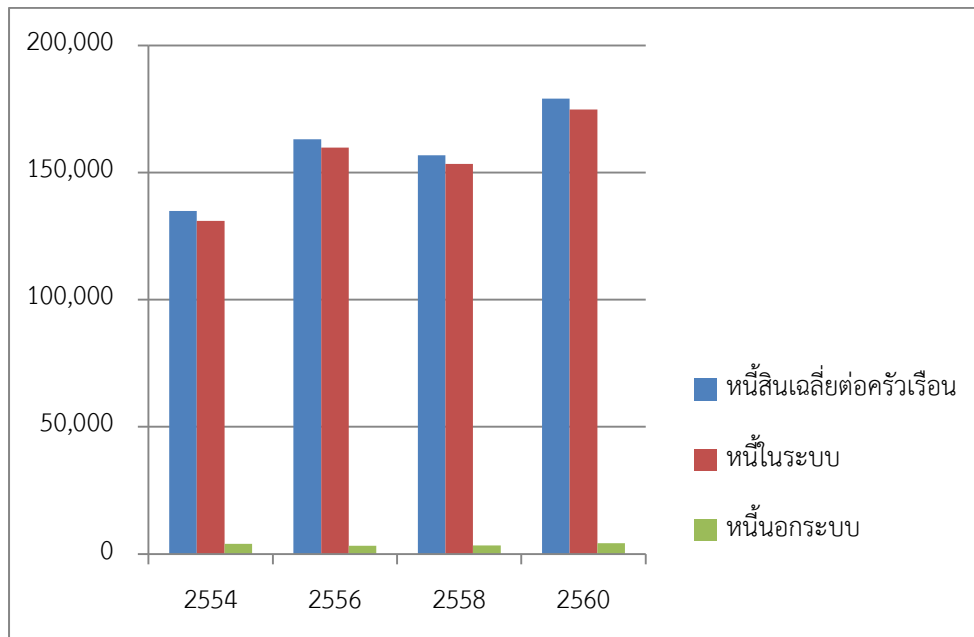
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาพที่ 2.8 ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนไทย

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

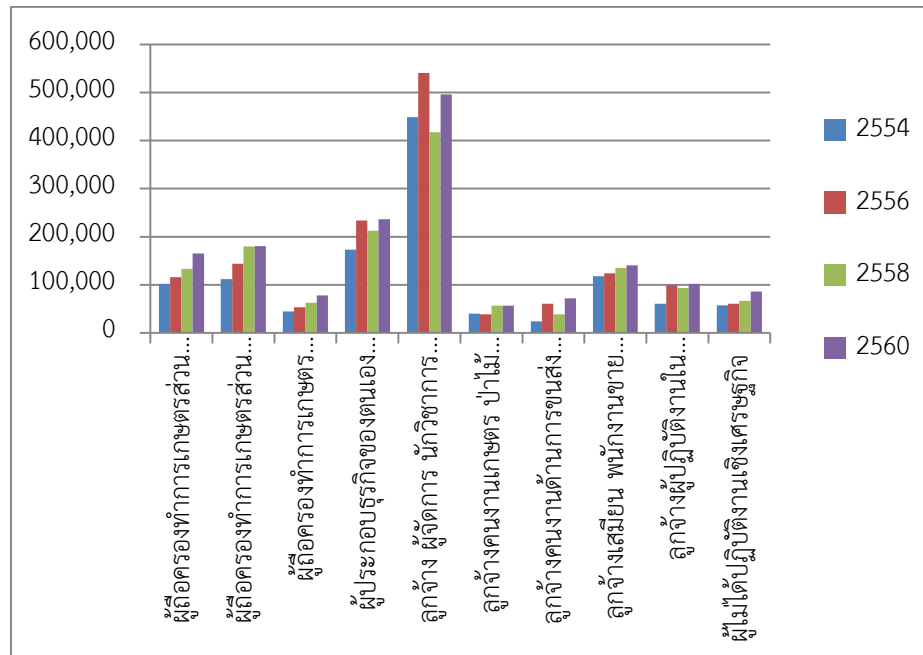
2.2.4 สถานการณ์หนี้ในระบบและนอกระบบของครัวเรือนไทย

ภาพที่ 2.9 หนี้สินเฉลี่ย หนี้ในระบบและหนี้นอกระบบของครัวเรือนไทย

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สถานการณ์หนี้ของครัวเรือนในสังคมไทย จำแนกตามแหล่งเงินกู้ โดยจำแนกเป็นหนี้ในระบบ และหนี้นอกระบบ (ภาพที่ 2.9) หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากหนี้สินเฉลี่ย 134,900 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 178,994 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2560 โดยมีแนวโน้มเป็นหนี้ในระบบที่เพิ่มสูงขึ้น จาก 130,930 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 174,714 บาทต่อครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2560 ในขณะที่หนี้นอกระบบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 3,970 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 4,280 บาทต่อครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2560

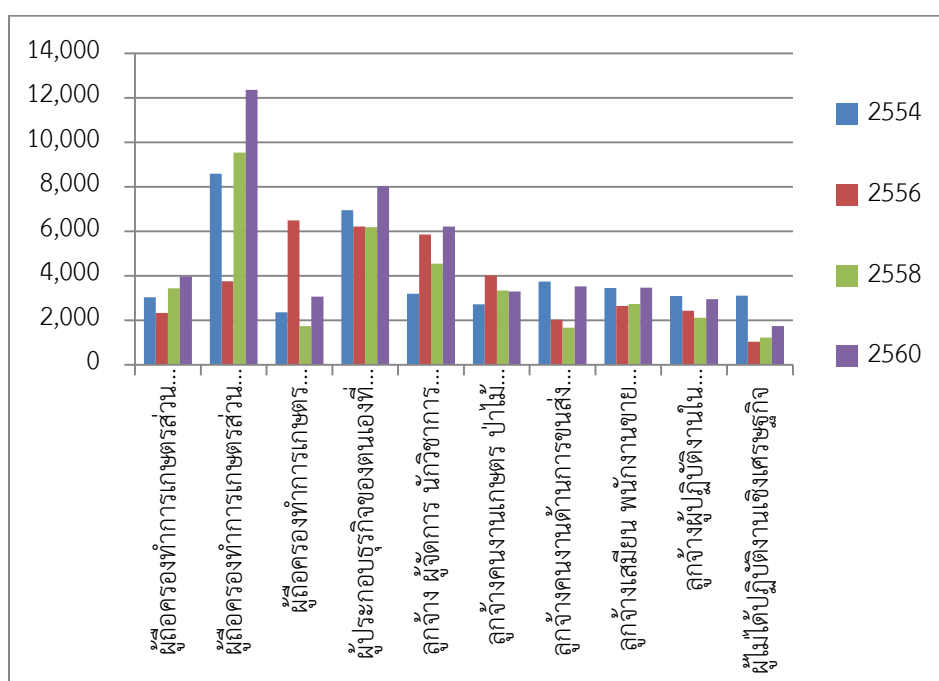

ภาพที่ 2.10 หนี้ในระบบของครัวเรือนไทย

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สถานการณ์หนี้ในระบบของครัวเรือนไทย (ภาพที่ 2.10) พบว่า กลุ่มลูกจ้าง ผู้จัดการ นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ เป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้ในระบบมากที่สุด 495,889 บาทต่อครัวเรือน รองลงมา กลุ่มครัวเรือนผู้ประกอบการของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร 236,634 บาทต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนทั้งสองกลุ่มนี้มีหนี้สินในระบบมากกว่าครัวเรือนทั่วราชอาณาจักร และลำดับที่สาม กลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตรส่วนใหญ่เช่าที่ดิน/ทำฟรี 180,338 บาทต่อครัวเรือน และลำดับที่สาม กลุ่มลูกจ้างคนงานเกษตร ป่าไม้และประมงเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้ในระบบน้อยที่สุด 56,806 บาทต่อครัวเรือน

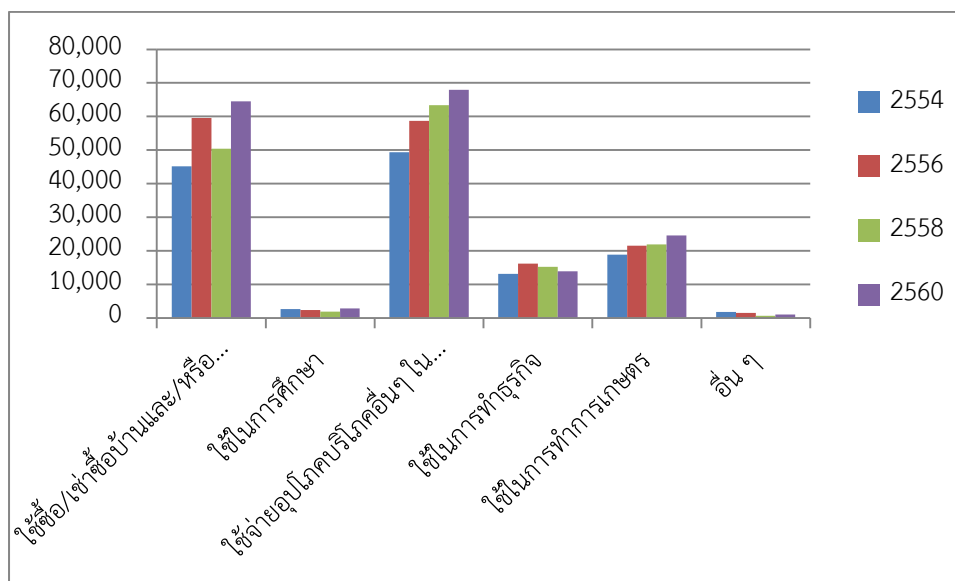
สถานการณ์หนี้ของระบบของครัวเรือนไทย (ภาพที่ 2.11) พบว่า กลุ่มครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตร ส่วนใหญ่เช่าที่ดิน/ทำฟรี มีหนี้ในระบบมากที่สุด 12,354 บาทต่อครัวเรือน รองลงมา กลุ่มครัวเรือนผู้ประกอบการธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร 8,030 บาทต่อครัวเรือน และลำดับที่สาม กลุ่มครัวเรือนลูกจ้าง ผู้จัดการ นักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ มีหนี้ในระบบ 6,215 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนทั้งสามกลุ่มนี้มีหนี้ในระบบมากกว่าครัวเรือนทั่วราชอาณาจักร (4,280 บาทต่อครัวเรือน) และกลุ่มครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้ในระบบน้อยที่สุด 1,739 บาทต่อครัวเรือน

ภาพที่ 2.11 หนี้ในระบบของครัวเรือนไทย

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2.5 หนี้สินของครัวเรือนไทยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

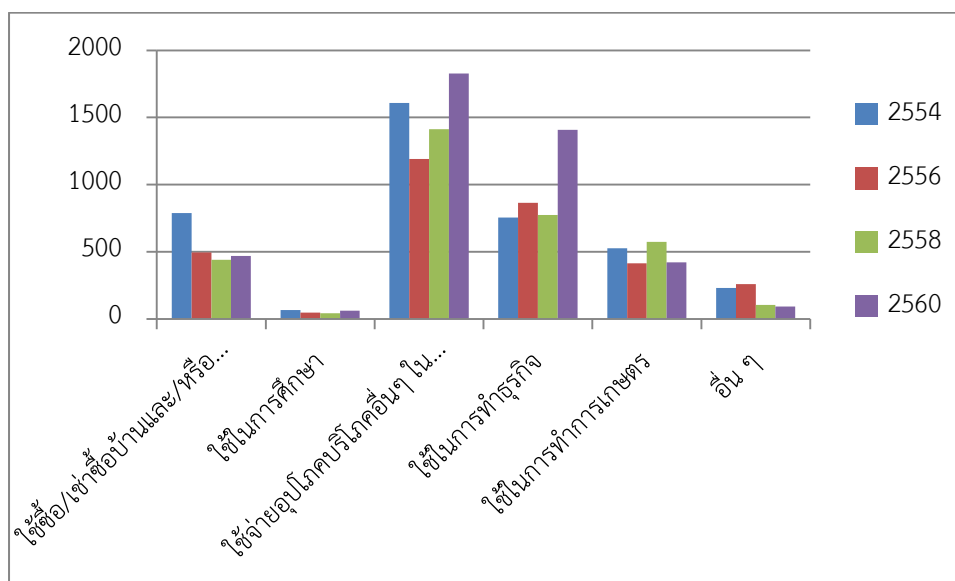
ภาพที่ 2.12 หนี้ในระบบของครัวเรือนไทยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม โดยจำแนกตามแหล่งเงินกู้ (ภาพที่ 2.12) พบว่า การกู้ยืมหนี้ในระบบของครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจาก 130,930 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 174,714 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2560 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการกู้ยืมตามวัตถุประสงค์ โดยเรียงตามอันดับ สามอันดับแรก พบว่า หนี้ในระบบที่ครัวเรือนกู้ยืมนำมาใช้เพื่อการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในครัวเรือน เพิ่มขึ้นจาก 49,356 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 67,944 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2560 รองลงมา เพื่อใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน 64,543 บาทต่อครัวเรือน และใช้ในการทำการเกษตร 24,548 บาทต่อครัวเรือน และการกู้ยืมหนี้ในระบบที่ครัวเรือนกู้ยืมน้อยที่สุดเพื่อการใช้จ่ายด้านอื่น ๆ 1,018 บาทต่อครัวเรือน

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบของครัวเรือน (ภาพที่ 2.13) พบว่า จำนวนหนี้นอกระบบของครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก 3,970 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 4,280 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2560 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการกู้ยืมตามวัตถุประสงค์ โดยเรียงตามอันดับ สามอันดับแรก พบว่า เพื่อการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในครัวเรือน 1,827 บาทต่อครัวเรือน รองลงมา เพื่อใช้ในการทำธุรกิจ 1,408 บาทต่อครัวเรือน และใช้

ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน 468 บาทต่อครัวเรือน การกู้ยืมหนี้นอกระบบที่น้อยที่สุดเพื่อใช้ในการศึกษา 62 บาทต่อครัวเรือน

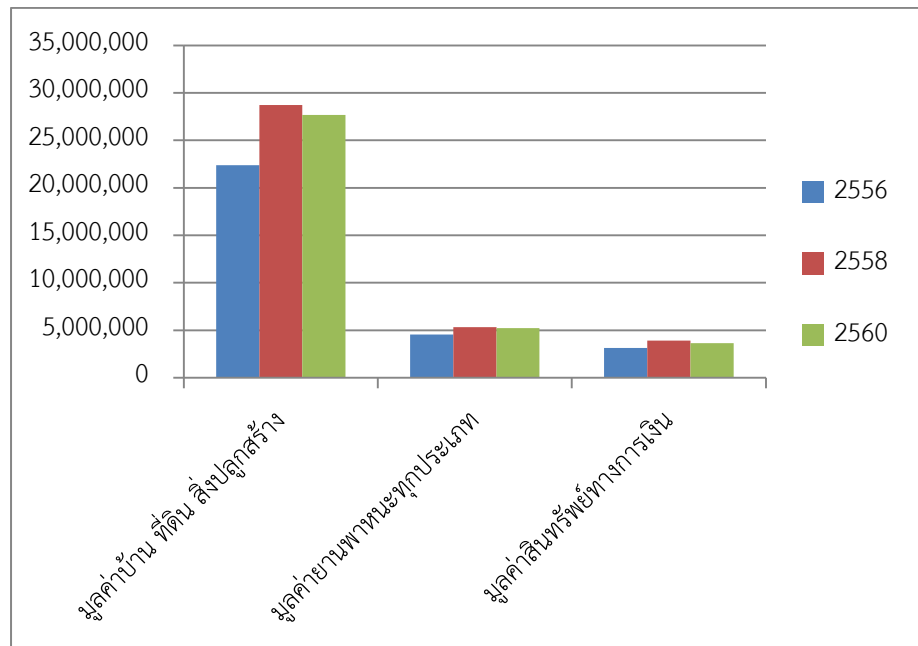

ภาพที่ 2.13 หนี้นอกระบบของครัวเรือนไทยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2.6 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนไทย ประเภทบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ และสินทรัพย์ทางการเงิน จำแนกรายภาค

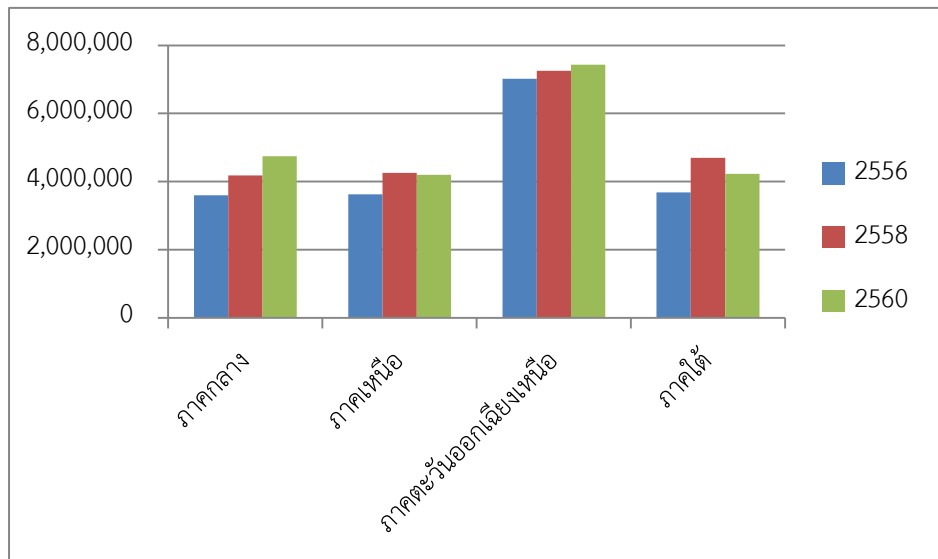
มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนไทย ประเภทบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ และสินทรัพย์ทางการเงิน (ภาพที่ 2.14) พบว่า ครัวเรือนไทยมีมูลค่าทรัพย์สินประเภทบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ และสินทรัพย์ทางการเงิน เพิ่มขึ้นจาก 22,373,072, 3,141,123 และ 3,141,123 ล้านบาท ในปี 2556 เพิ่มขึ้นเป็น 27,681,104, 5,235,491 และ 3,624,332 ล้านบาท ในปี 2560 ตามลำดับ ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี เป็นพื้นที่ที่มีมูลค่าทรัพย์สินประเภทบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ และสินทรัพย์ทางการเงิน 7,074,838, 1,367,852 และ 1,613,239 ล้านบาทตามลำดับ ซึ่งมีมูลค่าสูงกว่าครัวเรือนไทยทุกภาค

ภาพที่ 2.14 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนไทย

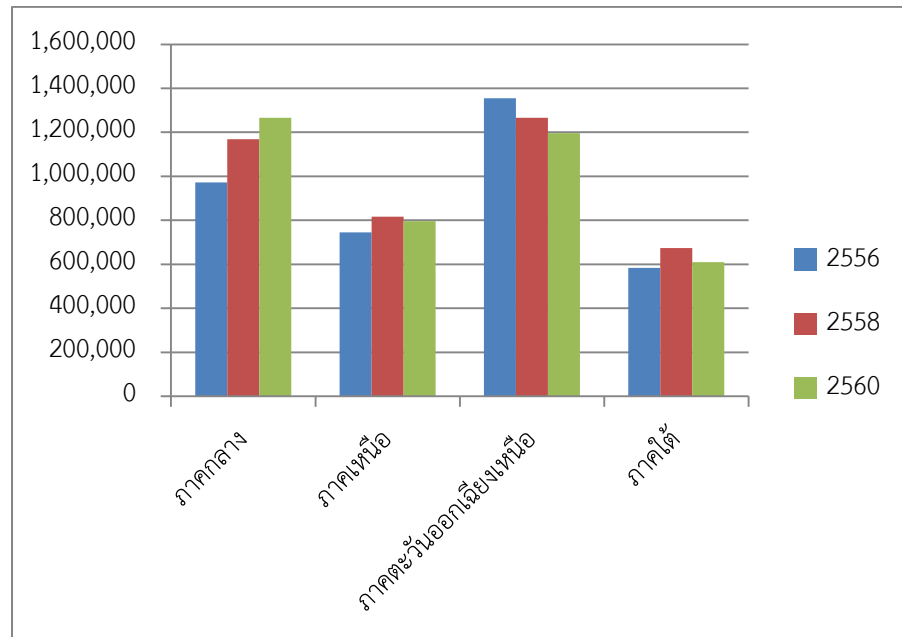
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณามูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน ประเภทบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง เป็นรายภาค (ภาพที่ 2.15) โดยไม่รวม กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี พบว่า ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าทรัพย์สินประเภทบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้างสูงที่สุด 7,433,143 ล้านบาท รองลงมา ครัวเรือนภาคกลาง และครัวเรือนภาคใต้มีมูลค่าทรัพย์สิน 4,743,014 และ 4,225,303 ล้านบาท ตามลำดับ โดยครัวเรือนภาคเหนือมีมูลค่าทรัพย์สินต่ำที่สุด 4,204,806 ล้านบาท

ภาพที่ 2.15 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนประเภทบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้างเป็นรายภาค
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

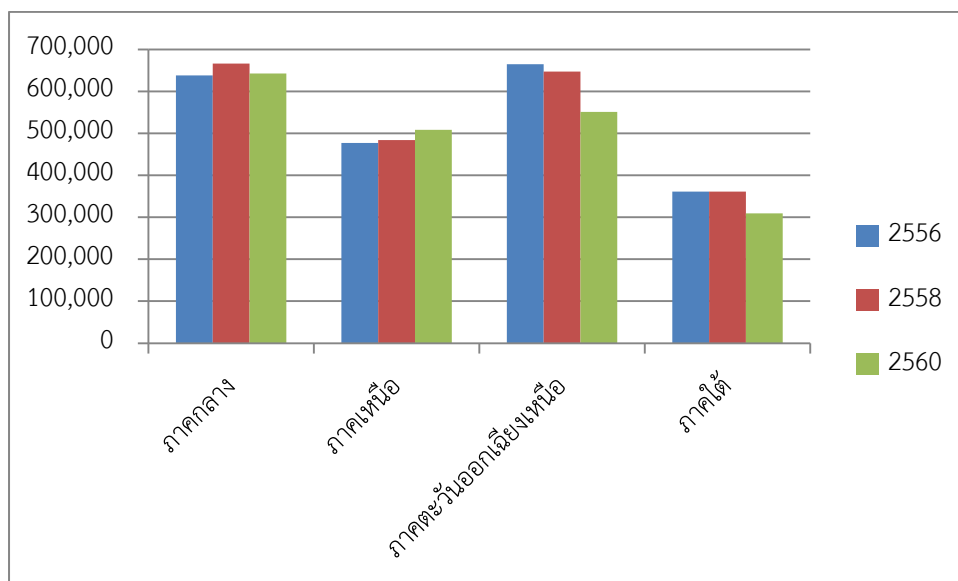
เมื่อพิจารณามูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนประเภทยานพาหนะ เป็นรายภาค (ภาพที่ 2.16) โดยไม่รวม กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี ในปี 2560 พบว่า ครัวเรือนภาคกลางมีมูลค่ายานพาหนะ 1,265,488 ล้านบาท ซึ่งเป็นมูลค่าที่สูงที่สุด รองลงมา ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีมูลค่า 1,196,738 ล้านบาท ครัวเรือนภาคเหนือ 796,019 ล้านบาท และ ครัวเรือนภาคใต้มีมูลค่ายานพาหนะ 609,394 ล้านบาท

ภาพที่ 2.16 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนประเภทยานพาหนะเป็นรายภาค

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณามูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการออมเป็นรายภาค (ภาพที่ 2.17) โดยไม่รวม กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี ในปี 2560 พบว่า ครัวเรือนภาคกลางมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการออม 642,685 ล้านบาท ซึ่งเป็นมูลค่าที่สูงที่สุด รองลงมา ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมูลค่า 551,070 ล้านบาท ครัวเรือนภาคเหนือมูลค่า 508,074 ล้านบาท และครัวเรือนภาคใต้มูลค่า 309,264 ล้านบาท

ภาพที่ 2.17 มูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการออมเป็นรายภาค

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สรุปโดยภาพรวมของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครัวเรือนไทย

รายได้ครัวเรือนไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มสูงขึ้น โดยครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรีและปทุมธานี เป็นพื้นที่ที่มีรายได้เฉลี่ยมากกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักรและครัวเรือนไทยทุกภาค ครัวเรือนภาคกลางมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด รองลงมา ครัวเรือนภาคใต้ ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และครัวเรือนภาคเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุด ด้านรายจ่ายครัวเรือนไทยมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงขึ้น โดยครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรีและปทุมธานี มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่ารายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักร และครัวเรือนไทยทุกภาค ครัวเรือนภาคใต้มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด รองลงมาเป็นครัวเรือนภาคกลาง ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และครัวเรือนภาคเหนือ ด้านหนี้สินครัวเรือนไทยมีหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มสูงขึ้น โดยครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด รองลงมาเป็นครัวเรือนภาคใต้ ครัวเรือนภาคเหนือ และครัวเรือนภาคกลาง พื้นที่กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรีและปทุมธานี เป็นพื้นที่ที่ครัวเรือนมีหนี้สินเฉลี่ยสูงกว่าหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักรและครัวเรือนไทยทุกภาค

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยตามสถานะเศรษฐกิจ กลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการและ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ เป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด รองลงมา ผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่ การเกษตร ทั้งสองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ไทยทั่วราชอาณาจักร กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุดเป็นกลุ่มคนงานเกษตร ป่าไม้และประมง รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทย ตามสถานะเศรษฐกิจ กลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการและ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ เป็นกลุ่มที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด รองลงมา กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่ การเกษตร ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่ารายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนไทยทั่ว ราชอาณาจักร กลุ่มที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุดเป็นกลุ่มผู้ถือครองทำการเกษตร/เพาะเลี้ยง ประมง ป่าไม้ ลำสัตว์ หาของป่า บริการทางการเกษตร หนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนไทย ตามสถานะ เศรษฐกิจ กลุ่มผู้จัดการ นักวิชาการและ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร กลุ่มที่มีหนี้สินเฉลี่ยน้อยที่สุดเป็นกลุ่มคนงานเกษตร ป่าไม้และประมง

ครัวเรือนไทยมีค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น โดยมีค่าอาหารและเครื่องดื่ม (ไม่มี แอลกอฮอล์) มากที่สุด รองลงมา ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและการสื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัย เครื่อง แต่งบ้านและเครื่องใช้ต่าง ๆ ในขณะที่ค่าเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า และการบันเทิง/การจัดงานพิธีใน โอกาสพิเศษมีแนวโน้มลดลง และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ครัวเรือนไทยมีหนี้ในระบบเพิ่มสูงขึ้น โดยครัวเรือนกลุ่มลูกจ้าง ผู้จัดการ นักวิชาการและ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ เป็นกลุ่มที่มีหนี้ในระบบมากที่สุด รองลงมา กลุ่มครัวเรือนผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่ การเกษตร ครัวเรือนทั้งสองกลุ่มนี้มีหนี้ในระบบมากกว่าครัวเรือนทั่วราชอาณาจักร กลุ่มครัวเรือน ที่มีหนี้ในระบบน้อยที่สุดเป็นกลุ่มลูกจ้างคนงานเกษตร ป่าไม้และประมง ด้านหนี้นอกระบบของ ครัวเรือนไทย กลุ่มครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตร ส่วนใหญ่เช่าที่ดิน/ทำฟรี มีหนี้นอกระบบมาก ที่สุด รองลงมา กลุ่มครัวเรือนผู้ประกอบการธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร และลำดับที่สามกลุ่ม ครัวเรือนลูกจ้าง ผู้จัดการ นักวิชาการและ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ ครัวเรือนทั้งสามกลุ่มนี้มีหนี้นอกระบบ มากกว่าครัวเรือนทั่วราชอาณาจักร และกลุ่มครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจเป็นกลุ่ม ครัวเรือนที่มีหนี้นอกระบบน้อยที่สุด การกู้ยืมหนี้ในระบบของครัวเรือนเพื่อนำมาใช้จ่ายอุปโภคบริโภค อื่น ๆ ในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น รองลงมา เพื่อใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน และการกู้ยืมหนี้ในระบบ ที่ครัวเรือนกู้ยืมน้อยที่สุดเพื่อการใช้จ่ายด้านอื่น ๆ การกู้ยืมเงินนอกระบบของครัวเรือนมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้น เป็นการกู้เพื่อการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ในครัวเรือน รองลงมา เพื่อใช้ในการทำธุรกิจ และใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน การกู้ยืมหนี้นอกระบบที่น้อยที่สุดเพื่อใช้ในการศึกษา

ด้านทรัพย์สินของครัวเรือนไทย ครัวเรือนไทยมีมูลค่าทรัพย์สินประเภทบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ และสินทรัพย์ทางการเงินเพิ่มขึ้น โดยครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี เป็นพื้นที่ที่มีมูลค่าทรัพย์สินประเภทบ้าน ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ และสินทรัพย์ทางการเงินสูงกว่าครัวเรือนไทยทุกภาค ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีมูลค่าทรัพย์สินสูงสุด รองลงมา ครัวเรือนภาคกลาง ครัวเรือนภาคใต้ และครัวเรือนภาคเหนือ ทรัพย์สินประเภทยานพาหนะ ครัวเรือนภาคกลางมีมูลค่ายานพาหนะสูงที่สุด รองลงมา ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครัวเรือนภาคเหนือ และครัวเรือนภาคใต้ สินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการออม ครัวเรือนภาคกลางมีมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อการออมสูงที่สุด รองลงมา ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครัวเรือนภาคเหนือและครัวเรือนภาคใต้

2.3 แนวคิดทฤษฎี

การวิจัยเรื่อง เศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ประชากรที่ศึกษาคือ ครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าวซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ บทบาทแรก ครัวเรือนเกษตรกรเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่ทำหน้าที่ในการผลิตหรือเป็นภาคธุรกิจ (Business Sectors) โดยหวังผลตอบแทนในรูปของกำไรสูงสุด (Maximize profit) อันเกิดจากการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต (ทุน ที่ดิน และแรงงาน) อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การใช้ปัจจัยการผลิตน้อย (ต้นทุนต่ำ) และได้ผลผลิตมาก ผลผลิตที่ได้ของเกษตรกรคือ ข้าว เมื่อนำออกจำหน่ายจะสร้างรายได้ ถ้ารายได้ที่ได้รับสูงกว่าต้นทุนการผลิต ครัวเรือนเกษตรกรจะประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจนั่นคือมีกำไร และอีกบทบาทหนึ่งของเกษตรกรในระบบเศรษฐกิจคือ การเป็นสมาชิกในสถาบันครอบครัวซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ เรียกว่า ภาคครัวเรือน (Households Sectors) ภาคครัวเรือนมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในฐานะที่เป็นผู้บริโภคในสังคม โดยครัวเรือนเกษตรกรจะนำรายได้อันเป็นผลตอบแทนที่ได้รับจากการดำเนินธุรกิจคือ กำไรมาเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการอื่น ๆ เพื่ออุปโภค บริโภค ดังนั้น การวิจัยเรื่องเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เมื่อพิจารณาจากบทบาทของครัวเรือนเกษตรกรซึ่งเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคในระบบเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับรายได้ รายจ่าย หนี้สิน ทรัพย์สินและเงินออม ดังนี้

2.3.1 คริวเรือนเกษตรกรในฐานะผู้ผลิตข้าว

ในกระบวนการผลิตหรือการปลูกข้าวของเกษตรกรจะเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูก รายได้ และกำไร ในทางเศรษฐศาสตร์ เรียกว่า ต้นทุนการผลิต (Cost of Production) รายรับ (Revenue) และกำไร (Profit)

2.3.1.1 ต้นทุนการผลิต (Cost of Production)

นักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความหมายต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ ไว้ดังนี้

ชยันต์ ต้นดีวิศดาการ (2556) ได้ให้ความหมายต้นทุนการผลิต คือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยการผลิตไปในการผลิตสินค้าและบริการ ในการคำนวณต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จะเน้นที่แนวคิดต้นทุนค่าเสียโอกาส คือมูลค่าของทางเลือกอื่นที่ดีที่สุดซึ่งต้องพลาดโอกาสไปเนื่องมาจากทางเลือกปัจจุบันหรือรายจ่ายขั้นต่ำที่ผู้ว่าจ้างจำเป็นต้องจ่ายแก่ปัจจัยการผลิตเพื่อดึงดูดให้ปัจจัยการผลิตนั้นยังคงทำงานให้ต่อไป

นราทิพย์ ชุตินวงศ์ (2558) ได้กล่าวไว้ในหนังสือทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ต้นทุนทุกชนิดที่จำเป็นต่อการผลิต ไม่ว่าจะมีการจ่ายออกไปจริงหรือไม่ก็ตาม ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จึงรวมทั้งต้นทุนแข็งชัดและต้นทุนไม่ชัดแจ้งเข้าไว้ด้วยกัน

สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน (2561) กล่าวว่าในทางเศรษฐศาสตร์ คำว่า “ต้นทุน (Cost)” มีความหมายต่างจากต้นทุนทางบัญชีโดยต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ผู้ผลิตต้องจ่ายไปในการผลิตสินค้า เช่น ค่าแรง ค่าวัตถุดิบ ค่าเช่า ซึ่งต้นทุนในส่วนนี้จะเหมือนกับต้นทุนทางบัญชี และ 2) ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity cost) ที่เกิดขึ้นในการผลิตในการใช้ปัจจัยการผลิตบางชนิด แม้ว่าจะไม่ต้องจ่ายเงินในการใช้ปัจจัยนั้น ๆ เช่น เนื่องจากเป็นปัจจัยการผลิตของผู้ผลิตเอง โดยในทางเศรษฐศาสตร์มองว่าการใช้ปัจจัยนั้นทำให้ไม่สามารถนำปัจจัยนั้นไปใช้ในทางอื่น ๆ ซึ่งจะได้ผลตอบแทน จึงต้องเอาผลตอบแทนที่สูงที่สุดที่สามารถได้รับจากการนำปัจจัยนั้นไปใช้ในทางอื่นมาคิดเป็นต้นทุนของการผลิตสินค้าด้วย ดังนั้นต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์คือผลรวมของต้นทุนทางบัญชีและต้นทุนค่าเสียโอกาส

กล่าวโดยสรุป ต้นทุนการผลิตในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ค่าใช้จ่ายอันเป็นผลตอบแทนที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายให้กับผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ได้แก่ ค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ย และกำไร นอกจากนี้ยังรวมถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสอันเกิดจากการไม่ได้ใช้ทรัพยากรในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งซึ่งให้ผลตอบแทนเช่นกันแต่เลือกที่จะใช้ทรัพยากรไปผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่ง ค่าตอบแทนที่ไม่ได้เลือกจึงถือเป็นต้นทุนด้วย

นักเศรษฐศาสตร์ได้แบ่งต้นทุนการผลิตออกเป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนการผลิตในระยะสั้น และต้นทุนการผลิตในระยะยาว (อ้างถึงในนราทิพย์ ชูติวงศ์, 2558)

1) ต้นทุนการผลิตในระยะสั้น (Short run cost) คือค่าใช้จ่ายสำหรับปัจจัยการผลิตทุกชนิดที่ใช้อยู่ในระยะสั้น ต้นทุนทั้งหมดสำหรับปริมาณการผลิตจำนวนใดจะเท่ากับผลรวมของต้นทุนคงที่ทั้งหมดและต้นทุนผันแปรทั้งหมด ณ ปริมาณการผลิตจำนวนนั้น ต้นทุนการผลิตในระยะสั้น ได้แก่ ต้นทุนรวมในระยะสั้น (Short run total cost) ต้นทุนคงที่รวมในระยะสั้น (Short run total fixed cost) ต้นทุนผันแปรรวมในระยะสั้น (Short run total variable cost) ต้นทุนคงที่เฉลี่ยในระยะสั้น (Short run average fixed cost) ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยในระยะสั้น (Short run average variable cost) ต้นทุนเฉลี่ยในระยะสั้น (Short run average cost) และต้นทุนเพิ่มในระยะสั้น (Short run marginal cost)

2) ต้นทุนการผลิตในระยะยาว (Long run cost)

การผลิตในระยะยาวเป็นการผลิตที่ผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตได้ทุกชนิด ปัจจัยการผลิตจึงมีประเภทเดียว คือ ปัจจัยแปรผัน และต้นทุนทั้งหมดในระยะยาวจึงมีเพียงต้นทุนแปรผัน ต้นทุนการผลิตในระยะยาวได้แก่ ต้นทุนทั้งหมดในระยะยาว (Long run total cost) ต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาว (Long run average cost) ต้นทุนเพิ่มในระยะยาว (Long run marginal cost)

2.3.1.2 รายรับ (Revenue)

Economics online (economicsonline, 2562: online) ได้ให้ความหมายรายรับ (Revenue) ว่ารายรับ คือรายได้ที่หน่วยผลิต (Firms) ได้จากการขายผลิตภัณฑ์หลังจากหักภาษีแล้ว เป็นรายได้ที่ครอบคลุมต้นทุนและหน่วยผลิตได้รับกำไรและสามารถกระจายรายรับนี้คืนกลับไปเป็นค่าตอบแทนให้กับเจ้าของปัจจัยการผลิต ที่หน่วยผลิตนำมาใช้ในการผลิตสินค้า

ภราดร ปรีดาศักดิ์ (2550) กล่าวว่า รายรับ คือรายได้ที่หน่วยผลิตได้รับจากการขายสินค้า หรือบริการโดยหน่วยผลิตนั้น

กล่าวโดยสรุป รายรับ คือรายได้ที่หน่วยผลิตได้รับจากการขายสินค้าและบริการ เป็นรายได้ที่ครอบคลุมต้นทุนและผู้ประกอบการได้รับกำไร

รายรับในทางเศรษฐศาสตร์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (economicsonline, 2563: online)

1) รายรับรวม (Total Revenue: TR) คือรายได้ทั้งหมดที่หน่วยผลิตได้รับจากการขายสินค้า หรือบริการหลังหักภาษีให้กับรัฐบาลแล้ว การคำนวณรายรับรวมทำได้โดยนำราคาขายต่อหน่วยคูณ

ด้วยจำนวนหน่วยที่ขายทั้งหมด หรือ $TR = P \times Q$ โดยที่ P คือราคาขายต่อหน่วยและ Q คือจำนวนหน่วยของสินค้าที่ขาย

2) รายรับเฉลี่ย (Average revenue: AR) คือรายรับรวมเมื่อคิดเฉลี่ยต่อหน่วยของสินค้าที่ขายได้ การคำนวณรายรับเฉลี่ยทำได้โดย นำรายรับรวม (TR) หารด้วยจำนวนหน่วยของสินค้าที่ขาย หรือ $AR = TR / Q$ โดยที่ TR คือรายรับรวม และ Q คือจำนวนหน่วยที่ขาย เมื่อพิจารณาคำตอบที่ได้ จะเห็นว่ารายรับเฉลี่ยคือราคาต่อหน่วยของสินค้า AP

3) รายรับเพิ่ม (Marginal revenue) คือรายได้ที่ได้รับเพิ่มขึ้นจากการขายสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น 1 หน่วย การคำนวณรายรับเพิ่มโดยการนำการเปลี่ยนแปลงในรายรับรวมหารด้วยการเปลี่ยนแปลงจำนวนหน่วยของสินค้า หรือ $MR = \text{Change in TR} / \text{Change in quantity}$

2.3.1.3 กำไร (Profit)

วิรุณศิริ ใจมา (2555) ได้ให้ความหมายกำไร หมายถึง ส่วนต่างของรายรับรวมกับต้นทุนรวม ภาวทร ปรีดาศักดิ์ (2556) ได้กล่าวไว้ในหนังสือหลักเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่า กำไร (Profit) ของหน่วยผลิตหนึ่ง ๆ คือส่วนแตกต่างระหว่างรายรับรวมกับต้นทุนรวมที่เกิดขึ้นจากการผลิตสินค้าหรือบริการออกขายในช่วงหนึ่ง ๆ

โดยสรุปกำไรทางเศรษฐศาสตร์ คือ ผลต่างระหว่างรายรับรวมกับต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนชัดเจนและต้นทุนค่าเสียโอกาส

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2550) กล่าวว่า กำไรทางเศรษฐศาสตร์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ กำไรปกติ และกำไรเกินปกติหรือกำไรเศรษฐศาสตร์

กำไรปกติ (Normal profit) คือผลตอบแทนของผู้ประกอบการโดยคิดตามต้นทุนค่าเสียโอกาส

กำไรเกินปกติ (Abnormal or economic profit) คือกำไรส่วนที่เกินจากกำไรปกติ เป็นกำไรแท้จริง กำไรปกติเป็นเพียงค่าเสียโอกาสของผู้ประกอบการจึงไม่ใช่กำไรที่แท้จริง

2.3.2 ครัวเรือนเกษตรกรในฐานะผู้บริโภค

เมื่อครัวเรือนเกษตรกรได้รับค่าตอบแทนในรูปของกำไร ครัวเรือนจะนำรายได้ส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการเพื่อการอุปโภคบริโภคและรายได้อีกส่วนจะถูกเก็บเป็นเงินออม แต่ถ้ารายได้ของครัวเรือนเกษตรกรไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่าย การออมไม่สามารถทำได้ และครัวเรือนเกษตรกรต้องกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในส่วนที่เกินกว่ารายได้ที่ครัวเรือนมี การศึกษาในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับการบริโภค การออม และหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มหภาค ดังนี้

2.3.2.1 ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้ การบริโภคและการออม

สำหรับแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับรายได้ การบริโภคและการออมที่จะกล่าวถึงในที่นี้คือทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สัมบูรณ์ (Absolute income hypothesis of Consumption) ซึ่งเป็นแนวคิดของบิดาแห่งวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค John Maynard Keynes

1) ความหมายการบริโภคในทางเศรษฐศาสตร์

รัตน สหายคณิต (2558) ได้กล่าวว่า การบริโภค หมายถึง รายจ่ายของครัวเรือนในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง การบริโภคของครัวเรือนยังมีผลต่อการออมของครัวเรือน เมื่อครัวเรือนตัดสินใจบริโภคก็จะทำให้การออมลดลง ในทางตรงข้าม ถ้าครัวเรือนลดการบริโภคการออมจะเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การบริโภคนั้นยังมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ 1) ระดับรายได้ประชาชาติ 2) อัตราภาษี 3) ระดับราคาสินค้า 4) อัตราดอกเบี้ย 5) สิทธิประโยชน์ 6) การคาดคะเนรายได้และระดับราคาสินค้าในอนาคต จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ตามทฤษฎีการบริโภคระยะสั้นของเคนส์ ปัจจัยที่มีความสำคัญที่เป็นตัวกำหนดการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของบุคคล คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ในทางเดียวกัน ถ้ารายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายอุปโภคบริโภคจะเพิ่มขึ้นด้วย แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงของการบริโภคจะน้อยกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้สุทธิส่วนบุคคลที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ การบริโภคจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงเมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลสูงขึ้น ทำให้มีรายได้บางส่วนเหลือเก็บออมไว้ (สุจิตรา กุลประสิทธิ์, 2560)

2) สมการการบริโภค

จากทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ (อ้างถึงในรัตน สหายคณิต, 2558) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับระดับรายได้ โดยตั้งเป็นสมมติฐานว่าการบริโภคในงวดเวลาใด สัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลของงวดเวลานั้น โดยการบริโภคในงวดเวลาใดจะผันแปรไปในทิศทางเดียวกันกับระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลในงวดเวลานั้น แต่มีการบริโภคจำนวนหนึ่งที่ไม่ขึ้นกับรายได้หรือการบริโภคเมื่อไม่มีรายได้ จากความสัมพันธ์ดังกล่าวเมื่อนำความสัมพันธ์ของตัวแปรมาเขียนในรูปของสมการการบริโภค ดังนี้

$$C = C_a + bY_d$$

โดยที่

$$C = \text{ค่าใช้จ่ายในการบริโภค}$$

$C_a =$ ระดับการบริโภคต่ำสุดเท่าที่จะทำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ หรือ การบริโภคอิสระ (autonomous consumption) ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับรายได้

b = ค่าที่ใช้วัดการเปลี่ยนแปลงของการบริโภคเมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย ซึ่งคือค่าความโน้มเอียงเพิ่มในการบริโภค (Marginal propensity to consume: MPC)

Y_d = ระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล

จากสมการข้างต้น หมายความว่า ในระยะสั้นการบริโภคมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลในทิศทางเดียวกัน เมื่อระดับรายได้สุทธิเท่ากับศูนย์ การบริโภคเท่ากับ C_a ต่อมาเมื่อระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น การบริโภคจึงเพิ่มขึ้นตาม แต่จะเพิ่มเป็นสัดส่วนเท่ากับ b ของระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคล โดย b มีค่าอยู่ระหว่าง $0 - 1$

3) การออม (Saving)

การออม หมายถึง รายได้ส่วนที่บุคคลไม่นำไปใช้ในการบริโภค หรือ รายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภค ตามแนวคิดของเคนส์ ปัจจัยที่กำหนดการบริโภคจะเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมเช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและการออมเขียนในรูปสมการได้ว่า

จาก $Y_d = C + S$

$$S = Y_d - C$$

สมการการออม $S = -C_a + (1-b)Y_d$

โดยที่

$$Y_d = \text{รายได้สุทธิส่วนบุคคล}$$

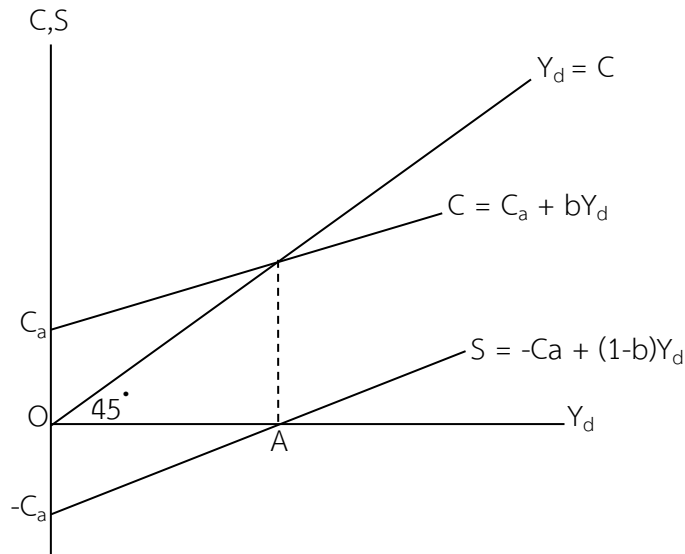
$$C = \text{ค่าใช้จ่ายในการบริโภค}$$

$$-C_a = \text{ระดับการออมที่เป็นอิสระไม่ขึ้นกับรายได้}$$

$(1-b)$ = ค่าที่ใช้วัดการเปลี่ยนแปลงของการออมเมื่อรายได้สุทธิส่วนบุคคลเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย คือค่าความโน้มเอียงเพิ่มในการออม หรือ ค่า MPS (Marginal propensity to save)

$$S = \text{ระดับการการออม}$$

ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ การบริโภคและการออม สามารถแสดงความสัมพันธ์ในเชิงกราฟ ดังนี้

ภาพที่ 2.18 รายได้ การบริโภค และการออม

จากภาพที่ 2.18 ที่ระดับรายได้ Y_d เท่ากับ 0 การบริโภคจะอยู่ที่ระดับ C_a การออมจะอยู่ที่ระดับ $-C_a$ การบริโภคที่ระดับ C_a เป็นการบริโภคที่ไม่มีรายได้หรือเป็นการบริโภคเพื่อยังชีพ การบริโภค ณ จุดนี้มีรายได้มาจาก 2 แหล่ง คือ 1) จากเงินออมในอดีต ณ ระดับ Y_d เท่ากับ 0 เงินออมจะอยู่ที่ระดับ $-C_a$ ที่เงินออมติดลบ คือ การนำเงินออมมาบริโภค และ 2) จากการกู้ยืม จะเห็นว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นการบริโภคจะเพิ่มขึ้นจากความโน้มเอียงเพิ่มหรือค่าของ b หรือ MPC การออมจะติดลบน้อยลง (การออมเพิ่มขึ้น) เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นที่จุด A ณ จุดนี้การบริโภคเท่ากับรายได้ การออมจะมีค่าเท่ากับ 0 และจากจุด A ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น 1 หน่วย การออมจะมีค่าเป็นบวก หมายความว่า ครั้วเรือนมีเงินออมเพิ่มขึ้น

จากแนวคิดทฤษฎี แสดงให้เห็นว่า รายได้ ค่าใช้จ่าย การออม ภาวะหนี้สินและทรัพย์สินมีความเกี่ยวพันกัน ถ้าครั้วเรือนมีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่าย ครั้วเรือนจะมีการออมเกิดขึ้น ซึ่งการออมสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การฝากเงินกับสถาบันการเงิน การออมในรูปของการซื้อทรัพย์สิน เช่น ทองคำ ที่ดิน ในทางกลับกันถ้าครั้วเรือนมีรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่ายโดยเฉพาะครั้วเรือนในภาคการเกษตรซึ่งมีปัจจัยภายนอกหลายปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ราคาตลาดข้าวเปลือก ต้นทุนการผลิต ทำให้รายได้ไม่แน่นอนในขณะที่ค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้นตามอัตราเงินเฟ้อ ครั้วเรือนเกษตรกร

ต้องเผชิญกับปัญหานี้สิน เงินออมไม่มี ที่ดินติดจำนองกับนายทุนเงินกู้ ดังเช่นปัญหาของเกษตรกรไทยในปัจจุบัน

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2556) ได้สำรวจข้อมูลภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนเกษตรกร (ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 – 31 ตุลาคม 2555) ภายใต้พื้นที่โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรระดับจังหวัด จังหวัดพิษณุโลก พบว่า อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน 41 – 50 ปี การศึกษาชั้นประถม อาชีพหลักเกษตรกรรวม อาชีพรองค้าขาย และรับจ้างทั่วไป สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.85 คน/ครัวเรือน สมาชิกที่เป็นแรงงานในการเกษตรเฉลี่ย 1.98คน/ครัวเรือน และไม่ใช้แรงงานในการเกษตรเฉลี่ย 1.87 คน/ครัวเรือน เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด ใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตโครงการฯ ทั้งหมด 14.12 ไร่/ครัวเรือน ที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 13.99 ไร่/ครัวเรือน พื้นที่ปล่อยว่างเปล่าเฉลี่ย 0.04 ไร่/ครัวเรือน และเป็นพื้นที่อื่น ๆ เฉลี่ย 0.09 ไร่/ครัวเรือน แหล่งน้ำชลประทาน แหล่งน้ำตนเอง น้ำฝน และแหล่งน้ำธรรมชาติ จำนวน 27.99 , 2.51 , 2.36 และ 1.16 ไร่/ครัวเรือน ผลผลิตพืชหลักข้าวนาปีและข้าวนาปรัง รายได้เงินสดจากการปลูกพืชในเขตโครงการฯ เฉลี่ย 248,905.73 บาท/ครัวเรือน ส่วนใหญ่ได้จากข้าวนาปรัง 129,553.18 บาท/ครัวเรือน รองลงมาข้าวนาปี 117,952.55 บาท/ครัวเรือน ไม้ผล ได้แก่ มะนาวและมะม่วง มีรายได้เงินสดรวม 1,400 บาท/ครัวเรือน รายได้เงินสดจากการเลี้ยงปศุสัตว์ในเขตโครงการฯ เฉลี่ย 310 บาท/ครัวเรือน รายได้เงินสดจากการเลี้ยงสัตว์น้ำในเขตโครงการฯ ปลาที่เลี้ยงนำมาบริโภคทั้งหมดในครัวเรือน รายได้เงินสดในการเกษตรอื่น ๆ เฉลี่ย 1,011.82 บาท/ครัวเรือน รายจ่ายเงินสดจากการปลูกพืชในเขตโครงการฯเฉลี่ย 80,545.31 บาท/ครัวเรือน เป็นรายจ่ายเงินสดจากข้าวนาปี จำนวน 37,526.36 บาท/ครัวเรือน ข้าวนาปรังเป็นรายจ่ายเงินสดจำนวน 40,843.95 บาท/ครัวเรือน ไม้ผลมีรายจ่ายเงินสดเฉพาะมะนาว จำนวน 2,175.00 บาท/ครัวเรือน รายจ่ายเงินสดจากการเลี้ยงปศุสัตว์จำนวน 140.00 บาท/ครัวเรือน รายจ่ายเงินสดจากการเลี้ยงสัตว์น้ำจำนวน 63.64 บาท/ครัวเรือน รายจ่ายเงินสดในการเกษตรอื่น ๆ เฉลี่ย 9,260.84 บาท/ครัวเรือน รายได้สุทธิจากการปลูกพืชในเขตโครงการฯเฉลี่ย 181,629.33 บาท/ครัวเรือน รายได้สุทธิจากการเลี้ยงปศุสัตว์เฉลี่ย 225.27 บาท/ครัวเรือน รายได้สุทธิจากการเลี้ยงสัตว์น้ำเฉลี่ย 1.82 บาท/ครัวเรือน รวมรายได้เงินสดสุทธิเกษตรทั้งโครงการเท่ากับ 160,217.76 บาท/ครัวเรือน มูลค่าผลผลิตเกษตรที่ใช้ในครัวเรือนและส่วนต่างมูลค่าผลผลิตเกษตรต้นปีและปลายปีเฉลี่ย 13,389.64 บาท/ครัวเรือน สรุปรายได้สุทธิเกษตรในเขตโครงการฯเฉลี่ย 173,607.40 บาท/ครัวเรือน เกษตรกรส่วน

ใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผลิต/กลุ่มแปรรูป/ เกษตรกรไม่มีปัญหาเรื่องน้ำ ร้อยละ 65.45 พื้นที่เดิมเป็นเหมืองดินมีระบบชลประทานอยู่แล้ว ที่มีปัญหา ร้อยละ 34.55 มีน้ำเพาะปลูกช่วงฤดูแล้งไม่เพียงพอ ร้อยละ 23.64 น้ำท่วมผลผลิตเสียหาย ร้อยละ 10.91 และฝนทิ้งช่วงผลผลิตเสียหาย ร้อยละ 7.27 เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีค่าใช้จ่ายในการจัดหาน้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 56.36 และมีเกษตรกรบางรายมีค่าใช้จ่ายในการจัดหาน้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 43.64 เป็นค่าใช้จ่ายค่าน้ำมันในการสูบน้ำเพื่อการเกษตรจำนวน 3,065.64 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต/การได้รับการบริการ/การได้รับการอบรม/ถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรและสหกรณ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านปัญหาการเกษตรครัวเรือนไม่ประสบปัญหา ร้อยละ 72.73 และที่ประสบปัญหาการเกษตร ร้อยละ 27.27 เป็นปัญหาด้านการผลิตข้าว ได้แก่ มีแมลงศัตรูพืช ร้อยละ 9.09 ข้าวตืด ร้อยละ 7.27 น้ำท่วมที่นา ร้อยละ 3.64 ขาดน้ำในการทำนา ร้อยละ 3.64 และผลผลิตต่ำ ร้อยละ 1.82 ด้านการตลาดข้าว คือราคาข้าวต่ำ ร้อยละ 1.82 เกษตรกรมีความสนใจในการประกอบอาชีพภายหลังมีโครงการฯ ร้อยละ 30.91 เรื่องเกี่ยวกับด้านพืช ร้อยละ 12.73 ได้แก่ กิจกรรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้าว ไม้ผล ผัก ไร่นาสวนผสม และสนับสนุนพันธุ์พืช ด้านการจัดทำปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพ ร้อยละ 12.73 ด้านประมง ร้อยละ 10.91 ได้แก่การเลี้ยงปลา/กบ ด้านปศุสัตว์ ร้อยละ 3.64 ด้านการแปรรูปผลผลิต ร้อยละ 1.82 และด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 1.82 ความต้องการรายได้เสริมของเกษตรกร ร้อยละ 27.27 เป็นรายได้เสริมในภาคการเกษตร ได้แก่ การปลูกผัก การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การทำสวน การเลี้ยงปลา/กบ การผลิตข้าวพันธุ์ดี การเลี้ยงไก่ไข่ และการเพาะเห็ดฟาง ความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่โครงการฯ เกษตรกรมีความเห็นว่าชุมชนมีความเข้มแข็ง ร้อยละ 90.91 เกษตรกรมีข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับเรื่องน้ำชลประทาน เช่น น้ำไปไม่ถึงที่นา พื้นที่น่าน้ำท่วมผลผลิตเสียหาย เกษตรกรมีความต้องการโรงสีข้าว ควรมีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าเรื่องการปล่อยน้ำ ให้มีการพัฒนาการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง การฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน และจัดให้มีการส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ ด้านข้อเสนอแนะ คือ 1) ควรมีการจัดทำระบบการปลูกข้าวเพื่อกำหนดแผนและมาตรการการผลิต 2) จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในด้านการผลิต การตลาด และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร 3) ปรับปรุงระบบชลประทานให้มีการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ส่งน้ำได้อย่างทั่วถึงทั้งโครงการโดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ปลายน้ำ และให้น้ำใช้เพียงพอตลอดทั้งปี 4) ส่งเสริมการฝึกอบรม ให้ความรู้ด้านพืช ปศุสัตว์ และประมง โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพข้าวให้ดียิ่งขึ้น 5) ควรมีการสร้างอาชีพเสริม และ 6) ควรมีการส่งเสริมตรวจวิเคราะห์ดิน และปรับปรุงบำรุงดิน

อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดีและสายใจ วิบูลย์พันธ์ (2556) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าว และผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนบ้านปาบ อำเภอป่าพยอม จังหวัดพัทลุง พบว่า ผลตอบแทนในการปลูกข้าวนาปรัง ผลผลิตต่อไร่ จำนวน 632.13 กิโลกรัม ราคาจำหน่ายได้ 11.05 บาทต่อกิโลกรัม รายได้ 6,985.04 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิ 3,746.04 บาทต่อไร่ กำไร 5.50 บาทต่อกิโลกรัม ระดับผลผลิตที่คุ้มทุน 317.56 กิโลกรัมต่อไร่

พงศ์พันธ์ เขียวหิรัญ, สัจจา บรรจงศิริและสายใจ แสงอรุณ (2557) ศึกษาการจัดการกระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิ พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 ในฤดูนา ปี 2556 ตำบลบ้านสาบ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.82 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปลูกข้าวเฉลี่ย 5.44 ไร่ ทำนาโดยใช้แรงงานในครอบครัวและจ้างแรงงาน สมาชิกในครัวเรือนที่ทำนาเฉลี่ย 1.66 ต่อครัวเรือน ทำนาของตนเองและนาเช่า เป็นการทำนาดำ โดยใช้น้ำฝน เงินทุนส่วนหนึ่งเป็นของตนเองและขอสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในการปลูกข้าว ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ กำจัดวัชพืชด้วยสารเคมี ในการเก็บเกี่ยวถ้าใช้รถเกี่ยวข้าวจะขายข้าวทันทีที่เกี่ยวข้องเสร็จ ถ้าใช้แรงงานคนจะตากฟ่อนข้าวไว้ 1-3 วันก่อนนวดข้าว มีต้นทุนการผลิต ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 238.45 บาท/ไร่ ค่าใช้จ่ายในการเตรียมดินเฉลี่ย 833.82 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 258.75 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ยอินทรีย์เฉลี่ย 153.67 บาท/ไร่ ค่าสารเคมี 176.60 บาท/ไร่ ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย 938.78 บาท/ไร่ ค่าดูแลรักษานาข้าวเฉลี่ย 1,208.33 บาทต่อไร่ ค่าเช่านาเฉลี่ย 187.59 บาท/ไร่ และมีต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ย 5,687.99 บาท/ไร่ ผลตอบแทนจากการผลิตข้าว ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 445.51 กิโลกรัม/ไร่ ราคาเฉลี่ยที่ขายได้ 15.91 บาท/กิโลกรัม ผลตอบแทนเฉลี่ย 7,088.06 บาท/ไร่ กำไรสุทธิเฉลี่ย 1,400.07 บาท/ไร่ ปัญหาที่พบจากการทำนา คือค่าแรงแพงและขาดแคลนแรงงาน ปุ๋ยเคมีและสารเคมีราคาแพง เกษตรกรขาดความรู้ในการใช้สารเคมี ขาดแคลนน้ำไม่มีแหล่งน้ำสำรองอยู่นอกพื้นที่เขตชลประทาน เมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกราคาแพง ไม่มีแหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกในชุมชน เกษตรกรไม่มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง ปัญหาด้านศัตรูข้าว และปัญหาด้านการตลาด

สุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2557) ศึกษาแบบแผนรายได้และการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับการสร้างสมดุลในการดำรงชีพ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 ตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากเกษตรกร จำนวน 12 ตัวอย่าง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้จากการมีประกอบอาชีพที่มากกว่า 2 อาชีพ โดยมีอาชีพหลัก คือการปลูกข้าว เพศหญิงในครัวเรือนเป็นผู้ที่มีบทบาทหลัก อาชีพรอง คือการรับจ้าง

ทั่วไป เพศชายเป็นผู้ที่มีบทบาทหลัก และอาชีพเสริม คือการปลูกพืชผักเศรษฐกิจ สมาชิกทุกคนในครอบครัวช่วยกัน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน 65,175 บาทต่อปี รายได้หลักของเกษตรกรเป็นรายได้ที่ไม่ต่อเนื่องส่งผลต่อพฤติกรรมค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่ขาดความสมดุล

พฤติกรรมค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรในระบบการผลิตและการดำรงชีวิต เกษตรกรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางการเงินแบบเปลี่ยนแบบกัน โดยนิยมจ่ายค่าสินค้าเป็นเงินเชื่อหรือการผ่อนชำระ เนื่องจากการมีรายได้ที่ไม่ต่อเนื่อง เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จจึงต้องรีบขายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ ค่าใช้จ่ายที่จ่ายในระบบการผลิตมากที่สุด คือค่าปุ๋ยและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเฉลี่ยครัวเรือนละ 10,325.29 บาท ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพมากที่สุดคือ ค่าอาหารและเครื่องดื่มเฉลี่ยครัวเรือนละ 27,772.16 บาท

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557) ได้ศึกษาภาวะความยากจน ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตรกร เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของความยากจนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกร พบว่า ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ย 88,402 บาทต่อคนต่อปี ครัวเรือนที่ไม่ยากจนมีรายได้เฉลี่ย 113,338 บาทต่อคนต่อปี ครัวเรือนที่ยากจนมีรายได้เฉลี่ย 18,417 บาทต่อคนต่อปี ครัวเรือนมีรายจ่ายเฉลี่ย 165,461 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ครัวเรือนที่ไม่ยากจนมีรายจ่าย 188,509 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ในขณะที่ครัวเรือนที่ยากจนมีรายจ่ายเฉลี่ย 100,773 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ครัวเรือนมีหนี้สินเฉลี่ย 212,586 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ครัวเรือนที่ไม่ยากจนที่มีหนี้สิน 234,504 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และครัวเรือนที่ยากจนมีหนี้ 151,073 บาทต่อครัวเรือนต่อปี

ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตรกร มีจำนวน 9 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัย ภาค เขต ชลประทาน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อัตราการเป็นภาระ พื้นที่ทำการเกษตร ทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือน และจำนวนหนี้สินของครัวเรือน ความยากจนมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ผู้ที่อยู่ในกลุ่มยากจนมีการศึกษาต่ำ การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการส่งเสริม สนับสนุน และขยายโอกาสทางด้านศึกษาให้กับหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกของครัวเรือนเกษตรกร ได้เข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ด้วยการให้ทุนการศึกษาและสนับสนุนกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา หรือการพัฒนาระบบการศึกษาในชนบทเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาแรงงานของครัวเรือนเกษตรกรให้มีความสามารถที่สูงขึ้น ซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ ตลอดจนช่วยลดความยากจนของครัวเรือนเกษตรกร การเสริมสร้างกิจกรรมการผลิตนอกการเกษตรควบคู่ไปกับกิจกรรมการเกษตรจะเป็นแหล่งรายได้เสริมของครัวเรือนเกษตรกร ควรเน้นให้อยู่ในรูปของการรวมกลุ่มหรือรูปสหกรณ์เพื่อสะดวกต่อการ

ถ่ายทอดเทคโนโลยี การจัดการด้านตลาด และควรส่งเสริมกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับทรัพยากร ในท้องถิ่น ควรส่งเสริมและให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่ ยากจน เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนที่มีความเหมาะสมกับสภาพของ ครัวเรือนเกษตรกรของไทยมากที่สุด เป็นกิจกรรมการผลิตที่ให้ความสำคัญต่อการพึ่งพาตนเอง ลดการ พึ่งพาตลาด และเป็นการส่งเสริมการบริโภคผลผลิตของครัวเรือน ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายให้กับ ครัวเรือนที่ดีที่สุด

ศิริประภา ธงชัยสุริยา (2558) ศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทน ทางการเงินของการผลิตข้าวระหว่างวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม วิธีการผลิตแบบปลอดสารพิษและวิธีการ ผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดราชบุรี ปีการเพาะปลูก 2556/57 พบว่า ด้านต้นทุนประกอบด้วย ต้นทุนรวม ต้นทุนคงที่รวมและต้นทุนผันแปรรวม เกษตรกรผู้ผลิตข้าวแบบดั้งเดิมมีพื้นที่เพาะปลูกรวม ทั้งหมด 112 ไร่ ต้นทุนการผลิตรวม 4,154.47 บาทต่อไร่ ต้นทุนคงที่รวม 1,761.13 บาทต่อไร่และ ต้นทุนผันแปรรวม 2,393.34 บาทต่อไร่ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวแบบปลอดสารพิษ มีพื้นที่เพาะปลูกรวม 133 ไร่ ต้นทุนการผลิตรวม 3,722.58 บาทต่อไร่ ต้นทุนคงที่รวม 1,748.63 บาทต่อไร่และต้นทุนผัน แปรรวม 1,973.95 บาทต่อไร่ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ มีพื้นที่เพาะปลูก 33 ไร่ ต้นทุน การผลิตรวม 4,478.82 บาทต่อไร่ ต้นทุนคงที่รวม 1,748.63 บาทต่อไร่และต้นทุนผันแปรรวม 2,730.19 บาทต่อไร่ ผลผลิตข้าวแบบปลอดสารพิษมีปริมาณผลผลิตต่อไร่มากกว่าการผลิตข้าวแบบ ดั้งเดิมและเกษตรอินทรีย์ 801.50 กิโลกรัมต่อไร่ 727.68 กิโลกรัมต่อไร่ และ 615.76 กิโลกรัมต่อไร่ ผลตอบแทนการผลิตข้าวแบบดั้งเดิมเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 5,093.75 บาทต่อไร่ การผลิตข้าวแบบ ปลอดสารพิษ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 6,412.03 บาทต่อไร่ การผลิตข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 27,709.09 บาทต่อไร่

ผลกระทบต่อด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม พบว่า เกษตรกรที่ผลิตข้าวแบบดั้งเดิม พบปัญหา หน้าดินเสื่อม ส่งผลให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์และมีปริมาณแร่ธาตุไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก เกษตรกรต้องทำการปรับสภาพหน้าดินก่อนทำการเพาะปลูก ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการปรับสภาพ หน้าดิน เกษตรกรผู้ผลิตข้าวแบบดั้งเดิมมีอาการด้านสุขภาพ คือ มีผื่นแดงตามร่างกาย ซึ่งอาจเป็น ผลกระทบจากการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตข้าว

นงลักษณ์ จีวจุ (2558) ศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูก ข้าวระหว่างพันธุ์ขาวตาแห้งกับพันธุ์ไรซ์เบอร์รี่ ของเกษตรกร ตำบลท่าไม้ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ต้นทุนการปลูกข้าวพันธุ์ขาวตาแห้ง 2,510.20 บาทต่อไร่ จำแนกเป็น ต้นทุนวัตถุดิบ 529.37 บาทต่อไร่ ต้นทุนค่าแรง 1,667.83 บาทต่อไร่ และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต

250 บาทต่อไร่ ต้นทุนการปลูกข้าวพันธุ์โรซ์เบอร์รี่ 2,785.43 บาทต่อไร่ จำแนกเป็นต้นทุนวัตถุดิบ 739.99 บาทต่อไร่ ต้นทุนค่าแรง 1,713.63 บาทต่อไร่ และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต 331.81 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนจากการปลูกข้าวพันธุ์ขาวตาแห้งเฉลี่ยต่อไร่ 6,300 บาท ผลตอบแทนจากการปลูกข้าวพันธุ์โรซ์เบอร์รี่ เฉลี่ยต่อไร่ 16,200 บาท

อวีกร ปกป้องและศานิต เก้าเอี้ยน (2558) ศึกษาการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์กับข้าวเปลือก อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เกษตรกรปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 4,376.76 บาท เกษตรกรปลูกข้าวเปลือกมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 4,656.34 บาท ผลตอบแทนเกษตรกรปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 905 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ย 8.45 บาทต่อกิโลกรัม รายได้เฉลี่ยทั้งหมด 7,647.25 บาท เกษตรกรปลูกข้าวเปลือกมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 740 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ย 8.05 บาทต่อกิโลกรัม รายได้เฉลี่ย 5,957 บาท

ชาลิสา สุวรรณกิจและกนกเนตร เปรมปรี (2559) การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนระหว่างการปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์กับเกษตรเคมี ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์มีต้นทุนต่ำกว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวเกษตรเคมี เฉลี่ยไร่ละ 1,241.42 บาท ตอบแทนเกษตรกรที่ปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์ได้รับผลผลิตต่ำกว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวเกษตรเคมี เฉลี่ยไร่ละ 89.43 กิโลกรัม ทำให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์มีรายได้ต่ำกว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวเกษตรเคมี เฉลี่ยไร่ละ 634.83 บาท

ภานุพงศ์ ลานูช, อารัง เมฆโหราและระพีพรรณ คันระวิชัย (2559) ศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าว กรณีศึกษาเกษตรกรผู้เช่าที่ดินกับเกษตรกรเจ้าของที่ดิน ตำบลพะอาจารย์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก พบว่า ด้านพื้นที่เกษตรกรเจ้าของที่ดินมีที่ดินเฉลี่ย 31.66 ไร่ เกษตรกรผู้เช่าที่ดินมีพื้นที่เฉลี่ย 39.04 ไร่ ด้านผลผลิต เกษตรกรเจ้าของที่ดินมีผลผลิตเฉลี่ย 736.38 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรผู้เช่าที่ดินมีผลผลิตเฉลี่ย 726.29 กิโลกรัมต่อไร่ การกู้ยืมเงินของเกษตรกร เกษตรกรเจ้าของที่ดินและเกษตรกรผู้เช่าที่ดินส่วนใหญ่มีการกู้ยืมและมีอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 5 - 9 บาทต่อปี ปัญหาและอุปสรรคในการผลิต เกษตรกรเจ้าของที่ดินและเกษตรกรผู้เช่าที่ดินมีความเห็นที่สอดคล้องกันในเรื่องราคาข้าวตกต่ำ ต้นทุนการผลิตข้าว เกษตรกรเจ้าของที่ดิน มีต้นทุนเฉลี่ยไร่ละ 4,826.01 บาท เกษตรกรผู้เช่าที่ดิน มีต้นทุนเฉลี่ยไร่ละ 5,191.49 บาท ผลตอบแทนการผลิตข้าว เกษตรกรเจ้าของที่ดิน มีผลผลิตเฉลี่ย 736.38 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ยที่เกษตรกรนำไปขาย 722.65 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาที่ขายได้ 11.56 บาทต่อกิโลกรัม ผลตอบแทนทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 8,353.83 บาท เกษตรกรผู้เช่าที่ดินมีผลผลิตเฉลี่ย 726.29 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิต

เฉลี่ยที่เกษตรกรนำไปขาย 720.00 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาที่ขายได้ 11.67 บาทต่อกิโลกรัม ผลตอบแทนทั้งหมดเฉลี่ยไร่ละ 8,402.40 บาท

สมบัติ ผาคำ, เพียรศักดิ์ ภักดีและอนันต์ พลธานี (2559) ศึกษาการจัดการการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร กรณีศึกษาในพื้นที่อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 52.26 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย 9.14 ไร่ต่อครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คนต่อครัวเรือน เครื่องมือ อุปกรณ์ทำการเกษตรได้มาจากการจัดซื้อด้วยเงินสะสมจากการทำงานของคนในครอบครัว ปัจจัยแปรผัน คือ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการเพาะปลูก อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 26.97 กิโลกรัมต่อไร่ การใช้ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 33.53 กิโลกรัมต่อไร่ เงินทุนหมุนเวียนในการปลูกข้าวเฉลี่ย 28,122.32 บาทต่อครัวเรือน เงินทุนหมุนเวียนในการปลูกข้าวเฉลี่ย 3,076.84 บาทต่อไร่ ซึ่งใช้ในการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยเคมี อุปกรณ์และค่าจ้างแรงงาน เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 42,634.96 บาทต่อครัวเรือน ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 2,881.69 กิโลกรัมต่อครัวเรือน ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 315.28 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้จากการขายข้าวหอมมะลิเฉลี่ย 28,711.73 บาทต่อครัวเรือน รายได้จากการขายข้าวเฉลี่ย 3,162.26 บาทต่อไร่ โดยการขายให้กับโรงสีในท้องถิ่น และโครงการจำหน่ายข้าวของรัฐบาล

ยศนนท์ ศรีวิจารณ์, อรวรรณ ศรีโสมพันธ์และกิตติ ศรีสะอาด (2560) ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกข้าวนาหยอดของเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การปลูกข้าวแบบนาดำใช้แรงงานครัวเรือนและแรงงานแลกเปลี่ยน 14.51 ชั่วโมงต่อไร่ แรงงานจ้าง 5.13 ชั่วโมงต่อไร่ และใช้เครื่องจักร 3.44 ชั่วโมงต่อไร่ แบบนาหยอดใช้แรงงานครัวเรือนและแรงงานแลกเปลี่ยน 9.49 ชั่วโมงต่อไร่ ใช้แรงงานจ้าง 2.66 ชั่วโมงต่อไร่ และใช้เครื่องจักร 3.12 ชั่วโมงต่อไร่ การปลูกข้าวแบบนาหว่าน ใช้แรงงานครัวเรือนและแรงงานแลกเปลี่ยน 3.98 ชั่วโมงต่อไร่ ใช้แรงงานจ้าง 1.19 ชั่วโมงต่อไร่ และใช้เครื่องจักร 1.96 ชั่วโมงต่อไร่ การใช้เมล็ดพันธุ์ในการปลูกข้าว การปลูกข้าวแบบนาหยอดใช้เมล็ดพันธุ์ 5.34 กิโลกรัมต่อไร่ แบบนาดำใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 5.73 กิโลกรัมต่อไร่ แบบนาหว่านใช้เมล็ดพันธุ์สูงสุด 15.66 กิโลกรัมต่อไร่ การใช้ปุ๋ยในการปลูกข้าวเกษตรกรเลือกใช้จากความรู้และประสบการณ์มากกว่าที่ทางการแนะนำ ใช้ปุ๋ยเฉลี่ยประมาณ 2 ครั้งต่อรอบการผลิต โดยเกษตรกรในพื้นที่ทำนาทั้ง 3 รูปแบบ นิยมใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยชีวภาพรองพื้นในช่วงที่ไถตากดินหรือการไถตะครั่งแรก โดยเน้นใส่รองพื้นในแปลงที่ทำนาแบบนาหยอดมากที่สุดในอัตรา 127.68 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการปลูกข้าวหอมมะลิแบบนาดำมีต้นทุนเฉลี่ย 4,362.15 บาทต่อไร่ แบบนาหว่านมีต้นทุนเฉลี่ย 3,294.78 บาทต่อไร่ แบบนาหยอดมีต้นทุนเฉลี่ย 3,249.59 บาทต่อไร่ ผลผลิตข้าวการปลูกแบบนาดำ

ได้ผลผลิตเฉลี่ย 370.97 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาขาย 16.03 บาทต่อกิโลกรัม ผลตอบแทนต่อไร่ 1,586.77 บาทต่อไร่ หรือ 4.28 บาทต่อกิโลกรัม ผลผลิตข้าวนาหยอดเฉลี่ย 316.81 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาขาย 16.06 บาทต่อกิโลกรัม ผลตอบแทนต่อไร่ 1,838.68 บาทต่อไร่ หรือ 5.80 บาทต่อกิโลกรัม

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562) ได้การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ รายจ่าย การออม หนี้สิน ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อนหนี้และความต้องการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกร พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร ประกอบด้วย ทรัพย์สินหรือความมั่งคั่งของครัวเรือน รายได้เงินสดจากหัตถกรรมของครัวเรือน เนื้อที่เพาะปลูกทั้งสิ้นของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สมาชิกครัวเรือนที่พึ่งพิง ภูมิภาคของครัวเรือน การได้รับการอบรมของหัวหน้าครัวเรือน และรายได้เงินสดจากเงินโอนของครัวเรือน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร ประกอบด้วย รายได้เงินสดของครัวเรือน ความมั่งคั่งหรือทรัพย์สินสุทธิ มูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ภูมิภาคของครัวเรือน และการปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจของหัวหน้าครัวเรือน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนเกษตรกร ประกอบด้วย รายได้เงินสดของครัวเรือน ความมั่งคั่งหรือทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือน มูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ภูมิภาคของครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ และสมาชิกครัวเรือนที่พึ่งพิง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมั่งคั่งหรือทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือนเกษตรกร ประกอบด้วย รายได้เงินสดทั้งสิ้นของครัวเรือน รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร มูลค่าหนี้สินทั้งสิ้นของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ภูมิภาคของครัวเรือน พื้นที่เพาะปลูกของครัวเรือนอยู่ในเขตชลประทาน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าหนี้ของครัวเรือนเกษตรกร ประกอบด้วย รายได้เงินสดของครัวเรือน ทรัพย์สินหรือความมั่งคั่งของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือน สมาชิกครัวเรือนที่พึ่งพิง และภูมิภาคของครัวเรือน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลหรือกำหนดการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรกร มีจำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ ภาคเขตชลประทาน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่กำลังเรียนหนังสือ และจำนวนสมาชิกที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่ทำงานหารายได้

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการกู้ของครัวเรือนเกษตรกร มีจำนวน 11 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปร ภาค เขตชลประทาน เขตหมู่บ้านปลูกข้าว เพศของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพสมรส การปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่กำลังเรียนหนังสือ รายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือน และการเป็นหนี้ของครัวเรือน

จากผลการศึกษา พบว่า รายได้เงินสดจากกิจกรรมของครัวเรือนหรือรายได้นอกภาคเกษตรเป็นส่วนสำคัญของรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร ภาครัฐควรพัฒนาและส่งเสริมการผลิตนอกภาคเกษตรให้กับครัวเรือนเกษตรกรควบคู่ไปกับกิจกรรมการผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเวลาที่ครัวเรือนเกษตรกรไม่ได้ทำการผลิตทางการเกษตรเพื่อให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นในการประกอบอาชีพเสริม ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มการออม และความมั่งคั่งหรือทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือนเกษตรกรไปพร้อมกัน

การศึกษาและการได้รับการอบรมของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนเกษตรกร ภาครัฐจึงควรส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมในชนบทเพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการหารายได้ให้กับครัวเรือนเกษตรกร รวมทั้งเป็นการเพิ่มความมั่งคั่งหรือทรัพย์สินสุทธิให้กับครัวเรือนด้วย

ครัวเรือนเกษตรกรที่เพาะปลูกในเขตชลประทานมีโอกาสที่จะมีรายได้มากกว่าครัวเรือนที่อยู่นอกเขตชลประทาน ครัวเรือนเกษตรกรที่มีน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูกจะมีรายได้มากกว่าครัวเรือนที่มีน้ำในการเพาะปลูกไม่เพียงพอ จึงควรพัฒนาแหล่งน้ำ เสริมสร้างระบบบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อให้เกิดการจัดการร่วมกันระหว่างชุมชนกับรัฐในการดูแลรักษาให้เพียงพอกับความต้องการใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้การสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งน้ำของชุมชน จะเป็นการเพิ่มรายได้รวมทั้งทรัพย์สินสุทธิให้กับครัวเรือนเกษตรกร

Noonari et al. (2015) ได้วิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรจากการปลูกข้าวและหว่านไถ การตลาด กรณีศึกษาเขตการปลูกข้าว Sukkur Sindh ประเทศปากีสถาน มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ปลูกข้าว เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการผลิตข้าว และผลกำไรการผลิตข้าว เพื่อระบุข้อจำกัดและโอกาสการผลิตข้าวและการจัดตลาดข้าว เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินนโยบายข้าวบนพื้นฐานของผลผลิตข้าว โดยการเก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่ปลูกข้าวในเขต Taluka Pano Akil Sukkur Sindh จำนวน 60 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 33.3) การศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 35.0)

มีประสบการณ์ในการปลูกข้าว 21-30 ปี (ร้อยละ 38.3) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 66.6) ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย (ร้อยละ 63.3) ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเดียว (ร้อยละ 70.0) รองลงมา เกษตรกรรมและรับจ้าง (ร้อยละ 20.0) เกษตรกรรมและเป็นเจ้าของร้านค้า (ร้อยละ 10.0) จำนวนชั่วโมงในการทำงานต่อวันของเกษตรกร 6-10 ชั่วโมง (ร้อยละ 73.3) ครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่นา (ร้อยละ 65.0) พืชที่ปลูกแบ่งตามฤดูกาลคือ ในช่วงเดือนเมษายน-ตุลาคม ปลูกข้าว (ร้อยละ 44.6) เดือนพฤศจิกายน-เมษายน ปลูกข้าวสาลี (ร้อยละ 47.4) พันธุ์ข้าวที่ชาวนาปลูกส่วนใหญ่พันธุ์ IRRI-6 (ร้อยละ 65.0) โครงสร้างต้นทุนการผลิตข้าว ต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเช่าที่ดิน 15,000 รูปีต่อปี (2,802.75 บาทต่อปี) ค่าภาษีที่ดิน 200 รูปีต่อปี (37.37 บาทต่อปี) ค่าจัดเตรียมที่ดิน ประกอบด้วยค่ารถแทรกเตอร์ 1,600 รูปี (300.41 บาท) ค่าแรงงาน 750 รูปี (140.82 บาท) ค่าหว่านเมล็ด ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ 1,700 รูปี (319.19 บาท) ค่าแรงงาน 1,200 รูปี (225.31 บาท) ค่าปุ๋ย 4,500 รูปี (835.85 บาท) ค่าปุ๋ย DAP 5,360 รูปี (995.59 บาท) ค่าแรงงาน 600 รูปี (111.45 บาท) ค่าเก็บเกี่ยว 1,200 รูปี (222.89 บาท) ค่านวดข้าว 3,600 รูปี (668.68 บาท) ค่ากระสอบบรรจุข้าว 2,200 รูปี (408.64 บาท) ต้นทุนตลาดต่อเอเคอร์ 6,600 รูปี (1,225.92 บาท) ต้นทุนการผลิตรวมต่อเอเคอร์ 44,310 รูปี (8,230.37 บาท) ผลตอบแทนขั้นต้น 80,200 รูปี (14,896.76 บาท) ผลตอบแทนสุทธิ 35,890 รูปี (6,666.39 บาท) ข้อเสนอแนะ 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้คำแนะนำการใช้ปัจจัยการผลิตในลักษณะการผสมผสานที่เหมาะสมแก่เกษตรกรและการให้เงินอุดหนุนค่าปัจจัยการผลิตจะทำให้เกษตรกรสามารถปรับปรุงการผลิตในฟาร์มได้ 2) การให้วงเงินสินเชื่อแก่เกษตรกร 3) การแนะนำเทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ แก่เกษตรกร 4) รัฐบาลควรให้เงินอุดหนุนค่าปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 5) รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการทำนาที่เหมาะสม

Ohen and Ajah (2015) ได้วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวของชาวนาขนาดเล็กในรัฐครอสริเวอร์ ประเทศไนจีเรีย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 2) เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าว 3) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการผลิตข้าว และ 4) เพื่อศึกษาข้อจำกัดในการการเพิ่มผลผลิตข้าว การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ขั้นที่ 1 การเลือกพื้นที่แบบเจาะจง พื้นที่ที่มีการผลิตข้าวปริมาณมาก Obubra, Biase และ Ogoja ขั้นที่ 2 การเลือกแบบเจาะจงแหล่งผลิตข้าว 2 แหล่งในแต่ละพื้นที่การปกครองท้องถิ่น ชุมชน ได้แก่ Ofodua, Ovumbogha, Adim, Abini, Nwang และ Bansara ขั้นที่ 3 ประชากรคือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายย่อยจาก 6 เขตการผลิต ขั้นที่ 4 กำหนดสัดส่วนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บ

รวบรวมข้อมูล ผลการศึกษา ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวนาข้าว พบว่า คราวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 81.67) อายุ 21-30 (ร้อยละ 41.67) อายุเฉลี่ย 35 ปี ขนาดของฟาร์ม 0.1-1.5 hectare (ร้อยละ 58.33) ประสบการณ์ในการทำเกษตร 6-10 ปี (ร้อยละ 53.33) คราวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 451,000-550,000 ไนรา (35,633.85 บาท) มีรายได้เฉลี่ยต่อคราวเรือน 106,000.125 ไนรา (8,375.15 บาท) การศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 41.67) ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าว ต้นทุนการผลิตข้าวต่อเฮกตาร์ สำหรับการทำนาในฤดูฝน มีต้นทุนแปรผันเป็นค่าเมล็ดพันธุ์ 6,250 ไนรา (493.82 บาท) ค่าปุ๋ย 43,000 ไนรา (3,397.46 บาท) ค่าแรงงานใส่ปุ๋ย 2,000 ไนรา (158.02 บาท) ต้นทุนปลูกข้าว 20,800 ไนรา (1,643.42 บาท) ค่ายากำจัดวัชพืช 12,000 ไนรา (948.13 บาท) ค่ากำจัดวัชพืช 26,000 ไนรา (2,054.28 บาท) ค่าเก็บเกี่ยว นวดข้าวและการสีข้าว 81,900 ไนรา (6,470.98 บาท) ต้นทุนการขนส่ง 17,500 ไนรา (1,382.69 บาท) ต้นทุนกระสอบใส่บรรจุข้าว 3,500 ไนรา (276.54 บาท) ต้นทุนผันแปรรวม 212,950 ไนรา (16,825.34 บาท) ชาวนาขายข้าว 3.5 ตัน ราคาตันละ 7,200 ไนรา (568.88 บาท) รายได้รวม 252,000 ไนรา (19,910.71 บาท) กำไรขั้นต้น 39,050 ไนรา (3,085.37 บาท) อัตราผลตอบแทนเฉลี่ย 18.3% การปลูกข้าวของชาวนาจะได้รับผลตอบแทน 0.18 ทุก ๆ 1 ไนราที่ลงทุน ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการผลิตข้าวขนาดเล็ก พบว่า อายุของชาวนา ขนาดของฟาร์ม ระดับการศึกษา และ ต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ มีนัยสำคัญต่อผลผลิตข้าว คือ ชาวนาที่มีอายุมากจะมีประสบการณ์ในการทำนาและได้ผลผลิตข้าวมากกว่าชาวนาที่มีอายุน้อย ชาวนาที่มีพื้นที่ในการทำนามากจะให้ผลผลิตข้าวมากกว่าชาวนาที่มีพื้นที่ในการทำนาน้อยกว่า ชาวนาที่มีระดับการศึกษาสูงมีศักยภาพในการปรับวิธีการทำนาที่สามารถเพิ่มผลผลิตข้าวได้มากขึ้น และการเพิ่มขึ้นของต้นทุนเมล็ดพันธุ์ทำให้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น ข้อจำกัดการผลิตข้าวของชาวนาขนาดเล็กในรัฐครอศรีเวอร์ การขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน (ร้อยละ 58.33) ซึ่งเป็นปัญหาในระดับมากที่สุดของชาวนารองลงมา ไม่มีสถานที่เก็บข้าวที่เหมาะสม (ร้อยละ 16.70) และสารเคมีทางการเกษตรมีราคาสูง (ร้อยละ 15.83) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำนาควรจัดหาแหล่งเงินทุนขนาดเล็กเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการซื้อปัจจัยการผลิต ชาวนาควรรวมกลุ่มกันในลักษณะของสหกรณ์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับการปลูกข้าว รัฐควรมีนโยบายแทรกแซงราคาข้าวในท้องถิ่นเพื่อการเป็นการช่วยให้ชาวนายังคงผลิตข้าวต่อไปถ้าการทำนาสามารถทำกำไรให้กับชาวนา

Akter, Parvin, Mila, and Nahar (2019) ได้ศึกษาปัจจัยที่กำหนดผลกำไรการทำนาในบังกลาเทศ สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ประชากร 2,580 คน จากชานนา 7 เขต ได้ตัวอย่างชานนา 140 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม ศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชานนา ได้แก่ อายุ การศึกษา ขนาดครอบครัว ขนาดฟาร์ม และระดับการรู้หนังสือ ตลอดจนรูปแบบการทำนา ผลการศึกษา พบว่า ด้านเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนชานนาส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 48 ปี อาชีพชานนาในระดับนี้มีความกระตือรือร้นและมีประสิทธิผลในการทำนา คาดว่าจะได้รับผลกำไรที่สูง (ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติบังกลาเทศ) ด้านการศึกษา พบว่า ชานนาที่มีการศึกษา (ร้อยละ 73) ใช้เวลาในการศึกษาเฉลี่ย 8 ปี ชานนาที่ไม่รู้หนังสือ (ร้อยละ 27) ชานนาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 23) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 44) สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 6) มีสมาชิกในครัวเรือน 6 คน เพศหญิงและเพศชายมีจำนวนเท่ากันเพศละ 3 คน ขนาดของครัวเรือนชานนาสูงกว่าสถิติครัวเรือนของประเทศที่มีสมาชิกจำนวน 5.63 คน การครอบครองที่ดิน 0.70 เฮกตาร์ (4.375 ไร่) ที่ดินปลูกข้าว 0.57 เฮกตาร์ (3.563 ไร่) ชานนาเป็นเจ้าของ 0.56 เฮกตาร์ ที่ดินเช่า 0.18 เฮกตาร์ (1.125 ไร่) ใช้เป็นที่อยู่อาศัย 0.07 เฮกตาร์ (0.4375 ไร่) ประสบการณ์ในการทำนา 35 ปี ชานนาที่ทำนาเพียงอย่างเดียว (ร้อยละ 86) ทำนาและธุรกิจ (ร้อยละ 7) ทำนาและรับจ้าง (ร้อยละ 5) ทำนาและอื่น ๆ (ร้อยละ 2) ชานนาที่เข้ารับการฝึกอบรม (ร้อยละ 57) การทำนาเป็นกิจกรรมที่สร้างผลกำไรในบังกลาเทศเนื่องจากต้นทุนการผลิตโดยประมาณต่ำกว่าผลตอบแทนความสามารถในการทำกำไรแตกต่างกันตามกลุ่ม โดยชานนาที่ทำนาขนาดใหญ่มีผลกำไรในการปลูกข้าวมากกว่าชานนาที่นาขนาดกลางและที่นาขนาดเล็ก มีปัจจัยการผลิต 3 ชนิด ที่กำหนดผลกำไรการทำนาในบังกลาเทศ คือ ต้นทุนค่ารถไถนาไฟฟ้า และค่าจ้างแรงงาน มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร ค่าปุ๋ยไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มเกษตรกร ข้อเสนอแนะจากการศึกษา หน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องควรจัดหาแหล่งเงินทุน สนับสนุนให้ชานนาเข้าถึงปุ๋ยได้อย่างเพียงพอ และควรกำหนดราคาปุ๋ยที่ชานนาสามารถซื้อได้เพื่อช่วยให้ชานนาได้สร้างผลผลิตและมีผลตอบแทนที่สูงขึ้น ทำให้ประเทศสามารถปลูกข้าวได้พอเพียงกับการบริโภคและทำให้ประเทศมีความมั่นคงด้านอาหาร

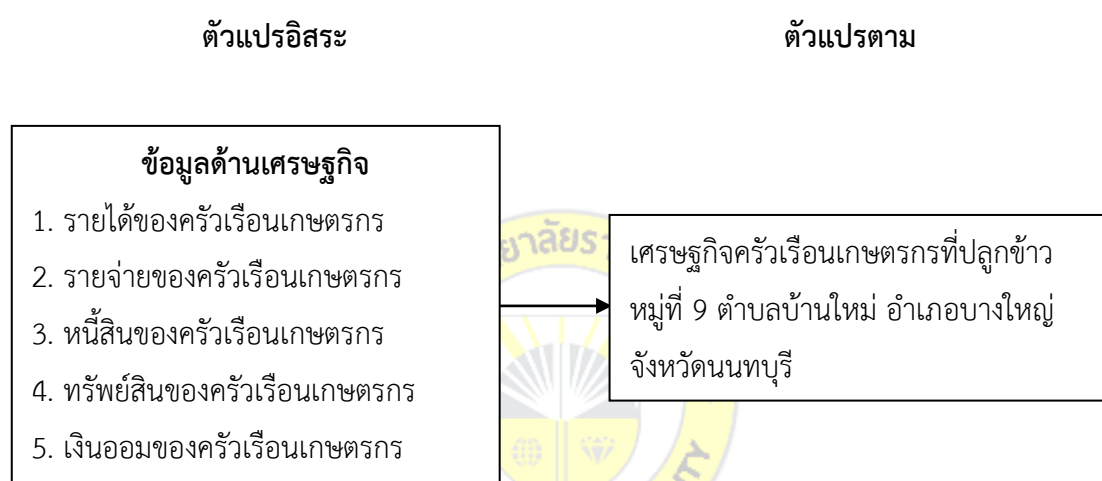
Abera, Bekele, Assaye and Melak (2019) ได้วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวของชานนารายย่อย บริเวณที่ราบลุ่ม Rain Fed ในเขต Fogera ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเอธิโอเปีย สุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่าง 48 ครัวเรือน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 81) สถานะการศึกษาส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ (ร้อยละ 54.2) อายุเฉลี่ย 49 ปี ขนาดของครัวเรือน 4.73 คน ครัวเรือนเป็นเจ้าของพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย 0.85 เฮกตาร์ พื้นที่สำหรับการปลูกข้าว 0.62

เฮกตาร์ มีปศุสัตว์เฉลี่ย 5.55 การจัดสรรที่ดินการผลิตข้าวของครัวเรือนเกษตรกรแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ เกษตรกรขนาดเล็ก (<0.5 เฮกตาร์) เกษตรกรขนาดกลาง (0.5-1 เฮกตาร์) และเกษตรกรขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่มากกว่า 1 เฮกตาร์ โดยครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนขนาดกลาง (ร้อยละ 65) รองลงมา ครัวเรือนขนาดเล็กและมีเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินมากกว่า 1 เฮกตาร์ เป็นครัวเรือนขนาดใหญ่ ผลผลิตข้าวของครัวเรือนทั้ง 3 ประเภท มีผลผลิตมากกว่า 3 ตันต่อเฮกตาร์ซึ่งมากกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่ 2.8 ตันต่อเฮกตาร์ ต้นทุนการผลิตข้าวต่อ 1 เฮกตาร์ ได้แก่ ต้นทุนค่าวัสดุเฉลี่ย ETB 3,404.74 (2,643.43 บาท) (เมล็ดพันธุ์และปุ๋ยเคมี) ต้นทุนค่าจัดเตรียมเฉลี่ย ETB 13,332.95 (10,351.68 บาท) (ค่าจัดเตรียมดินปลูกข้าว ค่าจัดการน้ำ ค่าแรงงานปลูกข้าว ค่ากำจัดวัชพืช ค่าแรงงานใส่ปุ๋ย ค่าเกี่ยวข้าว ค่านวดข้าว ค่าขนส่ง) ต้นทุนผันแปรรวม ETB 16,737.68 (12,995.10 บาท) ผลตอบแทนต่อ 1 เฮกตาร์ 33,176.70 ETB (25,758.33 บาท) (รายได้จากข้าวเปลือกและฟางข้าว) การกระจายรายได้จากการผลิตข้าวของครัวเรือน มีรายได้รวมทั้งตั้งแต่ ETB 19,420 ถึง ETB 53,736.44 ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67) มีรายได้ระหว่าง 20,000 ถึง 35,000 ETB/เฮกตาร์ การวิเคราะห์อัตรากำไรขั้นต้น ครัวเรือนตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ย ETB 33,156.43 ต่อเฮกตาร์และมีต้นทุนผันแปรรวมเฉลี่ย ETB 16,737.65 ต่อเฮกตาร์ ชาวนาได้รับอัตรากำไรขั้นต้นเฉลี่ย ETB 16 417.92 ประมาณ (ร้อยละ 50) ของรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนต้นทุนต่อกำไร 1.98 ข้าวเป็นธุรกิจที่ทำกำไร การผลิตข้าวของเกษตรกรรายย่อยมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของราคาและผลผลิตมากกว่าต้นทุนการผลิต

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ประเด็นที่มีผู้วิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกร มีประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก เป็นการศึกษาภาพรวมเศรษฐกิจครัวเรือน ได้แก่ รายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สิน และการออม และประเด็นที่สองเป็นการศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าว สำหรับการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอ บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรโดยรวม คือ รายได้ของครัวเรือน รายจ่ายของครัวเรือน ทั้งด้านการประกอบอาชีพและด้านการดำรงชีวิต หนี้สินของครัวเรือน เงินออมของครัวเรือน และทรัพย์สินของครัวเรือน ดังแสดงในกรอบแนวคิด

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรทำให้ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยศึกษาจาก 5 ด้านของครัวเรือนเกษตรกร คือ รายได้ของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพและ ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต หนี้สินของครัวเรือน เงินออมของครัวเรือน และทรัพย์สินของครัวเรือน มีรายละเอียดดังภาพที่ 2.19

ภาพที่ 2.19 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าวมากที่สุดของตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 83 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรอำเภอบางใหญ่, 15 พ.ค. 2562)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้วิธีการหาขนาดตัวอย่างของ Yamane (Yamane Taro, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 99 % ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 82 ครัวเรือน โดยได้จากการคำนวณตามสูตรดังต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่

- n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
- N = ขนาดของประชากร
- e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{83}{1 + 83(.01)^2}$$

$$= 82.31$$

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ = 82 ครั้วเรือน

3.1.3 การสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยลักษณะตัวอย่างที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และใช้การสัมภาษณ์กับหัวหน้าครั้วเรือน จำนวน 82 ครั้วเรือน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งสร้างตามขอบเขตและกรอบแนวคิดของการวิจัย แบ่งออกเป็น 7 ตอน

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครั้วเรือน จำแนกเป็น 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา และ 4) สถานภาพ

ตอนที่ 2 ข้อมูลครั้วเรือนเกษตรกร จำแนกเป็น 1) สมาชิกในครั้วเรือน เช่น จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครั้วเรือน จำนวนวัยแรงงานในครั้วเรือนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป 2) จำนวนสมาชิกในครั้วเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เรียนหนังสือ และประกอบอาชีพอื่น ๆ 3) อาชีพการเกษตรที่ครั้วเรือนเกษตรกรทำ เช่น ปลูกข้าว ทำสวน ปลูกผักขาย เลี้ยงไก่ เป็ด 4) นอกจากอาชีพเกษตรกรรมแล้วครั้วเรือนมีอาชีพรองหรือไม่ ถ้ามีประกอบอาชีพอะไร 5) ทำนามาแล้วกี่ปี 6) ทำนาในลักษณะใด เช่น นาปี นาปรัง หรือทั้งนาปีและนาปรัง และ 7) ปลูกข้าวปีละกี่ครั้ง ๆ ละกี่เดือน

ตอนที่ 3 รายได้ของครั้วเรือนเกษตรกร จำแนกเป็น 1) รายได้จากการเพาะปลูก 2) รายได้จากการปศุสัตว์ 3) รายได้จากการประมง 4) รายได้ที่หามาได้เอง เช่น การรับจ้าง 5) รายได้ที่บุคคลอื่นให้ เช่น บุตรส่งให้ และ 6) แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าว เช่น เข้าร่วมโครงการของรัฐ ขายให้โรงสี และพ่อค้าคนกลาง

ตอนที่ 4 รายจ่ายของครั้วเรือนเกษตรกร จำแนกเป็น 1) ต้นทุนการทำนารวม เช่น ค่าข้าวปลูก ค่าจ้างแรงงาน ค่าวัสดุ/อุปกรณ์ทางการเกษตร ค่าปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ค่าจ้างรถเกี่ยวข้าว 2) รายจ่ายจากการเลี้ยงสัตว์ เช่น ค่าอาหาร ค่ายา 3) รายจ่ายจากการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง 4) รายจ่ายของครั้วเรือนในการดำเนินชีวิต เช่น ค่าอาหารและ

เครื่องตีมี ค่าน้ำ/ค่าไฟ/ค่าโทรศัพท์ ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล ค่าท่องเที่ยว/ทำบุญ ค่าสุรา/บุหรี่/การพนัน/หวย ค่าช่วยงานบวช/งานแต่ง และ 5) เกษตรกรได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนหรือไม่

ตอนที่ 5 ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกเป็น 1) อุปกรณ์ทางการเกษตร เช่น รถไถขนาดเล็ก เครื่องพ่นยา เครื่องหว่านข้าว เครื่องสูบน้ำ รถเกี่ยวข้าว 2) ทรัพย์สินในครัวเรือน เช่น บ้าน ทิว เครื่องเสียง เครื่องซักผ้า เครื่องปรับอากาศ เงินฝากธนาคาร/กองทุน รถเก๋ง รถกระบะ และ 3) ที่ดิน เช่น มีที่ดินใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรือไม่ มีที่ดินใช้ทำนา มีที่ดินใช้ปลูกผัก มีที่ดินใช้ทำสวน มีที่ดินที่เป็นที่รกร้างว่างเปล่า

ตอนที่ 6 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกเป็น 1) ครัวเรือนมีหนี้สินหรือไม่ 2) ภาระหนี้สินของครัวเรือนจากแหล่งเงินกู้ในระบบ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ธนาคารพาณิชย์/ธนาคารออมสิน สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน 3) ภาระหนี้สินของครัวเรือนจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ เช่น นายทุนเงินกู้ ญาติ 4) สาเหตุของการมีภาระหนี้สิน เช่น มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และรายได้ไม่เพียงพอ มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครัวเรือน มีพฤติกรรมไม่ดีชอบเล่นการพนัน ติดยาเสพติด ไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ ผลผลิตได้รับความเสียหาย ขายผลผลิตไม่ได้/ได้น้อย/ราคาต่ำ 5) ภาระหนี้สินของท่านมีลักษณะลดลงเรื่อย ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่เปลี่ยนแปลง 6) วัตถุประสงค์ของการกู้ เช่น สร้างบ้าน ค่าขาย ทำการเกษตร ชำระหนี้สินเก่า ใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าเล่าเรียนบุตร 7) การใช้ไปของเงินกู้ เช่น ไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์ของการกู้ บางส่วน ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้ทั้งหมด และ 8) ระยะเวลาในการเป็นหนี้ของครัวเรือนกี่ปี

ตอนที่ 7 เงินออมของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกเป็น 1) ครัวเรือนเกษตรกรมีเงินออมหรือไม่ 2) รูปแบบของการออมลักษณะใด เช่น เงินฝากธนาคาร เงินฝากสหกรณ์ เงินฝากกลุ่มออมทรัพย์ ซื้อมีที่ดิน 3) ประมาณเงินออมของครัวเรือนเท่าไร และ 4) ระยะเวลาในการออม เช่น มีระยะเวลาในการออมไม่แน่นอน มีระยะเวลาในการออมแน่นอน และท่านออมเดือนละประมาณกี่บาท

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอบางใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 เพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา การทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างแบบสอบถามและส่งให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์เพื่อหาค่าความสอดคล้อง นำแบบสอบถามมาปรับแก้และนำไปทดลองกับครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าวหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัด

นนทบุรี จำนวน 30 ครั้วเรือน นำแบบสอบถามมาปรับแก้อีกครั้งก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ครั้วเรือนเกษตรกรรมหมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยได้ติดต่อผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เพื่อขอเก็บข้อมูลกับหัวหน้าครั้วเรือนเกษตรกรรมที่ปลูกข้าว จำนวน 82 ครั้วเรือน เมื่อได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารเผยแพร่ และผลการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลเชิงพื้นที่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรรมที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง เศรษฐกิจครั้วเรือนเกษตรกรรมที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง เศรษฐกิจครั้วเรือนเกษตรกรรมที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางและการบรรยายสรุปผลการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง เศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 82 ครัวเรือน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ประกอบด้วย รายได้ รายจ่าย ทรัพย์สิน หนี้สินและเงินออมของครัวเรือน ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกข้าวของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูลเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ สถานภาพสมรส วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ดังตารางที่ 4.1 – 4.4

ตารางที่ 4.1 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
1. ชาย	54	65.9
2. หญิง	28	34.1
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.1 เพศของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.9 และเพศหญิง ร้อยละ 34.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 จำนวน ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ 31-40 ปี	7	8.5
2. อายุ 41-50 ปี	26	31.7
3. อายุ 51-60 ปี	25	30.5
4. อายุ 61-70 ปี	20	24.4
5. มากกว่า 70 ปี	4	4.9
อายุเฉลี่ย	$\bar{x} = 54.38$	SD = 10.306

จากตารางที่ 4.2 อายุของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 31.7 รองลงมา ช่วงอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 30.5 ช่วงอายุ 61-70 ปี ร้อยละ 24.4 ช่วงอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 8.5 และอายุมากกว่า 70 ปี ร้อยละ 4.9 โดยที่ครัวเรือนเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54.38 ปี

ตารางที่ 4.3 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่ได้เรียนหนังสือ	1	1.2
2. ประถมศึกษา	57	69.5
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	10	12.2
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	13	15.9
5. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	1	1.2
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.3 ระดับการศึกษาของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 69.5 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 15.9 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 12.2 ไม่ได้เรียนหนังสือ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. โสด	18	22.0
2. หม้าย/หย่าร้าง	4	4.9
3. สมรส	60	73.2
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.4 สถานภาพของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 73.2 รองลงมา สถานภาพโสด ร้อยละ 22.0 และหม้าย/หย่าร้าง ร้อยละ 4.9 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ข้อมูลลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรที่ปลูกข้าวของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรที่ปลูกข้าวของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงาน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำเกษตรกรรม เรียนหนังสือ และประกอบอาชีพอื่น ๆ การเกษตรที่ครัวเรือนทำ ได้แก่ ปลูกข้าว ทำสวน ปลูกผักขาย เลี้ยงไก่ เป็ด เลี้ยงปลา/กบ ครัวเรือนมีอาชีพหรือไม่ ถ้ามีอาชีพของครัวเรือนทำอาชีพอะไร ครัวเรือนปลูกข้าวมาแล้วกี่ปี ปลูกข้าวในลักษณะใด ระยะเวลาในการปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ดังตารางที่ 4.5 – 4.17

ตารางที่ 4.5 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือน

สมาชิกในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวน 1-2 คน	27	33.0
2. จำนวน 3-4 คน	41	50.0
3. จำนวน 5-6 คน	12	14.6
4. มากกว่า 6 คน	2	2.4
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 3-4 คน ร้อยละ 50.0 รองลงมา จำนวน 1-2 คน ร้อยละ 33.0 จำนวน 5-6 คน ร้อยละ 14.6 และจำนวนมากกว่า 6 คน ร้อยละ 2.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกเพศชายในครัวเรือน

สมาชิกเพศชายในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกเพศชาย	6	7.3
2. ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศชาย 1 คน	38	46.3
3. ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศชาย 2 คน	27	33.0
4. ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศชาย 3 คน	9	11.0
5. ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศชาย 4 คน	2	2.4
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรรมส่วนใหญ่มีสมาชิกเพศชายในครัวเรือน จำนวน 1 คน ร้อยละ 46.3 รองลงมา มีสมาชิกเพศชายในครัวเรือน จำนวน 2 คน ร้อยละ 33.0 มีสมาชิกเพศชายในครัวเรือน จำนวน 3 คน ร้อยละ 11.0 มีสมาชิกเพศชายในครัวเรือน จำนวน 4 คน ร้อยละ 2.4 และครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกเพศชาย ร้อยละ 7.3

ตารางที่ 4.7 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกเพศหญิงในครัวเรือน

สมาชิกเพศหญิงในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกเพศหญิง	7	8.5
2. ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศหญิง 1 คน	38	46.4
3. ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศหญิง 2 คน	25	30.5
4. ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศหญิง 3 คน	8	9.8
5. ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศหญิง 4 คน	2	2.4
6. ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศหญิง 5 คน	1	1.2
7. ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศหญิง 6 คน	1	1.2
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรรมส่วนใหญ่มีสมาชิกเพศหญิงในครัวเรือน จำนวน 1 คน ร้อยละ 46.4 รองลงมา ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศหญิง จำนวน 2 คน ร้อยละ 30.5 ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศหญิง จำนวน 3 คน ร้อยละ 9.8 ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศหญิง จำนวน 4 คน ร้อยละ 2.4

ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพศหญิง จำนวน 5 คน และ 6 คน ร้อยละ 1.2 และครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกเพศหญิง ร้อยละ 8.5

ตารางที่ 4.8 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามวัยแรงงานในครัวเรือน

วัยแรงงานในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนที่ไม่มีวัยแรงงาน	3	3.7
2. ครัวเรือนที่มีวัยแรงงาน 1 คน	21	25.6
3. ครัวเรือนที่มีวัยแรงงาน 2 คน	44	53.7
4. ครัวเรือนที่มีวัยแรงงาน 3 คน	6	7.3
5. ครัวเรือนที่มีวัยแรงงาน 4 คน	6	7.3
6. ครัวเรือนที่มีวัยแรงงาน 5 คน	2	2.4
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีวัยแรงงานในครัวเรือน จำนวน 2 คน ร้อยละ 53.7 รองลงมา ครัวเรือนที่มีวัยแรงงาน จำนวน 1 คน ร้อยละ 25.6 ครัวเรือนที่มีวัยแรงงาน จำนวน 3 คน และ 4 คน ร้อยละ 7.3 ครัวเรือนที่มีวัยแรงงาน จำนวน 5 คน ร้อยละ 2.4 และ ครัวเรือนที่ไม่มีวัยแรงงาน ร้อยละ 3.7

ตารางที่ 4.9 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามวัยแรงงานเพศชายในครัวเรือน

วัยแรงงานเพศชายในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนที่ไม่มีวัยแรงงานเพศชาย	10	12.2
2. ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานเพศชาย 1 คน	57	69.5
3. ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานเพศชาย 2 คน	13	15.9
4. ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานเพศชาย 3 คน	1	1.2
5. ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานเพศชาย 4 คน	1	1.2
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีวัยแรงงานเพศชายในครัวเรือน จำนวน 1 คน ร้อยละ 69.5 รองลงมาครัวเรือนที่มีวัยแรงงานเพศชายในครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 15.9

ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานเพศชายในครัวเรือน จำนวน 3, 4 คน ร้อยละ 1.2 และครัวเรือนที่ไม่มีวัย
แรงงานเพศชาย ร้อยละ 12.2

ตารางที่ 4.10 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามวัยแรงงานเพศหญิงในครัวเรือน

วัยแรงงานเพศหญิงในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนที่ไม่มีวัยแรงงานเพศหญิง	24	29.3
2. ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานเพศหญิง 1 คน	48	58.5
3. ครัวเรือนที่ไม่มีวัยแรงงานเพศหญิง 2 คน	7	8.5
4. ครัวเรือนที่ไม่มีวัยแรงงานเพศหญิง 3 คน	3	3.7
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีวัยแรงงานเพศหญิงในครัวเรือน
จำนวน 1 คน ร้อยละ 58.5 รองลงมา ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานเพศหญิง จำนวน 2 คน ร้อยละ 8.5
ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานเพศหญิง จำนวน 3 คน ร้อยละ 3.7 และ ครัวเรือนที่ไม่มีวัยแรงงานเพศหญิง
ร้อยละ 29.3

ตารางที่ 4.11 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร

สมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนที่มีสมาชิกทำการเกษตร 1 คน	32	39.0
2. ครัวเรือนที่มีสมาชิกทำการเกษตร 2 คน	46	56.1
3. ครัวเรือนที่มีสมาชิกทำการเกษตร 3 คน	2	2.4
3. ครัวเรือนที่มีสมาชิกทำการเกษตร 4 คน	1	1.2
4. ครัวเรือนที่มีสมาชิกทำการเกษตร 5 คน	1	1.2
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร
จำนวน 2 คน ร้อยละ 56.1 รองลงมาครัวเรือนที่มีสมาชิกทำการเกษตร จำนวน 1 คน ร้อยละ 39.0
ครัวเรือนที่มีสมาชิกทำการเกษตร จำนวน 3 คน ร้อยละ 2.4 และครัวเรือนที่มีสมาชิกทำการเกษตร
จำนวน 4 และ 5 คน ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือนที่กำลังศึกษา

สมาชิกในครัวเรือนที่กำลังศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกกำลังศึกษา	57	69.5
2. ครัวเรือนที่มีสมาชิกกำลังศึกษา 1 คน	18	22.0
3. ครัวเรือนที่มีสมาชิกกำลังศึกษา 2 คน	6	7.3
4. ครัวเรือนที่มีสมาชิกกำลังศึกษา 3 คน	1	1.2
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีสมาชิกกำลังศึกษา จำนวน 57 คน ร้อยละ 69.5 รองลงมาครัวเรือนที่มีสมาชิกกำลังศึกษา จำนวน 1 คน ร้อยละ 22.0 ครัวเรือนที่มีสมาชิกกำลังศึกษา จำนวน 2 คน ร้อยละ 7.3 และครัวเรือนที่มีสมาชิกกำลังศึกษา จำนวน 3 คน ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น

สมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น	จำนวน	ร้อยละ
1. สมาชิกในครัวเรือนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น	67	81.7
1. สมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น 1 คน	9	11.0
2. สมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น 2 คน	5	6.1
3. สมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น 3 คน	1	1.2
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่สมาชิกในครัวเรือนไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น จำนวน 67 คน ร้อยละ 81.7 สมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น จำนวน 1 คน ร้อยละ 11.0 สมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น จำนวน 2 คน ร้อยละ 6.1 และสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น จำนวน 3 คน ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามอาชีพเกษตรกรของครัวเรือน

อาชีพเกษตรกรของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. ปลูกข้าว	82	100
2. ทำสวน	30	36.6
3. ปลูกผัก	10	12.2
4. เลี้ยงเป็ด/ไก่	4	4.9
5. เลี้ยงปลา/กบ	1	1.2

จากตารางที่ 4.14 พบว่า อาชีพเกษตรกรของครัวเรือนเกษตรกร ส่วนใหญ่ปลูกข้าว ร้อยละ 100.0 รองลงมา ทำสวน ร้อยละ 36.6 ปลูกผัก ร้อยละ 12.2 เลี้ยงเป็ด/ไก่ ร้อยละ 4.9 และเลี้ยงปลา/กบ ร้อยละ 1.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามการประกอบอาชีพอื่นนอกจากปลูกข้าว

(n=82)

การประกอบอาชีพอื่นนอกจากปลูกข้าว	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มี	50	61.0
2. มี	32	39.0
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่นนอกจากปลูกข้าว ร้อยละ 61.0 และประกอบอาชีพอื่นนอกจากปลูกข้าว ร้อยละ 39.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 จำนวนและค่าร้อยละ จำแนกตามการประกอบอาชีพอื่นนอกจากการปลูกข้าว

ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นนอกจากการปลูกข้าว	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้าง	20	62.5
2. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพค้าขาย	6	18.8
3. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเสริมสวຍ	1	3.1
4. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพไม้กระถาง	1	3.1
5. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพพนักงานของรัฐ	3	9.4
6. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำนาบัว	1	3.1
รวม	32	100

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพอื่นนอกจากการปลูกข้าว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 62.5 รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 18.8 ประกอบอาชีพพนักงานของรัฐ ร้อยละ 9.4 และประกอบอาชีพเสริมสวຍ ไม้กระถาง และทำนาบัว ร้อยละ 3.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 จำนวน ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย จำแนกตามลักษณะการปลูกข้าว จำนวนครั้งและระยะเวลาในการปลูกของครัวเรือนเกษตรกร หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

(n=82)

การปลูกข้าวของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. ปลูกข้าวนาปีและนาปรัง	82	100
2. ปลูกข้าวปีละ 2 ครั้ง	82	100
3. ระยะเวลาเพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวใช้เวลาครั้งละ	4 เดือน	100
4. ครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าวมาแล้ว (ปี)	$\bar{x} = 28.72$	SD=14.710

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าวนาปีและนาปรัง ร้อยละ 100 ปลูกข้าวปีละ 2 ครั้ง ร้อยละ 100 ระยะเวลาเพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวใช้เวลาครั้งละ 4 เดือน ครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าวมาแล้ว 28.72 ปี

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามรายได้จากการเพาะปลูก รายได้จากการปศุสัตว์ รายได้จากการประมง รายได้ที่หามาได้เอง รายได้ที่บุคคลอื่นให้ และแหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าว วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.18 – 4.19

ตารางที่ 4.18 รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

(n=82)

รายได้ของครัวเรือน	n	Minimum	Maximum	\bar{X}	SD
1. รายได้จากการปลูกข้าว	81	20,000	528,000	190,071.60	108,375.46
2. รายได้จากการปศุสัตว์	1	5,000	5,000	5,000.00	-
3. รายได้จากการประมง	2	5,000	20,000	12,500.00	10,606.60
4. รายได้ที่หามาได้เอง	11	5,000	240,000	64,545.45	73,882.83
5. รายได้ที่บุคคลอื่นให้	8	2,000	36,000	21,250.00	11,949.29

จากตารางที่ 4.18 พบว่า รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีรายได้จากการปลูกข้าวเฉลี่ยปีละ 190,071.60 บาท รองลงมา รายได้ที่หามาได้เองเฉลี่ยปีละ 64,545.45 บาท รายได้ที่บุคคลอื่นให้เฉลี่ยปีละ 21,250.00 บาท

ตารางที่ 4.19 แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าวของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

(n=82)

การปลูกข้าวของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. ขายให้กับโครงการของรัฐฯ	0	0
2. ขายให้กับโรงสี	82	100
3. ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง	0	0
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ครั้วเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ขายผลผลิตข้าวให้กับโรงสี ร้อยละ 100

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์รายจ่ายของครั้วเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลรายจ่ายของครั้วเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม การจัดทำบัญชีครั้วเรือน ค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าว ค่าใช้จ่ายจากการเลี้ยงสัตว์ ค่าใช้จ่ายจากการเพาะปลูกพืช และค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิต วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.20 – 4.22

ตารางที่ 4.20 จำนวนและร้อยละของครั้วเรือนเกษตรกร จำแนกตามการจัดทำบัญชีครั้วเรือน

(n=78)

การจัดทำบัญชีครั้วเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. ครั้วเรือนที่มีการทำบัญชีครั้วเรือน	26	33.3
2. ครั้วเรือนที่ไม่ทำบัญชีครั้วเรือน	52	66.7
รวม	78	100

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ครั้วเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่ไม่ทำบัญชีครั้วเรือน ร้อยละ 66.7 และครั้วเรือนที่มีการทำบัญชีครั้วเรือน ร้อยละ 33.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.21 ค่าใช้จ่ายของครั้วเรือนเกษตรกร จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ

เกษตรกรกรม

(n=82)

ค่าใช้จ่ายของครั้วเรือนใน					
การประกอบอาชีพ	n	Minimum	Maximum	\bar{X}	SD
เกษตรกรกรม					
1. ค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าว	81	6,000	280,000	81,752.35	49,107.93
2. ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์	2	5,000	22,880	13,940.00	12,643.06
3. ค่าใช้จ่ายในการปลูกพืชผัก	6	1,500	30,000	10,083.33	10,248.98

จากตารางที่ 4.21 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอ บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม พบว่า ครัวเรือน เกษตรกร มีค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวเฉลี่ยปีละ 81,752.35 บาท รองลงมา ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์ เฉลี่ยปีละ 13,940.00 บาท และค่าใช้จ่ายในการปลูกพืชผักเฉลี่ยปีละ 10,083.33 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตาม ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตและสังคม

ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่อเดือน	n	Minimum	Maximum	\bar{x}	SD
1. ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	80	1,000	10,000	5,606.25	2,352.56
2. ค่าน้ำ/ค่าไฟ/ค่าโทรศัพท์	78	200	3,500	1,512.82	768.73
3. ค่ารักษาพยาบาล	82	30	50,000	714.27	5,519.56
4. ค่าสุรา/บุหรี่/การพนัน/หวย	22	100	6,000	1,968.18	2,058.05
5. ค่าช่วยงานบวช/งานแต่ง/ งานศพ	81	100	30,000	7,330.86/12 (610.91)	6,757.98
6. ค่าเครื่องนุ่งห่ม	40	100	2,000	687.50/12 (57.29)	459.76
7. ค่าเล่าเรียนบุตร	24	100	10,000	3,991.67/12 (332.64)	3,036.72
8. ค่าท่องเที่ยว/ทำบุญ	35	200	7,000	1,342.86/12 (111.91)	1,479.33

จากตารางที่ 4.22 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบล บ้านใหม่ อำเภอ บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าอาหารและ เครื่องดื่มเฉลี่ย 5,606.25 บาทต่อเดือน รองลงมา ค่าสุรา/บุหรี่/การพนัน/หวยเฉลี่ย 1,968.18 บาท ต่อเดือน ค่าน้ำ/ค่าไฟ/ค่าโทรศัพท์เฉลี่ย 1,512.82 บาทต่อเดือน ค่ารักษาพยาบาลเฉลี่ย 714.27 บาท ต่อเดือน ค่าช่วยงานบวช/งานแต่ง/งานศพเฉลี่ย 610.91 บาทต่อเดือน ค่าเล่าเรียนบุตรเฉลี่ย 332.64 บาทต่อเดือน ค่าท่องเที่ยว/ทำบุญเฉลี่ย 111.91 บาทต่อเดือน และ ค่าเครื่องนุ่งห่มเฉลี่ย 57.29 บาท ต่อเดือน ตามลำดับ

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม อุปกรณ์ทางการเกษตร ทรัพย์สินในครัวเรือน และที่ดิน วิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.23 – 4.25

ตารางที่ 4.23 จำนวนและร้อยละทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามอุปกรณ์ทางการเกษตร

(n=82)

อุปกรณ์ทางการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
1. รถไถขนาดเล็ก		
มี	68	82.9
ไม่มี	14	17.1
2. เครื่องพ่นยา		
มี	71	86.6
ไม่มี	11	13.4
3. เครื่องหว่านข้าว		
มี	58	70.7
ไม่มี	24	29.3
4. เครื่องสูบน้ำ		
มี	81	98.8
ไม่มี	1	1.2
5. รถเกี่ยวข้าว		
มี	3	3.7
ไม่มี	79	96.3
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีทรัพย์สินที่เป็นอุปกรณ์ทางการเกษตร ส่วนใหญ่มีเครื่องสูบน้ำ ร้อยละ 98.8

รองลงมา เครื่องพ่นยา ร้อยละ 86.6 รถไถนาขนาดเล็ก ร้อยละ 82.9 เครื่องหว่านข้าว ร้อยละ 70.7 และรถเกี่ยวข้าว ร้อยละ 3.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.24 จำนวนและร้อยละทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามทรัพย์สินในครัวเรือน (n=82)

ทรัพย์สินในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. บ้าน		
มี	80	97.6
ไม่มี	2	2.4
2. โทรี		
มี	82	100
ไม่มี	0	0
3. เครื่องเสียง		
มี	22	26.8
ไม่มี	60	73.2
4. เครื่องซักผ้า		
มี	59	72.0
ไม่มี	23	28.0
5. เครื่องปรับอากาศ		
มี	24	29.3
ไม่มี	58	70.7
6. เงินฝาก/กองทุน		
มี	63	76.8
ไม่มี	19	23.2
7. รถเก๋ง		
มี	11	13.4
ไม่มี	71	86.6

ตารางที่ 4.24 จำนวนและร้อยละทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามทรัพย์สินในครัวเรือน (ต่อ)

(n=82)

ทรัพย์สินในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
8. รถกระบะ		
มี	38	46.3
ไม่มี	44	53.7
9. รถมอเตอร์ไซด์		
มี	71	86.6
ไม่มี	11	13.4
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีทรัพย์สินในครัวเรือนส่วนใหญ่มีทีวี ร้อยละ 100 รองลงมา มีบ้าน ร้อยละ 97.6 มีรถมอเตอร์ไซด์ ร้อยละ 86.6 มีเงินฝาก/กองทุน ร้อยละ 76.8 มีเครื่องซักผ้า ร้อยละ 72.0 รถกระบะ ร้อยละ 46.3 มีเครื่องปรับอากาศ ร้อยละ 29.3 มีเครื่องเสียง ร้อยละ 26.8 และมีรถเก๋ง ร้อยละ 13.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.25 จำนวนและร้อยละทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามทรัพย์สินประเภทที่ดิน

(n=82)

ที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนมีที่ดินใช้เป็นที่อยู่อาศัย		
มี	78	95.1
ไม่มี	4	4.9
2. ครัวเรือนมีที่ดินใช้ทำนา		
มี	70	85.4
ไม่มี	12	14.6

ตารางที่ 4.25 จำนวนและร้อยละทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามทรัพย์สินประเภทที่ดิน (ต่อ)

(n=82)

ที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
3. ครัวเรือนมีที่ดินใช้ปลูกผัก		
มี	11	13.4
ไม่มี	71	86.6
4. ครัวเรือนมีที่ดินใช้ทำสวน		
มี	7	8.5
ไม่มี	75	91.5
5. ครัวเรือนมีที่ดินว่างเปล่า		
มี	0	0
ไม่มี	82	100
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.25 พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีทรัพย์สินประเภทที่ดินใช้เป็นที่อยู่อาศัย ร้อยละ 95.1 รองลงมาที่ดินใช้ทำนา ร้อยละ 85.4 มีที่ดินใช้ปลูกผัก ร้อยละ 13.4 มีที่ดินใช้ทำสวน ร้อยละ 8.5 และครัวเรือนเกษตรกรไม่มีที่ดินว่างเปล่า

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม ครัวเรือนมีภาระหนี้สินหรือไม่ ภาระหนี้สินของครัวเรือนจากแหล่งเงินกู้ในระบบ ภาระหนี้สินของครัวเรือนจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ สาเหตุของการมีภาระหนี้สิน ภาระหนี้สินของครัวเรือนมีลักษณะอย่างไร วัตถุประสงค์ของการกู้ การใช้จ่ายของเงินกู้ ระยะเวลาในการเป็นหนี้ของครัวเรือน วิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.26 – 4.32

ตารางที่ 4.26 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามภาระหนี้สินครัวเรือน

ภาระหนี้สินครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนมีภาระหนี้สิน	33	40.2
3. ครัวเรือนไม่มีภาระหนี้สิน	49	59.8
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.26 ภาระหนี้สินของครัวเรือนที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีภาระหนี้สิน ร้อยละ 59.8 และครัวเรือนที่มีภาระหนี้สิน ร้อยละ 40.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.27 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร

ภาระหนี้สิน	n	Minimum	Maximum	\bar{X}	SD
ครัวเรือนมีภาระหนี้สิน	33	1,000	300,000	51,628.57	65,769.24

จากตารางที่ 4.27 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร พบว่า ครัวเรือนมีหนี้สินเฉลี่ย 51,628.57 บาท ครัวเรือนที่มีหนี้สินต่ำสุด 1,000 บาท และครัวเรือนที่มีหนี้สินสูงสุด 300,000 บาท

ตารางที่ 4.28 จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามแหล่งเงินกู้

(n=33)

แหล่งเงินกู้ในระบบ	จำนวน	ร้อยละ
1. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร		
มี	8	24.2
ไม่มี	25	75.8
2. สหกรณ์		
มี	9	27.3
ไม่มี	24	72.7

ตารางที่ 4.28 จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามแหล่งเงินกู้ (ต่อ)

(n=33)

แหล่งเงินกู้ในระบบ	จำนวน	ร้อยละ
3. กองทุนหมู่บ้าน		
มี	13	39.4
ไม่มี	20	60.6
4. ญาติ		
มี	6	18.2
ไม่มี	27	81.8
รวม	33	100

จากตารางที่ 4.28 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามแหล่งเงินกู้ พบว่า แหล่งเงินกู้ในระบบ ครัวเรือนส่วนใหญ่ กู้กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 39.4 รองลงมา กู้สหกรณ์ ร้อยละ 27.3 กู้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 24.2 แหล่งเงินกู้นอกระบบ ครัวเรือนกู้จากญาติ ร้อยละ 18.2

ตารางที่ 4.29 จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามสาเหตุการมีหนี้สิน

(n=33)

สาเหตุการมีหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
1. มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและรายได้ไม่เพียงพอ		
ใช่	18	54.5
ไม่ใช่	15	45.5
2. มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครัวเรือน		
ใช่	3	9.1
ไม่ใช่	30	90.9
3. มีพฤติกรรมไม่ดีชอบเล่นการพนัน ติดยาเสพติด		
ใช่	1	3.0
ไม่ใช่	32	97.0

ตารางที่ 4.29 จำนวนและร้อยละภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามสาเหตุการมีหนี้สิน (n=33)

สาเหตุการมีหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
4. ผลผลิตได้รับความเสียหาย		
ใช่	1	3.0
ไม่ใช่	32	97.0
5. ขายผลผลิตไม่ได้/ได้น้อย/ราคาต่ำ		
ใช่	8	24.2
ไม่ใช่	25	75.8
รวม	33	100

จากตารางที่ 4.29 สาเหตุการมีหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและมีรายได้ไม่เพียงพอ ร้อยละ 54.5 รองลงมา ขายผลผลิตไม่ได้/ได้น้อย/ราคาต่ำ ร้อยละ 24.2 มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครัวเรือน ร้อยละ 9.1 มีพฤติกรรมไม่ชอบเล่นการพนัน ดิทยาเสพติดและผลผลิตได้รับความเสียหาย ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.30 จำนวนและร้อยละภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามลักษณะของภาวะหนี้สิน (n=33)

ลักษณะของภาวะหนี้สิน	จำนวน	ร้อยละ
1. ลดลงเรื่อย ๆ	30	90.9
2. เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ	2	6.1
3. ไม่เปลี่ยนแปลง	1	3.0
รวม	33	100

จากตารางที่ 4.30 ลักษณะของภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ลักษณะของภาวะหนี้สินลดลงเรื่อย ๆ ร้อยละ 90.9 รองลงมา ภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ร้อยละ 6.1 และภาวะหนี้สินไม่เปลี่ยนแปลง ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.31 จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามระยะเวลาในการเป็นหนี้ของครัวเรือน

ระยะเวลาในการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
1. เวลา 1 ปี	25	75.8
2. เวลา 2 ปี	4	12.1
3. เวลา 3 ปี	1	3.0
4. เวลา 5 ปี	3	9.1
รวม	33	100

จากตารางที่ 4.31 ระยะเวลาในการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ระยะเวลาในการเป็นหนี้ของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเวลา 1 ปี ร้อยละ 75.8 รองลงมา ระยะเวลาในการเป็นหนี้ 2 ปี ร้อยละ 12.1 ระยะเวลาในการเป็นหนี้ 5 ปี ร้อยละ 9.1 และระยะเวลาในการเป็นหนี้ 3 ปี ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.32 จำนวนและร้อยละภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้

(n=33)

วัตถุประสงค์ของการกู้	จำนวน	ร้อยละ
1. ค้าขาย		
ใช่	1	3.0
ไม่ใช่	32	97.0
2. ทำการเกษตร		
ใช่	30	90.9
ไม่ใช่	3	9.1
3. ใช้จ่ายในครัวเรือน		
ใช่	3	9.1
ไม่ใช่	30	90.9

ตารางที่ 4.32 จำนวนและร้อยละภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ (ต่อ)

(n=33)

วัตถุประสงค์ของการกู้	จำนวน	ร้อยละ
4. ค่าเล่าเรียนบุตร		
ใช่	5	15.2
ไม่ใช่	28	84.8
รวม	33	100

จากตารางที่ 4.32 ภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ พบว่า ครัวเรือนมีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเพื่อทำการเกษตร ร้อยละ 90.9 รองลงมา ค่าเล่าเรียนบุตร ร้อยละ 15.2 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ร้อยละ 9.1 และเพื่อค้าขาย ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.33 จำนวนและร้อยละภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามการใช้จ่ายของเงินกู้

การใช้จ่ายของเงินกู้	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	20	60.6
2. ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมบางส่วน	6	18.2
3. ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมทั้งหมด	7	21.2
รวม	33	100

จากตารางที่ 4.33 ภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามการใช้จ่ายของเงินกู้ พบว่า ครัวเรือนไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม ร้อยละ 60.6 รองลงมา ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมทั้งหมด ร้อยละ 21.2 และใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมบางส่วน ร้อยละ 18.2 ตามลำดับ

ตอนที่ 7 การวิเคราะห์เงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม ครัวเรือนมีเงินออมหรือไม่ รูปแบบการออมเป็นอย่างไร ปริมาณเงินออมของครัวเรือน ระยะเวลาในการออม วิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 4.34 – 4.37

ตารางที่ 4.34 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยการออมของครัวเรือนเกษตรกร

เงินออม	จำนวน	ร้อยละ
1. ครัวเรือนมีเงินออม	64	78.0
2. ครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม	18	22.0
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.34 การออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนมีเงินออม ร้อยละ 78.0 และครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม ร้อยละ 22.0

ตารางที่ 4.35 ปริมาณเงินออมของครัวเรือนเกษตรกร

ปริมาณเงินออม	n	Minimum	Maximum	\bar{X}	SD
ครัวเรือนที่มีเงินออม	41	100	500,000	84,587.80	95,018.56

จากตารางที่ 4.35 ปริมาณเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนมีเงินออมเฉลี่ย 84,587.80 บาท ครัวเรือนที่มีเงินออมน้อยที่สุด 100 บาท และครัวเรือนที่มีเงินออมมากที่สุด 500,000 บาท

ตารางที่ 4.36 จำนวนและร้อยละการออมของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตามรูปแบบการออม

รูปแบบการออมของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. เงินฝากธนาคาร		
ใช่	54	65.9
ไม่ใช่	28	34.1
2. เงินฝากสหกรณ์		
ใช่	11	13.4
ไม่ใช่	71	86.6
3. เงินฝากกลุ่มออมทรัพย์		
ใช่	3	3.7
ไม่ใช่	79	96.3
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.36 การออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนมีรูปแบบการออมโดยการฝากเงินกับธนาคาร ร้อยละ 65.9 รองลงมา เงินฝากสหกรณ์ ร้อยละ 13.4 และเงินฝากกลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 3.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.37 จำนวนและร้อยละของครัวเรือนเกษตรกร จำแนกตาม ระยะเวลาในการออม

ระยะเวลาในการออม	จำนวน	ร้อยละ
1. มีระยะเวลาในการออมไม่แน่นอน	61	74.4
2. มีระยะเวลาในการออมแน่นอน	7	8.5
3. ไม่ให้ข้อมูล	14	17.1
รวม	82	100

จากตารางที่ 4.37 ระยะเวลาในการออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการออมไม่แน่นอน ร้อยละ 74.4 และมีระยะเวลาในการออมแน่นอน ร้อยละ 8.5

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง เศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อศึกษารายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี 3) เพื่อศึกษาภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี 4) เพื่อศึกษาทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี 5) เพื่อศึกษาเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 82 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนา

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 65.9) มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 31.7) อายุเฉลี่ย 54 ปี การศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 69.5) และมีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 73.2)

5.1.2 ลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ มีสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 3-4 คน (ร้อยละ 50.0) ส่วนใหญ่มีสมาชิกเพศชาย 1 คน (ร้อยละ 46.3) และมีสมาชิกเพศหญิง 1 คน (ร้อยละ 46.4) มีสมาชิกที่เป็นวัยแรงงาน 2 คน (ร้อยละ 53.7) แรงงานเพศชาย 1 คน (ร้อยละ 69.5) และแรงงานเพศหญิง 1 คน (ร้อยละ 58.5) สมาชิกที่ทำการเกษตร 2 คน (ร้อยละ 56.1) ไม่มีสมาชิกที่กำลังศึกษา (ร้อยละ 69.5) สมาชิกในครัวเรือนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น (ร้อยละ 81.7) ครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าว (ร้อยละ 100.0) ครัวเรือนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่นนอกจากปลูกข้าว (ร้อยละ 61.0) ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพปลูกข้าวและรับจ้าง (ร้อยละ 62.5) ครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าวปีละ 2 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 4 เดือน โดยเป็นการปลูกข้าวนาปีและนาปรัง (ร้อยละ 100.0) ทั้งนี้ครัวเรือนปลูกข้าวมาแล้วเฉลี่ย 29 ปี

5.1.3 รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการขายข้าวเฉลี่ยปีละ 190,071.60

บาท โดยขายผลผลิตทั้งหมดให้กับโรงสี รongลงมา รายได้ที่หามาได้เองเฉลี่ยปีละ 64,545.45 บาท รายได้ที่บุคคลอื่นให้เฉลี่ยปีละ 21,250.00 บาท รายได้จากการประมงเฉลี่ยปีละ 12,500.00 บาท และรายได้จากการปศุสัตว์เฉลี่ยปีละ 5,000.00 บาท

5.1.4 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกเป็น ค่าใช้จ่ายด้านการเกษตร พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวเฉลี่ยปีละ 81,752.35 บาท รongลงมา ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยปีละ 13,940.00 และค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูกพืชผักเฉลี่ยปีละ 10,083.33 บาท และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีค่าอาหารและเครื่องดื่มเฉลี่ย 5,606.25 บาทต่อเดือน รongลงมา ค่าสุรา/บุหรื/การพนัน/หวยเฉลี่ย 1,968.18 บาทต่อเดือน ค่าน้ำ/ค่าไฟ/ค่าโทรศัพท์เฉลี่ย 1,512.82 บาทต่อเดือน ค่ารักษาพยาบาลเฉลี่ย 714.27 บาทต่อเดือน ค่าช่วยงานบวช/งานแต่ง/งานศพเฉลี่ย 610.91 บาทต่อเดือน ค่าเล่าเรียนบุตรเฉลี่ย 332.64 บาทต่อเดือน ค่าท่องเที่ยว/ทำบุญเฉลี่ย 111.91 บาทต่อเดือน และ ค่าเครื่องนุ่งห่มเฉลี่ย 57.29 บาทต่อเดือน ตามลำดับ

5.1.5 ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ทรัพย์สินที่เป็นอุปกรณ์ทางการเกษตร ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีเครื่องสูบน้ำ (ร้อยละ 98.8) เครื่องพ่นยา (ร้อยละ 86.6) รถไถนาขนาดเล็ก (ร้อยละ 82.9) เครื่องหว่านข้าว (ร้อยละ 70.7) และรถเกี่ยวข้าว (ร้อยละ 3.7) ทรัพย์สินในครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีทีวี (ร้อยละ 100) บ้าน (ร้อยละ 97.6) รถมอเตอร์ไซด์ (ร้อยละ 86.6) เงินฝาก/กองทุน (ร้อยละ 76.8) เครื่องซักผ้า (ร้อยละ 72.0) รถกระบะ (ร้อยละ 46.3) เครื่องปรับอากาศ (ร้อยละ 29.3) เครื่องเสียง (ร้อยละ 26.8) และรถเก๋ง (ร้อยละ 13.4) ทรัพย์สินประเภทที่ดิน ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 95.1) ที่ดินใช้ทำนา (ร้อยละ 85.4) ที่ดินใช้ปลูกผัก (ร้อยละ 13.4) ที่ดินใช้ทำสวน (ร้อยละ 8.5) และครัวเรือนไม่มีที่ดินว่างเปล่า (ร้อยละ 100)

5.1.6 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีภาระหนี้สิน (ร้อยละ 59.8) สำหรับครัวเรือนเกษตรกรที่มีภาระหนี้สิน มีหนี้สินเฉลี่ย 51,628.57 บาท จำแนกเป็นภาระหนี้สินจากแหล่งเงินกู้ในระบบ ได้แก่ เงินกู้จากกองทุนหมู่บ้าน (ร้อยละ 39.4) เงินกู้สหกรณ์ (ร้อยละ 27.3) และเงินกู้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 24.2) ภาระหนี้สินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบเป็นการกู้จากญาติ (ร้อยละ 18.2) สาเหตุการมีหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และรายได้ไม่เพียงพอ (ร้อยละ 54.5) รongลงมา ขายผลผลิตไม่ได้/ได้น้อย/ราคาต่ำ (ร้อยละ 24.2) มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครัวเรือน (ร้อยละ 9.1) มีพฤติกรรมไม่ดีชอบเล่นการพนัน ติดยาเสพติดและ

ผลผลิตได้รับความเสียหาย (ร้อยละ 3.0) ลักษณะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ลดลงเรื่อย ๆ (ร้อยละ 90.9) ระยะเวลาในการเป็นหนี้ของครัวเรือนเกษตรกร 1 ปี (ร้อยละ 75.8) วัตถุประสงค์การกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกร เพื่อทำการเกษตร (ร้อยละ 90.9) รองลงมา ค่าเล่าเรียนบุตร (ร้อยละ 15.2) ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (ร้อยละ 9.1) และเพื่อค้าขาย (ร้อยละ 3.0) การใช้จ่ายของเงินกู้ พบว่าครัวเรือนเกษตรกรไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม (ร้อยละ 60.6) ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมทั้งหมด (ร้อยละ 21.2) และ ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมบางส่วน (ร้อยละ 18.2)

5.1.7 การวิเคราะห์เงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีเงินออม (ร้อยละ 78.0) ปริมาณเงินออมของครัวเรือนเฉลี่ย 84,587.80 บาท ครัวเรือนมีรูปแบบการออมโดยการฝากเงินกับธนาคาร (ร้อยละ 65.9) รองลงมา เงินฝากสหกรณ์ (ร้อยละ 13.4) และเงินฝากกลุ่มออมทรัพย์ (ร้อยละ 3.7) ครัวเรือนมีระยะเวลาในการออมไม่แน่นอน (ร้อยละ 74.4)

5.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1 จากผลการศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ลักษณะทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี อายุเฉลี่ย 54 ปี การศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือน จำนวน 3-4 คน สมาชิกในครัวเรือนที่ทำการเกษตร 2 คน เรียนหนังสือ 1 คน และที่ประกอบอาชีพอื่น 1 คน สอดคล้องกับผลการสำรวจข้อมูลภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนเกษตรกรโครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในช่วงการผลิต 1 พฤศจิกายน 2554-31 ตุลาคม 2555 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2556: ออนไลน์) พบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 41-50 ปี การศึกษาระดับประถม อาชีพหลักเกษตรกรรวม อาชีพรองค้าขายและรับจ้างทั่วไป สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.85 คน แรงงานเกษตรเฉลี่ย 1.98 คนต่อครัวเรือน ไม่ใช่แรงงานในการเกษตรเฉลี่ย 1.87 คนต่อครัวเรือน และสอดคล้องกับผลการสำรวจตัวชี้วัดภาวะเศรษฐกิจ สังคม ครัวเรือนเกษตรกร ปี 2559/2560 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557: ออนไลน์) พบว่า อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร 56.25 ปี ขนาดครัวเรือน 3.91 ขนาดแรงงานครัวเรือน 2.79 จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าครัวเรือนของเกษตรกรไทยได้เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวเช่นเดียวกับสังคมเมือง ครอบครัวที่มีบุตรและให้บุตรได้รับ

การศึกษาสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือน โอกาสที่บุตรจะทำการเกษตรต่อจากรุ่นบิดามารดาค่อนข้างน้อย ดังข้อเท็จจริงที่กล่าวว่าการศึกษาเป็นตัวแปรที่กำหนดการประกอบอาชีพ ผู้ที่ได้รับการศึกษาในด้านใดเมื่อสำเร็จการศึกษาก็มักจะประกอบอาชีพในด้านนั้น ๆ การสืบทอดอาชีพทางการเกษตรลดน้อยลงมีผลให้พื้นที่ทางการเกษตรต้องแปรเปลี่ยนเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม โรงงานศูนย์การค้า และบ้านจัดสรร ฯลฯ

5.2.2 จากผลการศึกษาด้านรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนมีรายได้หลักจากการปลูกข้าว โดยมีรายได้จากการขายข้าวเฉลี่ยปีละ 190,071.60 บาท ถ้าคิดเฉลี่ยเป็นรายเดือน ๆ ละ 15,839.3 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นรายได้ที่ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนทั่วไปของจังหวัดนนทบุรี ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 37,502.22 บาทต่อครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563: ออนไลน์) จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรอำเภอบางใหญ่ (สำนักงานเกษตรอำเภอบางใหญ่, 2562: ออนไลน์) กล่าวว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่จะขายผลผลิตทันทีที่เก็บเกี่ยวเสร็จซึ่งเป็นข้าวที่มีความชื้นสูง ความชื้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่โรงสีใช้พิจารณาในการกำหนดราคารับซื้อ (กตราคารรับซื้อให้ต่ำถือว่าการเอาเปรียบชาวนา) นอกจากนี้โครงสร้างตลาดข้าวเปลือกเป็นตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ กล่าวคือเป็นตลาดที่มีผู้ซื้อน้อยรายแต่มีผู้ขายเป็นจำนวนมาก เกษตรกรซึ่งเป็นเจ้าของผลผลิตแต่ไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าได้ ราคาสินค้าถูกกำหนดโดยโรงสีหรือพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวเสียเปรียบกล่าวได้ว่าโครงสร้างตลาดที่ไม่สมบูรณ์เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรมีรายได้ต่ำ ในทางกลับกันเมื่อสินค้าในตลาดมีน้อยราคาสินค้าจะสูงขึ้นแต่เกษตรกรไม่มีสินค้าจะขายทั้งนี้เพราะผลผลิตทางการเกษตรอุปทานมีค่าความยืดหยุ่นน้อย ไม่สามารถเร่งหรือเพิ่มผลผลิตได้ตามต้องการของเกษตรกรเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของราคา การปลูกข้าวเป็นไปตามฤดูกาลและต้องพึ่งพาปัจจัยทางธรรมชาติ ได้แก่ ปริมาณน้ำฝน สภาพอากาศที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าว นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม หนูนานา หอยเชอรี่ โรคของต้นข้าว แมลงศัตรูข้าว ซึ่งล้วนมีผลต่อผลผลิตข้าว มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2553) กล่าวว่าการผลิตสินค้าเกษตรมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากการผลิตในธุรกิจอื่น ๆ สินค้าเกษตรขึ้นอยู่กับปัจจัยธรรมชาติหรือสภาพดินฟ้าอากาศที่อยู่ นอกเหนือการควบคุม ต้องมีช่วงเวลาการผลิต มีการแข่งขันสูง ผลผลิตมีลักษณะพิเศษ 3 ประการ คือ 1) เน่าเสียหรือเสื่อมคุณภาพง่าย 2) มีรูปร่าง ขนาด น้ำหนักและคุณภาพไม่แน่นอนไม่สม่ำเสมอทำให้ยากแก่การจัดมาตรฐาน 3) ผลผลิตเกษตรส่วนใหญ่มีอุปทานระยะสั้นและอุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นน้อย และการผลิตสินค้าเกษตรมีความเสี่ยงและความไม่แน่นอนค่อนข้างสูง เช่น ความเสี่ยงด้านการ

ผลิต ความเสี่ยงด้านราคา และความเสี่ยงด้านการตลาดเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการที่ผู้ผลิตสินค้าเกษตรไม่สามารถขายผลผลิตได้ในปริมาณและราคาที่ต้องการ

5.2.3 จากผลการศึกษาด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกค่าใช้จ่ายของครัวเรือนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ค่าใช้จ่ายด้านการเกษตร พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวเฉลี่ยปีละ 81,752.35 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่มีความใกล้เคียงกับผลการสำรวจตัวชี้วัดภาวะเศรษฐกิจ สังคม ครัวเรือนเกษตรกร ปี 2560/2561 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562: ออนไลน์) พบว่า รายจ่ายเงินสดทางการเกษตรสาขาพืช 79,094 บาทต่อครัวเรือน จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรอำเภอบางใหญ่ (สำนักงานเกษตรอำเภอบางใหญ่, 2562: ออนไลน์) กล่าวว่า การปลูกข้าวของเกษตรกรบ้านใหม่มีต้นทุนการผลิตสูง โดยมีสาเหตุมาจากการใส่ปุ๋ยโดยขาดความเข้าใจ การใช้เมล็ดพันธุ์มากเกินความจำเป็น การผลิตที่พึ่งพาสารเคมี การที่ขนาดของครัวเรือนเล็กลงทำให้ขาดแคลนแรงงานต้องจ้างแรงงานภายนอก รูปแบบการผลิตที่ใช้เครื่องจักร ในทุกขั้นตอนของการผลิตต้องใช้เงินในการลงทุนสูงจึงส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง ไทยพับลิก้า (ไทยพับลิก้า, 2562: ออนไลน์) กล่าวว่า ต้นทุนการทำนาของชาวนาในปัจจุบันสูงขึ้นกว่าเมื่อก่อน ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนแรงงาน หรือแม้แต่กระบวนการผลิตที่เปลี่ยนไปทำให้มีต้นทุนที่สูงขึ้น วิธีการปลูกข้าวของชาวนาไทยเปลี่ยนไปจากที่เมื่อก่อนชาวนาหนึ่งคนต้องทำทุกอย่างตั้งแต่ไถนํ้าย่ำเทือกไปถึงเกี่ยวข้าวกลายมาเป็นทำเองบางส่วนและจ้างคนอื่นอีกบางส่วน ปัจจุบันเป็นการจ้างคนอื่นทำทุกขั้นตอน ซึ่งการจ้างคนอื่นให้ทำนาทุกขั้นตอนด้วยการโทรศัพท์สั่งนั้น เรียกว่า “ผู้จัดการนา” เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการผลิตข้าวในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าวที่สูงขึ้น และ 2) ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตและสังคมของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าอาหารและเครื่องดื่มมากที่สุด สอดคล้องกับผลการสำรวจค่าใช้จ่ายของครัวเรือนไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562: ออนไลน์) พบว่าครัวเรือนไทยมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าอาหารและเครื่องดื่มมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2557) ศึกษาแบบแผนรายได้และการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับการสร้างสมดุลในการดำรงชีพ กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีที่พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพมากที่สุดคือ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม

5.2.4 จากผลการศึกษาด้านหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน ส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สินมีสาเหตุมาจากการที่รายได้ของครัวเรือนไม่ต่อเนื่อง รายได้จากการขายข้าวต่ำกว่าที่ควรจะเป็นเพราะไม่มีลานตากข้าวต้องขายข้าวทันทีที่เก็บเกี่ยวเสร็จซึ่งเป็นข้าวที่มีความชื้นสูง ต้นทุนในการปลูกข้าวสูง ผลผลิต

ข้าวมีคุณภาพต่ำ (พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรปลูกเป็นข้าวที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตแป้ง) ค่าครองชีพสูงขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ พบว่า ส่วนหนึ่งของครัวเรือนที่เป็นหนี้มักเป็นหนี้ ในช่วงฤดูกาลการผลิตหนึ่ง ๆ กล่าวคือ เมื่อเริ่มต้นฤดูกาลปลูกข้าวเกษตรกรจะไปกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านมาลงทุนทั้งที่เกษตรกรบางคนไม่มีความจำเป็นต้องกู้ยืม เมื่อเกี่ยวข้าวขายแล้วจึงไปชำระคืนเงินกู้และจะดำเนินการแบบนี้ทุกฤดูกาลปลูกข้าว นโยบายกองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นนโยบายของรัฐเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครัวเรือนมีหนี้สิน

5.2.5 จากผลการศึกษาด้านเงินออมของครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีเงินออมเฉลี่ย 84,587.80 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งต่ำกว่าเงินออมของครัวเรือนทั่วไปในกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดปริมณฑลมีเงินออมเฉลี่ย 642,685 บาทต่อครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562: ออนไลน์) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครัวเรือนเกษตรกรเป็นเกษตรกรรายย่อย ผลผลิตน้อย คุณภาพผลผลิตไม่ได้มาตรฐาน ต้นทุนการผลิตสูง ขาดอำนาจในการต่อรองราคา รายได้ต่ำ ในขณะที่ภาวะค่าครองชีพสูงขึ้นตามอัตราเงินเฟ้อ ย่อมส่งผลต่อเงินออมของครัวเรือน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 ด้านต้นทุนการผลิต ครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าวให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ถือครองที่ดินแปลงขนาดเล็ก พันธุ์ข้าวปลูกคุณภาพต่ำให้ผลผลิตน้อย ต้นทุนการผลิตสูง พึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกมาก ทำให้ครัวเรือนมีต้นทุนการผลิตสูง ราคาขายต่ำ รายได้น้อยไม่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีได้ เกษตรกรจึงควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต เปลี่ยนจากการผลิตจากข้าวคุณภาพต่ำ มาผลิตข้าวที่สร้างมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาด ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยใช้หลักคิดทฤษฎีใหม่ ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.3.1.2 ด้านรายได้ ครัวเรือนเกษตรกรขายข้าวได้ในราคาที่ต่ำเพราะถูกหักค่าความชื้น เกษตรกรควรชะลอการขายข้าวไม่ควรขายข้าวทันทีที่เก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จเพราะจะถูกโรงสีกดราคาซื้อเนื่องจากความชื้นสูง ควรจัดให้มีลานตากข้าวของชุมชนเพื่อลดความชื้นก่อนการนำข้าวไปขาย

5.3.1.3 ครัวเรือนเกษตรกรควรมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อสะท้อนถึงผลการใช้จ่ายของครัวเรือน นำไปสู่การตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อบริหารรายได้และค่าใช้จ่ายให้มีความสอดคล้อง

กันจะได้ลดภาระหนี้สิน นอกจากนี้ครัวเรือนที่ไม่ได้เดือดร้อนเรื่องเงินที่ใช้ในการลงทุนก็ไม่ควรกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน อย่าคิดเพียงว่ามีสิทธิ์ควรใช้สิทธิ์ จะทำให้ครัวเรือนเกษตรกรมีหนี้สินโดยไม่จำเป็น

5.3.1.4 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรปลูกข้าวควรส่งเสริม ให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวโดยใช้หลักคิดทฤษฎีใหม่ ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลดต้นทุน เพิ่มรายได้

5.3.1.5 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ วรรณรงค์ ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญในภาคการเกษตรและหันมาศึกษาและประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นเพื่อทดแทนเกษตรกรส่วนใหญ่ในประเทศไทยซึ่งอยู่ในวัยสูงอายุและเป็นการเกษตรที่ยังขาดการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยซึ่งต้องอาศัยการวิจัยและการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ควบคู่กัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป ควรศึกษาด้านต้นทุนการผลิตข้าว แนวทางการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การจัดการเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลกำไรให้กับครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2556). รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน (Benchmark) (ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 – 31 ตุลาคม 2555) ภายใต้พื้นที่โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรระดับจังหวัด จังหวัดพิษณุโลก. ค้นเมื่อ 27 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.moac.go.th/knowledge-preview-391291791799>
- ชยันต์ ต้นติ้วสตาดการ. (2556). เศรษฐศาสตร์จุลภาค: ทฤษฎีและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาลิสสา สุวรรณกิจและกนกเนตร เปรมปรี. (2559) การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนระหว่างการปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์กับเกษตรเคมี. Veridian E-Journal, Silpakorn University, ปีที่ 9. (ฉบับที่ 2), หน้า 519-526.
- นงลักษณ์ จิวจุ. (2558). ศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวระหว่างพันธุ์ขาวตาแห้งกับพันธุ์ไรซ์เบอร์รี่ ของเกษตรกร ตำบลท่าไม้ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. การประชุมวิชาการระดับชาติ “วิทยาการจัดการวิชาการ 2015: วิจัยเพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชนสู่ประชาคมอาเซียน” (หน้า 731-743). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. สืบค้นจาก http://www.management.cmru.ac.th/conferences2015/program_project.php
- นราทิพย์ ชูติวงศ์. (2558). ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ สัจจา บรรจงศิริ และ สายใจ แสงอรุณ. (2557). การจัดการกระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 ในฤดูนาปี 2556 ตำบลบ้านสาง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภราดร ปรีดาศักดิ์. (2556). หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาณุพงศ์ ลานุช, อารัง เมฆโหรา, และรพีพรรณ คันธะวิชัย (2559) การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าว กรณีศึกษาเกษตรกรผู้เช่าที่ดินกับเกษตรกรเจ้าของ

- ที่ติน ตำบลพะอาจารย์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก. **วารสารเกษตรพระจอมเกล้า**, ปีที่ 34 (ฉบับที่ 3), หน้า 133-142.
- ยศนนท์ ศรีวิจารณ์, อรวรรณ ศรีโสมพันธ์, และกิตติ ศรีสะอาด. (2560) **ต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกข้าวนาหยอดของเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารแก่นเกษตร**, ปีที่ 45 (ฉบับพิเศษ 1), หน้า 509-514.
- รัตนา สายคณิต (2558). **หลักเศรษฐศาสตร์:มหเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2550). **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิรุณสิริ ไจมา. (2555). **เศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริประภา ธงชัยสุริยา.(2558) **การวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการผลิตข้าวระหว่างวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม วิธีการผลิตแบบปลอดสารพิษและวิธีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดราชบุรี**. การค้นคว้าอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมบัติ ผาคำ, เพียรศักดิ์ ภัคดี, และอนันต์ พลธานี (2559). **การจัดการการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร กรณีศึกษาในพื้นที่อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดมหาสารคาม. วารสารการจัดการและการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**, ปีที่ 3. (ฉบับที่ 2), หน้า 101-121.
- สมศักดิ์ เพียบพร้อม. (2553). แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตสินค้าเกษตร. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและสหกรณ์** (หน่วยที่ 3, หน้า 5-6). นนทบุรี: สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมธิราช.
- สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. (2562). **ปริมาณการส่งออกข้าวของไทย รายประเทศ ระหว่างปี 2559-2561**. ค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2562, จาก<http://www.thairiceexporters.or.th/export%20by%20country%202018.html>
- สำนักงานเกษตรจังหวัดนนทบุรี. (2562). **ข้อมูลพื้นฐานการเกษตร**. ค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2562, จากhttp://www.nonthaburi.doae.go.th/index_01.html
- สำนักงานเกษตรอำเภอบางใหญ่. (2562). **ชุดข้อมูลดินบางใหญ่**. ค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2562, จาก <http://bangyai.nonthaburi.doae.go.th/>

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). **ภาวะความยากจน ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจนของครัวเรือนเกษตรกร เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของความยากจนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนเกษตรกร.** ค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2562, จาก <http://www.oae.go.th/view/1/ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรกร /TH-TH>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). **ภาวะความยากจนของครัวเรือนเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2556/57.** ค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2562, จาก <http://www.oae.go.th/view/1/ภาวะเศรษฐกิจการเกษตร /TH-TH>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). **สำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน.** ค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2562, จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/Statistics%20from%20major%20Survey.aspx>
- สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน. (2561). **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาคเบื้องต้นการวิเคราะห์และประยุกต์.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา กุลประสิทธิ์. (2560). **เศรษฐศาสตร์มหภาค.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักส์.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2557). **แบบแผนรายได้และการใช้จ่ายของครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกับการสร้างสมดุลในการดำรงชีพ: กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี (รายงานผลการวิจัย).** กรุงเทพฯ. สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.). สืบค้นจาก https://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG5620034
- อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี และ สายใจ วิบูลย์พันธ์. (2556). **การใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวและผลตอบแทนของเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษา: บ้านป่าบ อ. ป่าพะยอม จ. พัทลุง. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร ฉบับพิเศษ การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5, หน้า 11-18.**
- อาวีกร ปกป้องและศานิต เก้าเอี้ยน. (2558) **การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์กับข้าวเปลือก อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, ปีที่ 33. (ฉบับที่ 3), หน้า 1-8.**
- Abera, S., Bekele, A., Assaye, A. and Melak, A. (2019). *Cost and Return Analysis of Rain Fed Lowland Rice Production under Smallholder Farmers in Fogera District, North Western Ethiopia, (March).* **International Journal of Research Studies in Agricultural Sciences (IJRSAS)**, 5(3): 30-35, <https://doi.org/10.20431/2454-6224.0503004>

- Akter, T., Parvin, M.T., Mila, F. A. and Nahar, A. (2019). *Factors determining the profitability of rice Farming in Bangladesh*. **Journal of Bangladesh Agricultural University**, 17(1): 86-91. <https://doi.org/10.3329/jbau.v17i1.40668>
- Economicsonline. (2562). **Revenue**. ค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2562, จาก https://www.economicsonline.co.uk/Business_economics/Revenue_theory.html
- Noonari, S., Irfana, M., Memon, N., Jatoi, A. A., Bux, M., Bhatti, M.A. and Shah, T. (2015). *Analysis of Rice Profitability and Marketing Chain: A Case Study of District Sukkur Sindh Pakistan, (September)*. **International Journal of Business and Economics Research**, 4(3): 133–143, <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.4152.1121>
- Ohen, S. B. and Ajah E. A. (2015). *Cost and return analysis in small scale rice production in Cross River State, Nigeria*. **International Research Journal of Agricultural Science and Soil Science**. 5(1): 22-27, <http://dx.doi.org/10.14303/irjas.2014.079>
- Yamane, Taro. (1967). **Statistic: An Introductory analysis**. 2nd ed. New York: Harper and Row.

**แบบสอบถามเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าว
หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 7 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 3 รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 4 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 5 ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 6 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร

ตอนที่ 7 การออมของครัวเรือนเกษตรกร

2. โปรด ✓ ทำเครื่องหมายลงใน () และเพิ่มข้อความลงในช่องว่างของแต่ละคำถามที่เกษตรกรตอบ และแสดงความคิดเห็น

ชื่อผู้ให้ข้อมูล..... โทรศัพท์ติดต่อ.....

บ้านเลขที่.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ท่านเลือกหรือตอบคำถามในช่องว่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

1.1 เพศผู้ตอบแบบสอบถาม () ชาย () หญิง

1.2 อายุ.....ปี

1.3 ระดับการศึกษา

() ไม่ได้เรียนหนังสือ

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

() ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

() ปริญญาตรี

() อื่น ๆ ระบุ.....

1.4 สถานภาพ

() โสด

() หม้าย-หย่าร้าง

() แต่งงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลครัวเรือนเกษตรกร

2.1 สมาชิกในครัวเรือน

1. จำนวนสมาชิกทั้งหมด (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม) จำนวน.....คน
ชาย.....คน หญิง.....คน
2. จำนวนวัยแรงงาน (อายุ 15 ขึ้นไป) จำนวน.....คน
ชาย.....คน หญิง.....คน

2.2 จำนวนคนในครอบครัวที่

1. ทำการเกษตรกรรม.....คน
2. เรียนหนังสือ.....คน
3. ทำอาชีพอื่น ๆคน

2.3 อาชีพการเกษตรของครอบครัว ทำอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1)

- ปลูกข้าว ทำสวน ปลูกผักขาย เลี้ยงไก่ เป็ด เลี้ยงปลา/กบ

2.4 นอกจากอาชีพเกษตรแล้วที่มีอาชีพอื่นหรือไม่

- ไม่มี มี

ถ้ามีท่านทำอาชีพอะไร.....

2.5 ท่านทำนามาแล้ว.....ปี

2.6 ปัจจุบันท่านปลูกข้าวแบบใด

- ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง นาปีและนาปรัง

2.7 ท่านปลูกข้าวปีละ.....ครั้ง

2.8 ระยะเวลาเพาะปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวครั้งละ.....เดือน

ตอนที่ 3 รายได้ของครัวเรือนเกษตรกร

3.1 รายได้จากการเพาะปลูก (เช่น จากการทำนา).....บาทต่อปี

3.2 รายได้จากการปศุสัตว์ (เช่น จากการเลี้ยงไก่ขายไข่ ขายเป็น)บาทต่อปี

3.3 รายได้จากการประมง (เช่น จากการจับปลาที่เลี้ยง).....บาทต่อปี

3.4 รายได้ที่หามาได้เอง (เช่น จากการรับจ้าง)บาทต่อปี

3.5 รายได้ที่บุคคลอื่นให้ (เช่น บุตรส่งให้)บาทต่อปี

3.6 แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าว

- ขายให้กับโรงสี
- ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง

ตอนที่ 4 รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

- 4.1 ต้นทุนการทำงานรวม (ค่าข้าวปลูก ค่าจ้างแรงงาน ค่าวัสดุ/อุปกรณ์การเกษตร ค่าปุ๋ย สารเคมี กำจัดศัตรูพืช ค่าจ้างรถเกี่ยว).....บาทต่อปี
- 4.2 รายจ่ายจากการเลี้ยงสัตว์ เช่น ค่าอาหาร ค่ายาบาทต่อปี
- 4.3 รายจ่ายจากการเพาะปลูกพืชผักเศรษฐกิจ เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลงบาทต่อปี
- 4.4 รายจ่ายของครัวเรือนในการดำรงชีวิตเป็นรายเดือน
- ค่าอาหารและเครื่องดื่ม.....บาท/เดือน
- ค่าน้ำ/ค่าไฟ/ค่าโทรศัพท์ (สาธารณูปโภค)บาท/เดือน
- ค่าเครื่องนุ่งห่ม.....บาท/เดือน
- ค่าเล่าเรียนบุตร.....บาท/เดือน
- ค่ารักษาพยาบาล.....บาท/เดือน
- ค่าท่องเที่ยว ทำบุญบาท/เดือน
- ค่าสุรา/บุหรี่/การพนัน/หวย.....บาท/เดือน
- ค่าช่วยงานบวช งานแต่ง.....บาท/เดือน
- 4.5 ครัวเรือนของท่านมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนหรือไม่ เพราะเหตุใด
- () มี () ไม่มี

ตอนที่ 5 ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร

5. ทรัพย์สินในครัวเรือนของท่าน กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องอุปกรณ์ที่ท่านมีหรือไม่มี
- 5.1 อุปกรณ์การเกษตร
รถไถขนาดเล็ก	() มี	() ไม่มี
เครื่องพ่นยา	() มี	() ไม่มี
เครื่องหว่านข้าว	() มี	() ไม่มี
เครื่องสูบน้ำ	() มี	() ไม่มี
รถเกี่ยวข้าว	() มี	() ไม่มี
- 5.2 ทรัพย์สินในครัวเรือน
บ้าน	() มี	() ไม่มี
ทีวี	() มี	() ไม่มี
เครื่องเสียง	() มี	() ไม่มี

เครื่องซักผ้า	() ไม่มี	() ไม่มี
เครื่องปรับอากาศ (แอร์)	() มี	() ไม่มี
เงินฝากธนาคาร/กองทุน	() มี	() ไม่มี
รถเก๋ง	() มี	() ไม่มี
รถกระบะ	() มี	() ไม่มี
มอเตอร์ไซด์	() มี	() ไม่มี

5.3 ที่ดิน

ท่านมีที่ดินใช้เป็นที่อยู่อาศัย	() มี.....ไร่	() ไม่มี
ท่านมีที่ดินใช้ทำนา	() มี.....ไร่	() ไม่มี
ท่านมีที่ดินใช้ปลูกผัก	() มี.....ไร่	() ไม่มี
ท่านมีที่ดินทำสวน	() มี.....ไร่	() ไม่มี
ท่านมีที่ดินที่เป็นที่ว่างเปล่า	() มี.....ไร่	() ไม่มี

ตอนที่ 6 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร

6.1 ท่านมีหนี้สินหรือไม่

() มี () ไม่มี (ข้ามไปตอนที่ 7)

6.2 ภาระหนี้สินของครัวเรือนจากแหล่งเงินกู้ในระบบ

1. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

() มี จำนวน.....บาท () ไม่มี

2. ธนาคารพาณิชย์/ธนาคารออมสิน

() มี จำนวน.....บาท () ไม่มี

3 สหกรณ์

() มี จำนวน.....บาท () ไม่มี

4 กองทุนหมู่บ้าน

() มี จำนวน.....บาท () ไม่มี

5 อื่น ๆ ระบุ.....

() มี จำนวน.....บาท () ไม่มี

6.3 ภาระหนี้สินของครัวเรือนจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ

1. นายทุนเงินกู้

() มี จำนวน.....บาท () ไม่มี

2. ญาติ

() มี จำนวน.....บาท () ไม่มี

3. อื่น ๆ ระบุ

() มี จำนวน.....บาท () ไม่มี

6.4 สาเหตุของการมีภาระหนี้สิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นและรายได้ไม่เพียงพอ

() มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครัวเรือน

() มีพฤติกรรมไม่ดีชอบเล่นการพนัน ดิทยาเสพติด

() ไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์

() ผลผลิตได้รับความเสียหาย

() ขยายผลผลิตไม่ได้/ได้น้อย/ราคาต่ำ

() อื่น ๆ ระบุ.....

6.5 ภาระหนี้สินของท่านมีลักษณะ

() ลดลงเรื่อย ๆ

() เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

() ไม่เปลี่ยนแปลง

6.6 วัตถุประสงค์ของการกู้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() สร้างบ้าน

() ค่าขาย

() ทำการเกษตร

() ชำระหนี้สินเก่า

() ใช้จ่ายในครัวเรือน

() ค่าเล่าเรียนบุตร

() อื่น ๆ ระบุ.....

6.7 การใช้ไปของเงินกู้

() 1. ไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ (เช่น กู้มาทำนาแต่เอาไปซื้อรถมอเตอร์ไซด์)

() 2. ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์ของการกู้บางส่วน (เช่น กู้มาทำนาแต่ใช้ไม่หมด)

() 3. ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้ทั้งหมด (เช่น กู้มาทำนา ใช้ในการทำนาทั้งหมด)

6.8 ระยะเวลาในการเป็นหนี้ของครัวเรือนท่าน.....ปี

ตอนที่ 7 เงินออมของครัวเรือนเกษตรกร

- 7.1 ครัวเรือนของท่าน () มีเงินออม () ไม่มีเงินออม
- 7.2 รูปแบบการออม (ตอบได้มากกว่า 1ข้อ)
- () 1. เงินฝากธนาคาร () 2. เงินฝากสหกรณ์ () 3. เงินฝากกลุ่มออมทรัพย์
- () 4. ซื้อที่ดิน () 5. อื่น ๆ ระบุ
- 7.3 ปริมาณเงินออมของครัวเรือน ประมาณบาท
- 7.4 ระยะเวลาในการออม
- () 1. มีระยะเวลาในการออมไม่แน่นอน
- () 2. มีระยะเวลาในการออมแน่นอน ออมต่อเดือน.....บาท

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นิตย์ระตี วงษ์สวัสดิ์
วัน เดือน ปีเกิด	21 เมษายน 2506 จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
ประสบการณ์ทำงาน	อาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีสยามธุรกิจ (2535-2548)
ชื่อผลงานทางวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่	การศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับความสามารถ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอัน เนื่องมาจากการตัดถนนนครินทร์บริเวณส่วนต่อจากสะพานพระราม 5 บรรจบถนนกาญจนาภิเษก คุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในโครงการที่ดำเนินการโดยภาครัฐ โครงการบ้านเอื้ออาทรนนทบุรี (ก้นตนา) ภาวะหนี้ครัวเรือนของผู้ที่อาศัยอยู่ในโครงการที่ดำเนินการโดย ภาครัฐ โครงการบ้านเอื้ออาทรนนทบุรี (ก้นตนา) การนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตของครัวเรือนผู้ที่อาศัยอยู่ในโครงการที่ดำเนินการโดยภาครัฐ โครงการบ้านเอื้ออาทร นนทบุรี (ก้นตนา) การบริโภคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี